

RI ETAQO'NELAB'

Keb' oxib' tzij Pakiwi' ri Etaqo'nelab'

Ri wuj kech ri Etaqo'nelab' (Hechos), are wa' ri ukab' wuj xtz'ib'ax chrech ri Te'ofilo; ri nab'e are ri Utzalaj Tzij rech ri Lukas. Chiwila' Lukas 1,1-4: *"1¹Jeri' nak'ut, ejujun taq winaq, kitz'ib'am chik ri ucholajil ri jastaq che xk'ulmantajik chqaxo'l, 2^{je'} jas xkib'ij chqech, ri xkimajij rilik e ri xkipatanij ri tzij. 3^{Xoquje'} ri in, xinweta'manj wa' ronojel we jastaq ri', xinwaj xintz'ib'aj weri' chaweche, loq'alaj Te'ofilo, 4^{arech kaweta'maj ri ukowil we k'utb'al ri' che xak'am ri at.}"*, xoquje' chiwila' ri Etaqo'nelab': 1,1: *"Te'ofilo; pa ri nab'e nuwuj. xintzib'aj ronojel ri jastaq che xub'ano e xub'ij ri Jesus pa ri umajib'al uloq."* Ri winaq ajtz'ib'anel chrech ri wuj kech ri Etaqone'lab', jacha ri Utzalaj Tzij rech ri Lukas, jun utijoxel ri Pab'lo xtz'ib'anik e are ri Lukas. Chiwila' 2 Timote'o 4,11: *"Ri xuwi k'o wuk' are ri Lukas. Chak'ama' uloq ri Markos awuk' rumal che ri are' utz ri' chwech pa ri nuchak."*

Ri wuj kech ri Etaqo'nelab', are k'uk'is ub'ixik arechi' ri Pab'lo k'o Roma pa che', pa taq ri junab' 61-63 D.C. Kraj nelo che ri Lukas, xutz'ib'aj we wuj ri' pa ri Roma on pa ri Anti'oqui'a.

Ri kapitulo 1-12 are kuya ub'ixik arechi' ri Komon Tyox xmajtajik pa ri Jerusalem ruk' ri Pedro, k'atek'uri' xujub'uj ub'i uwach pa ri Samari'a, ri Damasko e pa ri Anti'oqui'a.

Ri ri kapitulo 13-28, are nimalaj ub'antajik kaya chrech ri uk'exik ri uk'aslemal ri Pab'lo (oxib' mul kariqitajik weri' pa wuj kech ri Etaqo'nelab', 9,1-19; 22,5-16; 26,9-18). Xoquje' kutzijoj ri jetaq b'inem xub'an ri Pab'lo pa ri Asia, pa ri Gresia e pa ri Roma arechi' k'o pa che'. Ri Roma are "uk'isb'alil uxkut kaj ulew" che katzijox pa ri kiwuj ri Etaqo'nelab' pa ri 1,8: *"K'atek'ut, ri ix, kik'am na ri' jun chuq'ab', ri uchuq'ab' ri Tyoxlaj Uxlab'xel che kaqaj na uloq ri' piwi' ri ix. Ri ix, ix nuwinaq ri' che kiya na ri itzij chwij pa ri Jerusalem, pa ronojel ri Judea, e pa ri Samanri'a, chi k'a pa ri uk'isb'alil uxkut ri uwachulew"*. Rumal k'uwa' weri', pa ri wuj, pa Roma kak'is wi utzijoxik ri uk'aslemal ri Pab'lo, rumal che chuwach ri Lukas, ri Pab'lo xopan pa ri uk'isb'alil uxkut kaj ulew.

Ri Lukas are kuterne'b'ej ri k'o pa ri jetaq wuj xutz'ib'aj ri Pab'lo, xreta'manj uwach ri are' pa Roma; xoquje' ri Lukas are xuterne'b'ej ri utz'ib'am jun rachi'l ri Pab'lo puwi' taq ri ub'inem. Chiwila': *"Ri uj"*, kcha pa ri wuj kech ri Etaqo'nelab'.

Ri Lukas kuk'ut ri uchak upatan ri Pab'lo chkiwach ri e'ajjudi'o e chkiwach ri man e'ajjudi'o taj. Pa ri nimalaj tinimit Roma ek'o winaq che man e'ajjudi'o taj, che utz kakito ri kikojonik ri e'ajjudi'o. Ri Lukas kuya ub'ixik ri k'ax xuriqo ri Pab'lo che uwokik jun komon tyox kuk' ri man e'ajjudi'o taj.

Ri Lukas kuya ub'ixik keb' oxib' tzij puwi' ri umajixik uwokik ri Komon Tyox: ruk' ri Qasna', ruk' Uwa'im ri Ajawxel, e ri jetaq chak patan che rajawaxik.

RI ETAQO'NELAB'

Ri Te'ofilo

¹Te'ofilo; pa ri nab'e nuwuj- xintzib'aj ronojel ri jastaq che xub'ano e xub'ij ri Jesus pa ri umajib'al uloq. ²Chi k'a pa ri q'ij, aretaq chi' xb'itaj kanoq ri upixab' chkech ri e'utaqo'nelab', ri e'are' che xe'uriqo pa ri Tyoxlaj Uxlab'xel, k'atek'uri' xk'am ub'i pa ri kaj.

³Xoquje', ri Are', kawinaq q'ij, k'aslik uwach xuk'ut rib' chkiwach ri e'are' ruk' k'i taq k'utb'al chuwach chi aq'anoq ri ukamikal; xuk'ut rib' chkiwach e xutzijoj chkech ri Rajawib'al ri Dyos. ⁴Aretaq chi' ri are', k'o kuk' pa jun wa'im, xtaqan chkech arech ri e'are' man ke'el ta ub'i pa ri Jerusalem, xane arech kkeye'j ri jastaq uwach che xub'ij ri Tatxel chkech: «Ri jastaq uwach che xas ri ix xixtowik chi ruk' ri nuchi'. ⁵Ri Xwan xub'an ri qasna' ruk' ri ja', k'atek'ut, ri ix kb'an na iqasna' ruk' ri Uxlab'xel pa taq we q'ij ri'».

Jun sutz' kuwaj ub'i ri are' chuwach ri kiwoq'och

⁶Pa we jun mulin ib' ri', kkita weri' chrech: «Ajawxel, ¿la are k'u chi' ri', che ri at kab'an na jun k'ak' Rajawib'al pa ri Isra'el?». ⁷Ri are' kub'ij chkech: «Are utz che ri ix man iweta'm ta ri q'ij e ri kajb'al che ri Tatxel uk'aqom rij ruk' ukowinem. ⁸K'atek'ut, ri ix, kik'am na ri' jun chuq'ab', ri uchuq'ab' ri Tyoxlaj Uxlab'xel che kqaj na uloq ri' piwi' ri ix. Ri ix, ix nuwinaq ri' che kiya na ri itzij chwij pa ri Jerusalem, pa ronojel ri Jude'a, e pa ri Samari'a, chi k'a pa ri uk'isb'alil uxkut ri uwachulew».

⁹E ruk' we tzij ri', kaq'an ub'i chkiwach e jun sutz' kuwaj ub'i ri are' chuwach ri kiwoq'och. ¹⁰K'atek'uri', aretaq chi' ri e'are' tajin keka'y pa ri kaj aretaq xb'e ri are'; ekeb' achijab' kikojom saq taq katz'yaq ek'o chkinaqaj ri e'are'; ¹¹k'atek'uri', kkib'ij chkech: «Achijab' ix ajgalile'a, ¿jasche, che ri ix naj kkanaj kan ri iwoq'och che ka'yem pa ri kaj? Ri are' che xk'am ub'i xas chiwach ix, wa' we Jesus ri', kpe na wa' je' jas we ub'ik pa ri kaj ri'».

Ri e'apostol e ri ch'awem ruk' ri Dyos

¹²K'atek'uri', chi pa ri juyub' Olivo, ke- tzalej pa ri Jerusalem; ri b'e, man naj taj; xa jeri' jas jun b'inb'al rech ri Sab'ado. ¹³Ke'ok ub'i pa ri tinimit e kepaqi' pa ri jun k'olib'al puwi' ri ja jawije' ejeqel wi kan ri e'are', ri Lu', ri Xwan, ri Santi'ago, ri Atrix, ri Felipe e ri Max, ri B'artolome e ri Mate'o, ri Santi'ago rech ri Alfe'o, ri Simon ri selotes e ri Judas rech ri Santi'ago. ¹⁴Konojel junam kanima' kekanaj pa ri ch'awem ruk' ri Dyos, ek'o kuk' ri e'are' ejujun taq ixoqib', k'o ri Mari'y ri unan ri Jesus, e ri erachalal.

Ri uk'exwach ri Judas

¹⁵Pa taq we q'ij ri', ri Lu' ktaki' panik'aj chkech ri e'achalaxik -xkimulij kib' o'k'al juwinaq- e kub'ij chkech: ¹⁶«E'achalaxik, rajawaxik che qastzij kb'antaj ri Tzij, che ri Tyoxlaj Uxlab'xel, xub'ij ruk' ri uchi' ri David puwi' ri Judas, ri are' che xub'an k'amalb'e chkech ri xechapow ub'i ri Jesus. ¹⁷Ri are' xk'o'ji' ri uk'olib'al quk' e xuk'am utz'aqatil ri qachak. ¹⁸K'atek'uri' xuloq' rulew ruk' ri rajil umak, e ch'ikilik uwi' xtzaqik e xraqan pa unik'ajal e xtukin ri upam. ¹⁹Konojel ri winaq pa ri Jerusalem keta'm weri' e xb'ix chrech

we ulew ri' Hakeldama, che pa qach'ab'al kub'ij: "Ulew uk'olib'al kik'el". ²⁰K'atek'uri', tz'ib'atalik pa ri uwuj ri jetaq b'ix:

"Ri ulew kb'antaj na tz'inalikalaj ulew
e man k'o ta jun winaq kjeqi' pa ri are'."

Xoquje' kub'ij:

"Chuk'ama' jun chik ri uchak".

²¹Xa je k'u wa', rajawaxik che chkixo'l we achijab' ri', che xeb'in quk' ronojel taq q'ij aretaq chi' ri Ajawxel Jesus xk'asi' chqaxo'l, ²²chi pa ri uqasna' ub'i ri Xwan, chi k'a pa ri q'ij che xk'am ub'i chqaxo'l ri uj; jun chkech ri e'are' ri' kux na jun quk' che kuya utzij chrii che ri Are' xk'astaj uwach».

²³Xekicha' keb' winaq: jun ub'i' Jose B'arsab'as, che kojom ub'i', kb'ix chrech Justo, e ri Mati'as. ²⁴K'atek'uri', jewa' ri ch'awem kkib'an ruk' ri Dyos: «Ri at, at Ajawxel, che aweta'm konojel kanima' ri winaq, ch'ak'utu' b'a' chqawach jachinchike we ekeb' ri' kawaj at ²⁵arech kpatanijik pa kichak ri etaqo'nelab', pa ri uk'exwach ri Judas, ri are' che xuya kanoq ri uk'olb'al arech kb'e pa ri jun uk'olb'al che taqal chrech».

²⁶Kkil rij, e are kk'eq rij ri Mati'as e xok are' jun chkixo'l ri ekab'lajuj etaqo'nelab'.

Ri Upetb'al ri Uxlab'xel

²¹Pa ri q'ij rech ri Upetb'al ri Uxlab'xel (Pentekostes), konojel kkimulim kib' pa jun k'olb'al, ²k'atek'uri' chi chanim kpe uloq pa ri kaj, kjanin jun nimalaj kyaqiq', kunojisaj ronojel ri upaja jawije' ek'o wi ri e'are'. ³K'atek'uri', kkil ri ujuluw q'aq'. Kketkob'ik, e jun kk'oji' pakiwi' chjunal chkech ri e'are'. ⁴Konojel enojinaq chrech ri Tyoxlaj Uxlab'xel e kkichaple'j kech'aw pa nik'aj taq ch'ab'al chik je' jas kuya ri Uxlab'xel chkech arech kech'aw ri e'are'.

⁵E k'o pa Jerusalem, enik'aj etyoxlaj taq winaq che epetinaq chi pa ronojel tinimit che k'o chuxe' ri kaj. ⁶Ruk' ri xjaninik, ri siwantinimit kkimulij kib' e man kkich'ob' ta ub'e'al weri': konojel ri winaq kkita ri kitzij pa ri kich'ab'al. ⁷Kkimayij uwach weri' e man kkich'ob' ta ub'e'al, kkib'ij: «Wa' we e'achijab' ri', ¿la man konojel taj e'ajgalile'a? ⁸¿Jas k'u che, che qonojel kqata ri kitzij chi pa ri qach'ab'al? ⁹Partos, Medas, e Elamitas; winaq rech ri Mesopotami'a, ri E'ajjude'a, ri E'ajkapadosi'a, ri ewinaq E'ajponto, ri E'ajasi'a, ¹⁰ri E'ajfrigi'a, ri E'ajpanfili'a, ri E'ajegipto, ri ewinaq E'ajlib'ya k'ulb'at che ri Sirene, ri E'ajromano che ekanajinaq waral; ¹¹ri E'ajjudi'o ri e'are' che epetinaq kuk' ri e'ajjudeyib', ri E'ajkreta e ri E'ajarab'i'a, qonojel kqata pa ri qach'ab'al ri Utzalaj taq jastaq rech ri Dyos!». ¹²Konojel ri e'are' kkimayij uwach weri' e kkita chkib'il aq'an kib', kkib'ij: «¿Jas wa' weri'?».

¹³E nik'aj chik, kketz'eb'ej kiwach, kkib'ij: «¿Ri e'are' enojinaq chrech ri je'lik e k'ilaj amaja'!»

Ri utzij ri Lu'

¹⁴K'atek'uri', ri Lu', tak'al k'uk' ri eju'lajuj, kuwa'lisaj ri uch'ab'al e kub'ij weri' chkech: «Winaq che ix ajjude'a e iwonojel ix siwantinimit che ixkanajinaq pa ri Jerusalem, qas chiweta'maj weri', utz utayik chib'ana' we nutzij. ¹⁵Jayi', we winaq ri' man eq'ab'arelab' taj ek'olik, je' jas ri kichomaj ri ix; xane chanim k'ate' uj okinaq pa ri urox kajb'al che we q'ij ri'. ¹⁶Xane je' jas ri xub'ij ri q'axel utzij ri Dyos:

¹⁷Pa ri k'isb'al taq q'ij, kcha ri Ajawxel,

kinq'ejej na ri' ri wuxlab'al

pakiwi' konojel winaq.

K'atek'uri', ri e'iwalk'uwa'l,
 chi e'alitomab' chi e'alab'om,
 ri e'are' eq'axal taq utzij ri Dyos.
 Ri e'alab'om kkil na ri' jujun taq
 jastaq e ri enima'q taq
 winaq kk'oji' na kichik'.
¹⁸K'atek'uri', ri in, kinchojej na ri
 Wuxlab'al pakiwi' ri enupataninel
 e ri enumokom.
¹⁹Kink'ut na ri',
 nimalaj taq jastaq cho ri kaj,
 e xoquje' nimalaj taq k'utb'al
 cho ri uwachulew.
²⁰Ri q'ij kujal na q'equ'm ri',
 e ri ik' kik' ri' kujalo,
 aretaq chi' majo'q kpe
 ri Uq'ij ri Ajawxel, ri jun Nimalaj q'ij.
²¹K'atek'uri', jachin kuna'tisaj
 ub'ixik ri ub'i ri Ajawxel kkoltaj na ri'.

²²Ix winaq ix Ajisra'el, qas chitatab'ej we tzij ri': Ri Jesus che ri Ajnasore'o ri jun achi,
 che qastzij are ri Dyos xb'anowik, che xub'an ri are' chiwach ri jetaq mayib'al, ri nimalaj
 taq jastaq e ri jetaq k'utb'al che are ri Dyos xb'anow chixo'l rumal ri Are', je' jas ri utzalaj
 reta'maxik ib'anom ix, ²³ri jun achi ri' che xjachik jeri' jacha xraj ri Dyos e jacha reta'm ri
 Dyos; ri ix xik'am ub'ik e xikamisaj ri are', xib'ajij cho ri ripib'al chi ruk' ri kiq'ab' ri winaq
 che man k'o ta kikojonik, ²⁴k'atek'uri', ri Dyos, xuwa'lisaj ri are', xuto'tajisaj uwach
 chuwach ri uxib'irikil ri kamikal, rumal rech che man utz taj che ri are' kkanaj kan pa ri
 ukowinem ri kamikal; ²⁵rumal rech che ri David kub'ij puwi' ri Are':

Xinwil ri Ajawxel chnuwach ri in
 rumal rech che ri are' k'o
 chunaqaj wikyaq'ab',
 arech ri in man kub'an ta keb' nuk'u'x.
²⁶Rumal k'uri' sib'alaj
 ki'kotemal k'o ri wanima'
 e sib'alaj kki'kot ri waq';
 e xoquje', ri nub'aqil xas kkanaj
 na ri' pa eye'b'al
²⁷che man kaya ta kan ri'
 ri wuxlab'al pa ri Hades
 e man kaya ta b'e ri' che
 ri tyoxlaj awinaq ktzeletaj ri ub'aqil.
²⁸Ri at, xak'ut chnuwach
 ri jetaq b'e rech k'aslemal,
 ri at kinanojisaj che k'aslemal
 ruk' ri awachb'al».

²⁹«E'achalaxik, chiya'a' b'a' b'e chwech che kinb'ij we tzij chiwech ri': ri qatat David
 xkamik e xmuqik, k'atek'uri', pa taq we q'ij ri' ri ujul k'o chqaxo'l. ³⁰K'atek'ut, ri are' q'axal
 utzij ri Dyos e reta'm che ri Dyos xuya utzij chrech che qastzij kok na che t'uyulem cho ri

utem jun rija'l ukik'el, ³¹majo'q ri q'ij, xrilo e xch'aw puwi' ri uk'astajib'al uwach ri Kristo, che ma xwonob'ax ta kan pa ri Hades, e ri ub'aqil man xreta'maj taj ktzeletajik. ³²Ri Jesus ri', ri Dyos xuwa'lajisaj uwach, xuch'elej ri are'; e weri' ri uj xqilo. ³³K'atek'uri', kamik ri' nimalaj uq'ij pa ri rikyaq'ab' ri Dyos, e uk'amom xas ruk' ri Tatxel, ri Tyoxlaj Uxlab'xel che xjikib'axik ub'ixik, k'atek'uri' xutojij ri are' we jastaq ri' che kiwilo e kita ri ix. ³⁴Rumal rech, che ri David man xpaqi' ta chikaj, k'atek'ut ri are' kub'ij aq'anchb'il rib':

Ri Ajawxel xub'ij chrech ri Wajawxel:
 chatt'uyul pa ri wikyaq'ab'
³⁵chi k'ate' ke'inb'ano che ri e'ak'ulel
 ke'okik e'utem ri awaqan».

³⁶«Qas utzalaj reta'maxik chub'ana' b'a' weri' ri rachoch ri Isra'el: Ri Dyos xub'an Ajawxel e Kristo chrech ri Jesus ri', ri are' che ri ix xiripb'a cho ri ripb'al».

Chik'exa' b'a' ri ik'aslemal

³⁷Aretaq chi' xkita weri', k'ax kq'atutik ri kanima' e kkib'ij chrech ri Lu' e chkech ri etaqo'nelab': «E'achalaxik, ¿jas rajawaxik kqab'an ri uj?». ³⁸Ri Lu' xub'ij chkech: «Chik'exa' b'a' ri ik'aslemal, k'atek'uri' chi iwonojel chik'ama' ri qasna' pa ri ub'i' ri Jesus Kristo, arech kya'taj chi wech ri sachb'al mak, e si kamik wa' kik'am ri usipanik ri Tyoxlaj Uxlab'xel. ³⁹Rumal rech che ri jikib'am ub'ixik, chiwech ix ya'om wi ub'ixik, xoquje' jikib'am ub'ixik chkech ri e'iwalk'uwa'l e chkech konojel ri naj ek'o wi e chkech konojel ri ke'usik'ij na ri Dyos». ⁴⁰Ruk' sib'alaj nik'aj taq tzij chik ke'usik'ij e kub'ij chkech: «Chikolo b'a' iwib' chkiwach we itzel taq ija'l ri'». ⁴¹Ri e'are' che xkik'am ri tzij, xqasax kija'. Pa we jun q'ij ri xe'ok kuk' e'oxib' mil winaq.

Ri nab'e Komon Tyox

⁴²Utzalaj uterene'xik kkib'ano ri kitzij ri etaqo'nelab', kkik'olo ri kkikochij, kkipiro ri wa triko e kech'aw ruk' ri Dyos. ⁴³Kokik e k'o xib'rikil pa ronojel kuxlab'al ri winaq; rumal rech che ri etaqo'nelab' kkib'an k'i taq k'utb'al e k'i taq mayib'al. ⁴⁴Konojel ri e'are' che jun kikojonik, junam ukojik kkib'ano ronojel ri jastaq kech; ⁴⁵kkik'ayij ri kulew e ri jastaq kech, kkijach ri rajil chkixo'l konojel jeri' jas ri rajawaxik chkech chkijujunal.

⁴⁶Ronojel taq q'ij kepe pa ri Nim Rachoch ri Dyos ruk' xa jun kanima', kkipir ri wa triko pa taq kachoch, ruk' ki'kotemal e ruk' utzalaj kanima' kkitij ri kiwa. ⁴⁷Nim kkil wi ri Dyos e ri e'are' e'utz chkiwach konojel ri winaq. K'atek'uri', ronojel taq q'ij, ri Ajawxel kerokisaj kuk' ri Komon Tyox, ri kekolta na.

Jun ch'oko' achi ke'ril ri Lu' e ri Xwan

³Ri Lu' e ri Xwan kepe uloq pa ri Nim Rachoch ri Dyos chuxe' kan ri ch'awem ruk' ri Dyos pa ri b'elejeb' kajb'al. ²Kk'am ub'i jun ch'oko' achi chi pa ri ralaxib'al uloq, kya ronojel q'ij xas chuwach ukoq ri jun roki'bal ri rachoch ri Dyos che ub'i' Utzalaj Uchi'ja, arech aretaq chi' ke'ok ub'i ri winaq kel kik'u'x chrech ri are'. ³Ri are' ri', ke'ril ri Lu' e ri Xwan aretaq chi' okem kkib'an pa ri Nim Rachoch ri Dyos, k'atek'uri' kuta sin upwaq chkech. ⁴Ri Lu' utz rilik kub'an are', xoquje' jeri' kub'an ri Xwan, e kub'ij chech: «Chujawila' uloq». ⁵Ri are' ke'uka'yey e kuchomaj che xas k'olik ri kuk'am na pakiq'ab' ri e'are'. ⁶Ri Lu' kub'ij chrech: «Ri in man k'o ta saq nupwaq e q'an nupwaq, k'atek'ut, ri k'o wuk' kinya chawech: jpa ri ub'i' ri Jesus Kristo ri Ajnasore'o chatb'inoq!». ⁷Kuk'am ukoq che ri rikyaq'ab' uq'ab' e

kuwa'lisaj ri are'. Xas chanim utz ri raqan e ri ukux taq raqan; ⁸kuxak'pij uloq rib', ktak'i'k, k'atek'uri' kumajij b'inem. Kok ub'i kuk' ri e'are' pa ri Nim Rachoch ri Dyos, tajin kb'inik, tajin kutij anim e tajin nim kril wi ri Dyos. ⁹Konojel ri winaq kkil ri are' che tajin kb'inik e che tajin nim kril wi ri Dyos; ¹⁰keta'm uwach ri are', keta'm che qastzij are are' ri kuta sin taq upwaq, are are' ri kt'uyi' ukoq chuwach ri Utzalaj uchi'ja. K'atek'uri' xpe sib'alaj xib'rikil chkech e man kkich'ob' ta ub'e'al we jastaq ri'.

Ri utzij ri Lu' chkiwach ri winaq

¹¹Rumal rech che ri are' man ke'uya ta chi kan ri Lu' e ri Xwan; konojel enojinaq che xib'rikil kkitij anim ub'ik kuk' ri e'are' cho ri uwija che ub'i' Salomon. ¹²Ri Lu', aretaq chi' kril weri', kub'ij chkech ri winaq: «Achijab' ix ajisra'el, ¿jas che kixib'ij iwib' chuwach weri'? ¿Jasche che kujika'yej je' ne' che rumal qachoq'ab' ri uj, on rumal qakojonik uj, xqab'inisaj we achi ri'? ¹³Ri Udyos ri Ab'raham, ri Udyos ri Isa'ak e ri Udyos ri Jakob', ri Dyos kech ri eqanan qatat xya'ow ri uq'ij ri upataninel Jesus, ri are' che xijach ri ix, ri are' che xipaqchi'j chuwach ri Pilato aretaq chi' ri are' uchomam chik che kuto'tajisaj uwach.

¹⁴Ri ix xipaqchi'j ri Tyox ub'antajik e ri utzalaj winaq; ri ix are xita ri toq'ob' puwi' ri jun kamisanel, ¹⁵k'atek'uri', aretaq chi' ri ix are xikamisaj ri rajaw ri k'aslemal, ri Dyos xuwa'lajsaj ub'i chkixo'l ri kaminaqib': ri uj xqil weri'. ¹⁶E rumal ri konojonik chrech ri ub'i' ri are', we jun achi ri', che kiwil ix, che iweta'm uwach, xya'taj chrech ri uchuq'ab'; are ri konojonik che ri are', ri xb'anow utz che ri ub'aqil we achi ri' chiwach iwonojel ix.

¹⁷«K'atek'ut, ri ix, ixachalaxik, ri in weta'm che xib'an weri' rumal rech che man kich'ob' ta ri jastaq e xoquje' ejeri' ri e'inimal. ¹⁸Ri Dyos, ri are', xas xub'an wi ri jastaq che xub'ij rumal ri kichi' konojel ri eq'axal utzij ri Dyos; che ri Ukristo si kuq'axej na ri k'ax. ¹⁹Chipaqchi'j b'a' ri imak e chik'exa' iwib', arech ksachitaj uwach ri imak, ²⁰k'atek'uri', ruk' na k'u wa' weri' ri Ajawxel kuk'am na uloq ri' ri q'ij che rech ja'maril. E kutaq na uloq ri' ri Kristo iwech ri ix, che xas are ri Jesus, ²¹ri are'che kuk'ol na ri kaj chi k'ate' na ri jun q'ij che k'ak' chi jumul ronojel kuk'ol ronojel ri jastaq k'o chuwach ulew; weri', xub'ij ri Dyos rumal kichi' ri e'utyoxlaj taq qaxal utzij ri Dyos. ²²Nab'e, ri Mo'ises xub'ij: Ri Ajawxel Dyos kuwa'lajisaj na ri' xas chkixo'l ri e'iwachalal ix, jun q'axal utzij ri Dyos je' jas ri in, chitatab'ej ronojel ri tzij che kub'ij na ri' chiwech. ²³Jachin ri man kutatab'ej ta we q'axal utzij ri Dyos ri', kkamisax ri' xas chkixo'l ri winaq. ²⁴K'atek'uri', konojel ri eq'axal utzij ri Dyos, xas xech'aw ri' chi ruk' ri Samue'l uloq e konojel ri xepetik je' jas ri are', xech'aw puwi' we jetaq q'ij ri'.

²⁵«Ix nak'ut, ri ix kik'ojol ri eq'axal taq utzij ri Dyos e ix uk'ojol ri chapb'alq'ab' rech ri Dyos ri xub'an kuk' ri inan itat aretaq chi' xub'ij chrech ri Ab'raham: Chi pa ri e'awija'l ketewchi'x na ri' konojel ri ejuq'at winaq rech ri uwachulew. ²⁶Qas chiwech ri ix xya'taj nab'e ri utoq'ob' ri Dyos che xuk'astajisaj uwach ri upataninel e xutaq uloq ri are' arech kixutewchi'j we kipaqchi'j ri iwetzalal ri ix».

Ri Lu' e ri Xwan xek'am ub'i chuwach ri Sanedrin

⁴¹Aretaq chi' tajin kech'aw kuk' ri winaq, kepe ri echuchqajawib', ri kinimal ri echajil taq ri Nim rachoch ri Dyos e ri esaduse'os, ²sib'alaj koyowal, man utz taj kkilo che ri e'are' tajin kkik'ut ri tzij chkech ri winaq, e che kkib'ij ri k'astajib'al kiwach ri kaminaqib' chi pa ri uwinaqil ri Jesus. ³Kekik'am ub'i ri e'are' e kekikoj kan pa ri che' chi k'a pa ri jun q'ij chik, rumal rech che okinaq chi ri q'equ'm. ⁴K'atek'uri', sib'alaj ek'i chkech ri winaq che xetow ri

kitzij, xekojonik chrech are', e ri rejalab'alil ri winaq che xekojonik, xaq xuwi ri achijab', xopan pa job' mil.

⁵Pa ri jun q'ij chik, kkimulij kib' pa ri Jerusalem, ri ekanimal ri ajjudi'o, ri enim taq winaq e ri etz'ib'anelab'. ⁶K'o ri Anas, ri nimalaj chuchqajaw, k'o ri Ka'ifas, ri Jonatan, ri Alejandro e konojel ri winaq che enim taq chuchqajawib'. ⁷Kekiya' ri etaqo'nelab' panik'aj chkech e kkita chkech: «¿Jas rumal kowinem on jachin pub'i' kib'an weri' ri ix?». ⁸K'atek'uri', ri Lu' nojinaq chrech ri Tyoxlaj Uxlab'xel kub'ij chkech: «Ix kinimal taq ri winaq e ri nim taq winaq, ⁹kamik ri', ri uj je' jas uj k'o chuwach jun q'atb'altzij, rumal rech che ri uj xqab'an ri utzil chrech jun yawab', k'atek'uri', rajawaxik che kqab'ij jas ri ub'antajik che utz xkanaj ri are'. ¹⁰Utz che kiweta'maj iwonojel, xoquje' utz keta'maj konojel ri winaq erech ri Isra'el: che pa ri ub'i' ri Jesukristo ri ajnasore'o, ri are' che xiripab'a' ri ix e che xuk'astajisaj uwach ri Dyos chkixo'l ri kaminaq'ib', pa ri ub'i' ri are' e man puwi' ta ub'i' jun chik che we achi ri' utz uwach kuk'ut rib' chiwach. ¹¹Are are' ri ab'aj che ri ix, ix ajoyakal taq ja man xiway ta uwach ri are', e kamik ri' are ri are' xokik che rajawalja. ¹²Rumal rech che chuxe' ri kaj man k'o ta chi jun b'i'aj che xya'taj chkech ri winaq che kkwonik kujkoltaj rumal».

¹³Ri winaq che e'ajsanedrin aretaq chi' kkil ri kichuq'ab' ri Lu' e ri Xwan, k'atek'uri' keta'm che ri e'are' ewinaq che man kiriqom taj kitijoj kib' e man nimalaj ta kib'antajik, nimalaj ksach kik'u'x chkech. Keta'm che ri e'are' xiltaj kiwach ruk' ri Jesus, ¹⁴xoquje' kkil uwach ri jun achi che xkuntajik e tak'al chkinaqaj ri e'are', xa jek'uri' man kekowin taj, man kuya taj k'o jun tzij kkib'ij. ¹⁵Xe'kesaj ub'i pa ri Sanedrin e kechoman chkij. ¹⁶Kkib'ij chkixo'l: «¿Jas ri kqab'an na wa' chkech we winaq ri'? Xas k'o wi jun nimalaj k'utb'al xb'antaj kumal e sib'alaj utz chkiwach konojel ri siwan tinimit rech ri Jerusalem, e ri uj man kujkowin taj kqab'ij chi jun jas uwach. ¹⁷K'atek'uri', arech man kb'e ta utzijol weri' chkixo'l ri winaq, chqaq'atej ri kitzij ri e'are' ruk' xib'rikil, che mich'aw chi puwi' ri jun b'i'aj ri'».

¹⁸Ke'kisik'ij ri e'are' e ketaqan chkech che man kech'aw ta chik e man kek'utun ta chi pa ri ub'i' ri Jesus. ¹⁹K'atek'ut, ri Lu' e ri Xwan kech'awik, kkib'ij chkech: «We are utz chuwach ri Dyos, che ri uj are kixqanimaj ix e are man kqanimaj ta ri Dyos; ri ix, chib'ana' b'a' q'atojtzij puwi' weri'. ²⁰Ri uj man kujkowin taj che mat kqak'utu ri jastaq che xqilo e che xqato». ²¹K'atek'uri', kkiq'atej chi ri kitzij ruk' xib'rikil; ke'kitzoqopij ub'ik rumal rech che man kkiriq taj jas jun k'ajisab'al kiwach kkib'ano chi chkiwach ri winaq, rumal rech che konojel ri winaq nim kkil wi ri Dyos ruk' ri jas uwach xb'antajik. ²²Ri jun achi che xkunataj ruk' ri jun mayib'al wach ri', nim chik, kawinaq ujunab' chik.

Konojel kkiyak ri kich'ab'al chuwach ri Dyos

²³Aretaq chi' ri e'are' ketzoqopitajik ub'ik, kepe uloq kuk' ri ekiwinaq e kkib'ij chkech ronojel ri tzij ri xkib'ij ri enim taq chuchqajawib' chkech e ri xkib'ij ri enim taq winaq chkech. ²⁴Aretaq ktataj we tzij ri', konojel junam kkiyak ri kich'ab'al chuwach ri Dyos e kkib'ij: «Ajaw, at xatb'anow ri kaj, ri uwachulew, ri polow e ronojel ri k'o chuwach; ²⁵ri at che ab'im rumal ri Tyoxlaj Uxlab'xel rumal ri ub'i' ri qatat David, ri apatanijel:

¿Jasche kkinimarisaj kib'
ri jetaq e'amaq',
jas che wa ri jetaq kichomab'al
ri enimalaj taq tinimit?
²⁶Ri e'ajaw rech we uwachulew

kech'o'jinik, ri eq'atb'al taq tzij xa jun
kiwach xkib'ano che uk'ule'la'x uwach
ri Ajawxel e chuk'ule'laxik ri Kristo.

²⁷Je', qastzij nak'ut, che xa jun kiwach xkib'an pa we tinimit ri', ri Herodes e ri Ponsi'o Pilato kuk' konojel ri jetaq amaq' che man k'o ta kikojonik jacha ri uj, kuk' ri winaq e'ajisra'el, arech kech'o'jin ruk' ri tyoxlaj apatanijel Jesus, ri xab'an Akristo chrech, ²⁸arech, qastzij kb'antaj ronojel ri jastaq uwach ruk' ri achuq'ab' e ruk' ri aweta'mab'al ri xas achomam kb'antajik. ²⁹Kamik ri' Ajawxel, qas chawila' ri q'ilinik ruk' xib'rikil, ri xkib'an chkech ri e'are', k'atek'uri', qas chya'taj b'a' chkech ri e'apatanijelab', arech kkib'ij ri atzij ruk' nimalaj kub'al k'u'x, ³⁰chalik'a' b'a' ri aq'ab' arech kb'antaj ri jetaq kunanik, ri jetaq k'utb'al e ri mayib'al taq wach, chi pa ri ub'i' ri tyoxlaj apatanijel Jesus». ³¹Aretaq chi' tajin kech'aw ruk' ri Dyos; ri k'olb'al jawije' kimulim wi kib', sib'alaj kb'iririk; chi aninaq, konojel ri e'are' enojinaq chi chrech ri Tyoxlaj Uxlab'xel e kkiya ub'ixik ri utzij ri Dyos ruk' nimalaj kub'al k'u'x.

Ri nab'e Komon Tyox

³²Ri tinimitlaj winaq che k'o ri kikojb'al, xa jun kanima' k'olik e xa jun kuxlab'al. Man k'o ta jun kub'ij rech che ri ujustaq k'olik, xane ronojel ri jastaq, ri kimeb'il, kech konojel.

³³Ruk' sib'alaj kichuq'ab'; ri etaqo'nelab' kkiya ub'ixik che xkilo ri k'astajib'al uwach ri Ajawxel Jesus. Konojel ri e'are', k'o nimalaj toq'ob'isab'al kiwach chkiwach ri winaq. ³⁴Chkixo'l ri e'are' man k'o ta jun winaq che k'o urajawaxik, rumal rech che konojel ri k'o kulew, on ri k'o kachoch, kkik'ayij e kkik'am uloq chkixo'l ri rajil, ³⁵kkiya xe'kaqan kiq'ab' ri etaqo'nelab'. Kkijach chkiwach konojel, chkijujunal kkiriqo je' jas ri rajawaxik chkech.

Ri B'ernab'e

³⁶Ri Xep, che B'ernab'e kecha ri etaqonelab' chrech, che pa qach'ab'al kub'ij uk'ojol ri kulb'al k'u'x, ri are' ajlevita, e ajchipre, ³⁷k'o jun rulew, kuk'ayij, kuk'am ub'i ri pwaq e kuya xe'kaqan kiq'ab' ri etaqo'nelab'.

Ri Anani'as e ri Safira

⁵¹Jun achi, ub'i' Anani'as, junam xkib'an che ri kichomab'al ruk' ri rixoqil Safira; kuk'ayij jun rulew; ²k'atek'uri' kkanaj kan ruk' nik'aj chrech ri rajil ri ulew, e weri' reta'm ri rixoqil; ri nik'aj rajil chik kuk'am ub'ik e kuya xe'kaqan kiq'ab' ri etaqo'nelab'. ³Ri Lu' kub'ij chrech: «Anani'as, ¿jasche che ri Satanas xunojisaj ri awanima' arech kajaluj tzij chuwach ri Tyoxlaj Uxlab'xel e che katkanaj kan ruk' nik'aj rajil rech ri ulew? ⁴Aretaq chi' k'o ri ulew awuk'; ri at, ¿la man k'o ta ri akowinem puwi' e aretaq chi' xk'ayitaj awumal la man kuya taj kab'an che ri rajil jas ri kawaj ri at? ¿Jasche xachomaj weri' pa ri awanima'? Ri at, man chkiwach ta ri winaq xajaluj ri tzij, xane chuwach ri Dyos». ⁵Aretaq chi' ktataj we tzij ri', ri Anani'as ktzaqik e kkamik. Konojel ri xetow we tzij ri' ke'ok pa nimalaj xib'rikil. ⁶Kepe ri ek'ojlab', kkipsis ri ub'aqil pa jun atz'yaq rech kaminaq e kkik'am ub'ik arech kmuqik.

⁷Q'axinaq chi oxib' kajb'al, k'atek'uri' ri rixoqil che man reta'm ta weri', qas kok ub'ik. ⁸Ri Lu' kub'ij chrech: «Chab'ij chwech, ri ulew che xik'ayij ix, ¿la jeri' rajil xiya'o?». Ri are' kub'ij: «Je', jeri'». ⁹K'atek'uri', ri Lu' kub'ij: «¿Jas ub'anik xib'an che ujunamtisaxik ri ichomab'al arech kib'an k'ax chrech ri Tyoxlaj Uxlab'xel? ¡Je'! Ja'le', chuwach ri uchi'ja k'o wi kan ri retal kaqan ri winaq ri xemuquw ri awachajil; xoquje' ri e'are' katkik'am na ub'i

ri at». ¹⁰Chi aninaq ktzaq cho ri raqan ri are' e xkamik. Ke'ok ub'i ri ek'ojlab', kkiriq ri are' che kaminaq chik. Kkik'am ub'ik e kkimuq chunaqaj ri rachajil. ¹¹Jun nimalaj xib'rikil xchapow kanima' konojel ri Komon Tyox xoquje' konojel ri xketa'maj we jastaq ri'.

Sib'alaj winaq k'o ri kikojonik

¹²Xas rumal ri etaqo'nelab' xb'antaj k'ilaj taq k'utb'al e k'ilaj taq mayib'al chkiwach ri winaq.

Kkimulij kib' konojel xa ruk' jun kanima' chuxe' ri uchi'ja rech ri Salomon, ¹³k'atek'ut, man k'o ta jun chkech ri enik'aj winaq chik k'o ri uchuq'ab' arech kb'e kuk' e arech xa jun kub'an kuk' e'are'; ri winaq nim ke'kil wi ri e'are'. ¹⁴Ek'o sib'alaj winaq che k'o ri kikojonik keb'ek, ke'ok ruk' ri Ajawxel; sib'alaj ek'i achijab' e ixoqib'.

¹⁵K'atek'uri', xas xe'opan na che xekik'am uloq ri eyawab'ib' pa taq ri b'e, ke'kiya cho taq ch'at e cho taq tem, arech kne'b'a' xaq xuwi' ri umu'j ri' Lu', kb'e puwi' jun chkech ri e'are'. ¹⁶Sib'alaj ek'i winaq kepe uloq pa taq ri tinimit che naqaj chrech ri Jerusalem, kekik'am uloq ri eyawab'ib' e ri winaq che k'o itzel taq uxlab'al chkech; k'atek'uri' konojel ke'utzirik.

Ri Nimalaj Chuchqajaw e ri anjel rech ri Ajawxel

¹⁷K'atek'uri', kwa'laj ri nimalaj chuchqajaw, xoquje' konojel ri e'uwinaq, ri juq'at kech ri esaduse'o. Ri e'are' kekam che koyowal. ¹⁸Kkikoj kiq'ab' chkech ri etaqo'nelab' e kekik'yaq pa ri che' k'o pa ri tinimit.

¹⁹K'atek'uri', aretaq chi' chaq'ab', ri Anjel rech ri Ajawxel kujaq ri uchi'ja rech ri che', e aretaq chi' e'uk'amom chi ub'ik, kub'ij chkech: ²⁰«Jix, je'ib'ij ruk' ichuq'ab' chkech ri winaq pa ri Nimalaj Rachoch ri Dyos, ronojel ri jastaq che rech we jun K'aslemal ri'». ²¹Ri e'are' kkinimaj we tzij ri'; ke'ok pa ri Nimalaj Rachoch ri Dyos aretaq chi' ksaqarsanik, k'atek'uri' kkichapale'j ub'ixik ri tzij.

Kek'am uloq chkiwach ri Sanedrin

K'atek'uri', ri nimalaj chuchqajaw kpetik, achi'lam uloq kumal ri e'uwinaq. Ktaq kesik'ixik ri Sanedrin e konojel ri Senado rech ri tinimit Isra'el; ketaqanik arech kek'am uloq ri etaqo'nelab' che ek'o pa ri che'. ²²Aretaq chi' ri e'ajch'imi'yab' ke'opan pa ri che', man kekiriqa taj. Ketzalijik e ke'kib'ij chkech: ²³«Ri uj, tz'apatalik ri uchi'ja xqariqa', e ri echajinel utz uchajixik kib'anom, etak'al chuwach ri uchi'ja rech ri che'. E aretaq chi', xqajaqo, man k'o ta jun winaq xqariq chupam». ²⁴Ri ekinimal ri Nim Rachoch ri Dyos, e ri enim taq chuchqajawib', aretaq chi' kkita we tzij ri', ksach kik'u'x, man kkich'ob' ta ub'e'al weri', e kkichomaj jas wa' we k'utb'al ri'. ²⁵K'atek'uri', kpe uloq jun winaq chkixo'l e kub'ij chkech: «Ri e'achijab' che xe'iya' ix pa ri che', chanim ri', ri e'are' etak'al pa ri Nim Rachoch ri Dyos e tajin kkiya' ub'ixik ri Tzij chkech konojel ri winaq». ²⁶K'atek'uri', ri unimal chkech ri Nim Rachoch ri Dyos kel ub'i kuk' ri e'uwinaq e ke'uk'am uloq ri etaqo'nelab', e man k'o ta k'ax kub'an chkech, rumal rech che kkixib'ij kib' chkech ri winaq, rumal che kuya'o kekik'yaq cha'b'aj.

²⁷Kekik'am uloq e kekiya' chkiwach ri Sanedrin. Ri nim chuchqajaw kuta chkech: ²⁸«Ri uj, xixqaq'atej che kiya' ub'ixik ri tzij pa ri ub'i ri jun b'i'aj ri'; ;k'atek'uri' ri ix xinojisaj ri Jerusalem chrech we itzij ri' e ri ix kiwaj kichojej paqawi' ri uj ri ukik'el ri achi ri'!».

²⁹K'atek'uri', ri Lu' e ri enik'aj etaqo'nelab' chik kkib'ij: «Rajawaxik che are knimax ri Dyos chuwach che are kenimax ri winaq. ³⁰Ri jun Dyos che kech ri eqanan eqatat, xuwa'lisaj uwach ri Jesus, ri are', che xekamisaj ri ix aretaq chi' xib'ajij cho ri ripib'al. ³¹Che wa' we jun winaq ri', ri Dyos xuwa'lisaj ruk' ri rikyaq'ab', xrokisaj ri are', kinimal e kolonel chkech ri winaq, arech rumal ri are', ri Isra'el kupaqchi'j ri umak e kuk'am ri nimalaj sachb'al mak. ³²Ri uj xqilo, xqato ronojel we jastaq ri', weri' xoquje' xrilo e xuto ri Tyoxlaj Uxlab'axel, ri are' che kuya ri Dyos chkech ri keniman chrech ri are'». ³³Ri e'are', aretaq chi' kkita weri', kekam chrech koyowal e are sib'alaj kkaj ke'kikamisaj ri e'are'.

Ri Gamali'el

³⁴K'atek'uri', jun farise'o che ub'i' Gamali'el, kwa'laj panik'aj chkech ri Sanedrin; ri are' jun nimalaj ajtij chrech ri pixab', e nim kilik kumal ri winaq. Ktaqanik arech ke'esax ub'i jub'iq' we e'achijab' ri'. ³⁵K'atek'uri', kub'ij chkech ri Sanedrin: «Chi nimalaj iwonojel ix ajisra'el, qas utz rilik chib'ana' ri kib'an na chkech we winaq ri'. ³⁶Keb' oxib' q'ij kanoq ri', xwa'laj uloq ri Te'udas, ri are' che xub'ij che nimalaj ruxik chi winaq, e che xe'umulij ruk' are' juq'o' (400) winaq. Xkamisax ri are', e konojel ri e'uwinaq che xkiterne'b'ej, xe'animajik, e ma k'o ta jun jas uwach xkanaj kanoq. ³⁷K'atek'uri', pa taq uq'ijil ri tz'ib'an b'i'aj, xwa'laj ri Judas ri Ajgalile'a, che ri k'o sib'alaj e'uwinaq; xoquje' xkamik e ri xkiterne'b'ej ri are' xe'animajik. ³⁸Kamik ri' kinb'ij chiwech, k'o mib'an chkech we winaq ri', che'iya'a' kanoq. Rumal rech, we kkitzijoj ri', on we jun chak ri' we petinaq kuk' winaq, ksachataj na uwach wa'; ³⁹k'atek'uri', we qastzij che petinaq uloq ruk' ri Dyos, man kixkowin ta ri' che usachik uwach. Mib'an jun jas uwach, wene' ri ix tajin kixch'o'jin ruk' ri Dyos». K'atek'uri', xkik'am uq'ab', utz xkita we tzij ri'.

⁴⁰K'atek'uri', kekisik'ij chi jumul ri etaqo'nelab'. Ketaqanik arech kerapux ruk' asyar, ke'kiq'atej arech man kech'aw ta chi pa ri ub'i ri Jesus, k'atek'uri' ke'kitzoqopij b'ik, kekiya' kanoq. ⁴¹Ri e'are' ke'el ub'ik pa ri Sanedrin, ruk' nimalaj ki'kotemal keb'e ub'ik rumal rech che ri e'are' xe'ilik taqal chkij xkik'axk'olij ri k'ax arech utz che ri B'i'aj.

⁴²K'atek'uri', ronojel taq q'ij, man ketani' ta chrech ub'ixik ri Utzalaj Utzij ri Kristo Jesus, pa ri Nimalaj Rachoch ri Dyos e pa taq ri ja.

Ri e'ajheb're'o, ri e'ajhelenista e ri ewuqub' e'ajpatanel

⁶¹Pa taq we q'ij ri', rumal rech che tajin kek'yarik ri etijoxelab', ri e'ajelenita xkikoj tzij chkij ri e'ajheb're'o, rumal rech che ri emelka'n ixoqib' kech ri e'ajelenista man kelix ta pa ri kirajawaxik. ²Ri ekab'lajuj, kesik'in chkech konojel ri etijoxelab' e kkib'ij chkech: «Man utz taj che ri uj kqatanab'a' utzijoxik ri utzij ri Dyos rumal rech che are kujpatanajik cho taq ri mexa. ³Rumal k'u wa', chitzukuj chixo'l ri ix, ix achalaxik, ewuqub' achijab' che e'utz chkiwach nimalaj konojel, che enojinaq chrech ri Uxlab'xel e chrech keta'mab'al, k'atek'uri', ri uj keqakoj na wa' chuwach we jun chak ri'; ⁴e ri uj kujkanaj kan wa' chuwach ri ch'awem ruk' ri Dyos e chrech ri upatanaxik ri Tzij». ⁵Utz kkita we tzij ri' nimalaj konojel, xa jek'uri' kkicha' ri Esteb'an, jun achi che nojinaq che ri ukojonik e che ri Tyoxlaj Uxlab'xel, xkicha' chi ri Felipe (Apal), ri Prokoro, ri Nikanor, ri Timon, ri Parmenas e ri Klax che Ajanti'oki'a, xane xpe uloq kuk' ri Ajjudi'o. ⁶Xe'kiya' chkiwach ri etaqo'nelab'; k'atek'uri' aretaq chi' tajin kech'aw ruk' ri Dyos, kkikoj ri kiq'ab' pakiwi'.

⁷K'atek'uri', sib'alaj kk'iy ri Utzij ri Ajawxel. Sib'alaj xek'yarik ri etijoxelab' pa ri Jerusalem e sib'alaj ek'i chuchqajawib' xkinimaj ri konojonik.

Ri Esteb'an kk'am uloq chkiwach ri Sanedrin

⁸Ri Esteb'an, nojinaq che utzil e chrech uchuq'ab' e kub'an nimalaj taq mayib'al e nimalaj taq k'utb'al chkixo'l ri winaq. ⁹K'atek'uri', kepe uloq ri winaq rech ri jetaq Sinagoga ri kb'ix Lib'ertas chkech, ri e'ajsirenense, e ri e'ajalejandrino, e k'o jujun chik E'ajsilisi'a e E'ajasi'a. Kech'aw tzurunem taq tzij ruk' ri Esteb'an, ¹⁰k'atek'uri', man k'o ta kichuq'ab' chuwach ri uno'jib'al e chuwach ri ruxlab'al ri are'. ¹¹Xa jek'uri', kkiya pwaq chkech ejujun taq achijab', arech kkib'ij: «Ri uj xqato che ri are' xub'ij itzel taq tzij puwi' ri Mo'ises e puwi' ri Dyos». ¹²Kepe ri winaq chi nimalaj konojel, kepe ri enim taq winaq e ri e'ajtz'ib'anelab', man k'o ta na'tal chrech ri are', k'atek'uri', xas chanim kkiriqo, kkichapo e kkik'am uloq chuwach ri Sanedrin. ¹³Chila', ek'o etzijtal taq winaq che kkiya ub'ixik weri': «We jun winaq ri', man katani' ta che ub'ixik itzel taq tzij puwi' we tyoxlaj k'olb'al ri' e puwi' ri Pixab'. ¹⁴Ri uj, qatom che kub'ij, che ri Je-sus, ri jun Ajnasare'o, kuwilij na we k'olb'al ri' e kujal na ri' ri jastaq che uwuqxa'nim kan ri Mo'ises chqech». ¹⁵K'atek'uri', konojel ri et'uyul pa ri Sanedrin, kkika'yej ri are', e kkil ri uwach che je' jas ri uwach jun Anjel.

Ri utzij ri Esteb'an

⁷Ri nim chuchqajaw kuta chrech: «¿La tzij we tzij ri'?» ²Ri are' kub'ij. «Ix achalaxik e ix qatat, chitatb'ej weri'. Ri Dyos che rech ri q'ijil xuk'ut rib' chuwach ri qatat Ab'raham, aretaq chi' k'o ri are' pa ri Mesopotami'a, majo'q kujeqeb'a' rib' pa ri Jaran, ³k'atek'uri' kub'ij chrech: Chaya'a' kan ri atinimit e che'aya'a' kan ri e'awachalaxik, e jat pa ri tinimit che kink'ut na ri' ri in chawach. ⁴Xa jek'uri', ri are' xuya kan ri kitinimit ri e'ajkalde'o e xjeqi' pa ri Jaran. Aretaq chi' xkam ri utat, ri Dyos xuk'am uloq chi jela' uloq k'a pa we tinimit ri' jawije' ix jeqel wi ix kamik ri'. ⁵Man k'o ta jun ch'aqap rulew xuya pa we tinimit ri', man k'o ta ne' jawije' kutak'ab'a wi ri raqan, k'atek'ut, xuya utzij che kuya na ri rulew, e xoquje' kuya na kech ri erija'l, e aretaq chi' jeri', ri are' man k'o ta jun ralk'uwa'l.

⁶K'atek'uri', ri Dyos xub'ij chrech, che ri erija'l kekanaj kan ri' pa jun chik ulew, e ri e'are' ke'okisax na ri' pa patanajik e kb'an na sib'alaj k'ax chkech pa juq'o' (400) junab'. ⁷K'atek'uri', ri in kinb'an na ri' q'atb'altzij puwi' ri jun tinimit ri', kcha ri Dyos. –E ke'el na uloq ri' e keq'ijilan na ri' chwech pa we jun k'olib'al ri'. ⁸Xoquje' xuya' chrech ri jun chapb'alq'ab' rech ri pusinik uwi' kowilal, xajek'uri' aretaq chi' xjeqeb'ax ri Isa'ak rumal ri utat, ri Ab'raham xupus uwi' ri ukowil ri are' pa ri uwajxaq q'ij. Xoquje' jeri' xub'an ri Isa'ak chrech ri Jakob', e ri Jakob' jeri' xub'an chkech ri ekab'lajuj enimalaj taq qatat.

⁹Ri enimalaj taq qatat rumal che e'achixom chrech ri Jose, xkik'ayij ub'ik arech kb'e ub'i pa Egipto; k'atek'uri', ri Dyos k'o ruk' ri are', ¹⁰xukol pa ronojel taq ri k'ax xuriqo, xuya' ri nimalaj utzil chrech e ri nimalaj uno'j chuwach ri Fara'on, ri rajawinel ri Egipto, ri are' che xukojo q'ataltzij puwi' ri Egipto e puwi' ronojel ri rachoch. ¹¹K'atek'uri', xpe numik wi'jal pa ronojel ri Egipto e pa ri Kana'an e xoquje' xpe nimalaj k'ax; ri eqatat ma k'o ta jun qas uwach kkiriqo arech kkitijo. ¹²Aretaq chi' xketa'maj che k'o wa pa ri Egipto, ri Jakob' xe'utaq ub'i nab'e jumul; ¹³pa ri ukamul, ri Jose xuk'ut rib' chkiwach ri erachalal, e ri Fara'on xreta'maj kiwach ri e'uwinaq ri Jose. ¹⁴Ri Jose xtaqan chech uk'amik ri utat Jakob' e chkech konojel ri erija'l che kkib'an oxk'al jo'lajuj winaq. ¹⁵Ri Jakob' xxuli' ub'ik pa ri Egipto e chila' xkam wi e xoquje' ri eqatat. ¹⁶Xk'am uloq ri kib'aqil pa ri Sikem e xeya pa ri jun muqub'al che uloq'om kan ri Ab'raham ruk' pwaq, chkech ri eralk'uwa'l ri Jamor, ri utat ri Sikem.

¹⁷«Aretaq chi' xnaqajqob'ik ri uq'ijil che qastzij kb'antaj na ri tzij che xub'ij ri Dyos chrech ri Ab'raham, xek'iyik ri siwantinimit e xpoq' kiwach pa ri Egipto. ¹⁸Chi k'ate' aretaq

chi' xok na jun k'ak' ajawinel che ma k'o ta chi xna'taj ri Jose chech. ¹⁹We jun ajawinel ri' itzel xchomanik pakiwi' ri eqanan qatat, chi xub'an na arech ri e'are' ke'kiwonb'a' kan ri ekalk'uwa'l arech man kek'asi' taj. ²⁰Pa taq we q'ij ri' xa'lax ri Mo'ises; ri are' ri', k'o nimalaj uch'umilal chuwach ri Dyos. Oxib' ik' xki'ysaxik, k'o uwa pa ri rachoch ri utat; ²¹k'atek'uri', xwonob'ax kanoq e ri umi'al ri Fara'on xusik' ub'ik e xuk'iysaj are' je' jas ral. ²²Ruk' weri', ri Mo'ises, xtijox pa ronojel ri kino'jib'al ri e'ajegipto e xk'o'ji' uchoq'ab' pa ri utzij e pa ri uchak.

²³«Aretaq chi' ri are', k'o chi kawinaq ujunab', xk'astaj pa ri ujolom che ke'usolij na ri erachalal ri e'ajisra'el. ²⁴Aretaq chi' xrilo che tajin kb'an k'ax chrech jun chkech ri e'uwinaj ri are', xch'o'jin ruk' ri jun ajegipto, e nimalaj utzil xub'an chrech ri meb'a' aretaq chi' xukamisaj ri jun ajegipto. ²⁵Ri are' xuchomaj, che ri erachalal kkich'ob' na ri', che ri Dyos kuk'am na uloq ri' ri kolotajem chkech rumal ri uq'ab' ri are'; k'atek'uri', ri erachalal man xkich'ob' ta weri'. ²⁶Pa ri jun q'ij chik, xe'rilo che tajin kech'o'jinik; kraj che junam kub'an utz chkech. Kub'ij chkech: "xwachi'l, ¿jasche che kib'an k'ax chb'il aq'an taq iwib'?". ²⁷K'atek'uri', ri jun che tajin kub'an k'ax chrech ri rachi'l, kpaqichi'nik e kub'ij chrech: "¿Jachin xatb'anow at atqanimal e atqatb'altzij paqawi'?" ²⁸¿La xa kawaj kinakamisaj in, je' jas ukamisaxik xab'an ri jun ajegipto iwir'". ²⁹Ruk' we tzij ri', ri Mo'ises xanimaj ub'ik e xujeqeb'a' rib' pa ri tinamit Madi'an, jawi' ne' xek'o'ji' ekeb' uk'ojol.

³⁰Kawinaq junab' chik, jun anjel xuk'ut rib' chuwach pa ri tz'inalikalaj ulew che ujuyub'al ri Sina'i, pa jun ujuluw q'aq', pa jun che' che tajin kajininik. ³¹Ri Mo'ises, man xuch'ob' ta we jastasq ri'. Aretaq chi' xqeb' ukoq ruk' ri che' arech utz rilik kub'an weri', xuto ri uch'ab'al ri Ajawxel: ³²"In ri Inkidyos ri e'anan e'atat, in ri Inudyos ri Ab'raham, ri Isa'ak e ri Jakob". Ri Mo'ises kb'irb'itik chuwach weri', e man kukoch' taj kka'y apanoq chrech weri'. ³³K'atek'uri', ri Ajawxel kub'ij chrech: "Chawesaj le axajab' che le awaqan, rumal rech che we k'olb'al jawije' attak'al wi ri at, tyoxlaj ulew wa'. ³⁴Je' nak'ut, ri in wilom ri k'axk'ol kkiriq ri enusiwantinimit pa ri Egipto, nutom ri kijuluwem e xinxuli' uloq chech kito'tajisaxik. Jat nak'ut, in katintaq ub'i pa ri Egipto".

³⁵«We Mo'ises ri', ri are che xkik'yaq apanoq aretaq chi xkib'ij chrech: ¿Jachin xatb'anowik atqanimal e at qatb'altzij paqawi' ri uj? Ri Dyos xtaqow ub'i ri are' je' jas kinimal ri e'are' e kolonel chkech, rumal ri jun anjel che xuk'ut rib' chuwach pa ri alaj che'. ³⁶Ri are', xe'eresaj ub'ik, rumal ri jetaq mayib'al e ri jetaq k'utb'al xub'an pa ri tinimit Egipto, ri xub'an pa ri Kyaq Polow e pa ri tz'inalikalaj ulew, chi pa kawinaq junab'. ³⁷Are wa' ri Mo'ises, ri are' che xub'ij chkech ri e'ajisra'el: Ri Dyos kuwa'lisaj na ri' chkixo'l ri e'iwachalal jun q'axal utzij ri Dyos che jeri' jas ri in. ³⁸Pa ri mulin ib' pa ri tz'inalikalaj ulew, ri are' xk'o'ji' ruk' ri Anjel, che xk'amow ub'ik puwi' ri juyub' Sina'i e xkanaj kan kuk' ri eqanan eqatat; ri are' che xuk'am ri tzij rech k'aslemal arech kuq'axej chqech ri uj. ³⁹K'atek'uri', ri eqanan qatat man xkaj taj xkinimaj utzij ri are'. Xane xkik'yaq ub'i ri are', e pa kanima' xas xetzalij pa ri Egipto, ⁴⁰k'atek'uri' xkib'ij chrech ri A'aron: Chab'ana' b'a' enik'aj taq qadyos che kenab'e'aj chqawach; rumal rech, che ri Mo'ises ri xujesan uloq pa ri Egipto, ri uj man k'o ta qeta'm puwi' jas xub'ano aretaq chi' xpaqi' puwi' le juyub'. ⁴¹E xkitz'aq jun alaj wakax pa taq we q'ij ri' e xkib'an jun tab'al toq'ob' chuwach ri man tzij taj dyos, e xkik'owisaj ki'kotemal rumal ri jetaq kichak xkib'an ruk' kiq'ab'.

⁴²K'atek'uri', ri Dyos xutas apan rib' chkech ri e'are' e xe'ujach chuwach ri q'ijlanik rech taq ri ch'umil chikaj, jeri' jas tz'ib'atalik pa ri kiwuj ri eq'axal taq utzij ri Dyos:

Ri ix, ¿la xiya chwech ri kaminaq
taq chikop e ri tab'al toq'ob'
pa kawinaq junab'

pa ri tz'inalikalaj ulew,
 ri ix ix rachoch ri Isra'el?
⁴³K'atek'uri', ri ix xik'am ub'i
 ri alaj ukab'al ri Molok
 e ri uch'umil ri dyos Refa
 xik'am ub'i jetaq wachib'al
 che xib'ano arech kiq'ijilaj;
 xa jek'u ri', ri in kixink'am na ub'ik,
 si naj chi na chrech ri B'ab'iloni'a.

⁴⁴«Ri eqanan eqatat, pa ri tz'inalikalaj ulew, k'o ri Kab'al kuk' che rech ri Testimoni'o, je' jas xub'ij ri Jun che xch'aw ruk' ri Mo'ises, aretaq chi' xtaqan chrech arech kub'an ri are', jeri' ri jastaq che xrilo. ⁴⁵Aretaq chi' xkik'am chik, ri eqanan eqatat xkik'am ub'i aretaq chi' are kinimal ri Josu'e e xki'okisaj pa ri amaq' che xech'akan pakiwi'; we winaq ri', ri Dyos xeroqataj ub'ik chkiwach ri e'are'; weri' jeri' chi k'ate' na pa taq ri uq'ijil ri David, ⁴⁶ri are' che utz chuwach ri Dyos e xuta ri toq'ob' arech kuriq jun ja arech kokik rachoch ri Jakob'.

⁴⁷K'atek'uri', are ri Salomon ri xyakow ri jun rachoch. ⁴⁸Kne'b'a', ri Nimalaj Ub'antajik, man kjeqi' ta pa jun ja che b'antajinaq rumal kiq'ab' winaq, je' jas kub'ij ri q'axal utzij ri Dyos:

⁴⁹Ri kaj are nutem
 e ri uwachulew utoq'b'al waqan;
 ¿jas k'u uwach ja ri' kiyak na chwech?
 Kcha ri Ajawxel,
 on ¿jachike k'olib'al ri' che nuwarib'al?
⁵⁰¿La man are ta ri nuq'ab'
 xb'anow ronojel weri'?

⁵¹«Ri ix, man ktan ta ijolom, man tortob'inaq ta ri ixikin e ri iwanima', chi amaq'el kixxutun chuwach ri Tyoxlaj Uxlab'xel; ejacha ri inan itat, xoquje' ix jeri' ri ix! ⁵²¿Jachin jun ri q'axal utzij ri Dyos che man xkib'an ta k'ax ri inan itat chrech? Xekikamisaj konojel ri xeb'inik ri upetb'al ri Suk'alaj winaq, ri Jun che pa taq we q'ij ri', ri ix xikamisaj, ⁵³ri ix che ik'amom ri Pixab' rumal ri kichak ri anjelib', k'atek'uri' man xiterne'b'ej taj».

⁵⁴Ruk' we tzij ri', sib'alaj kpe koyowal pa kanima' e kkiquch'uch'ej ri kiware puwi' ri Esteb'an.

Ri Esteb'an nojinaq chrech

ri Tyoxlaj Uxlab'xel.

Ri Pab'lo, jun winaq che koqatanik

⁵⁵Ri are', nojinaq chrech ri Tyoxlaj Uxlab'xel, kka'y chikaj, kril ri Uq'ijil ri Dyos e ri Jesus che tak'al pa ri rikyaq'ab' ri Dyos. ⁵⁶K'atek'uri' kub'ij: «Ri in tajin kinwilo che tortob'inaq ri kaj, e ri uk'ojol ri achi che tak'al pa ri rikyaq'ab' ri Dyos». ⁵⁷Kkiraqaqej kichi' e kkich'uq ri kixikin, e pa junamam xeb'e chrij ri are', ⁵⁸ruk' ch'ikimanik kkik'am ub'i ri are' tza'nja che ri tinimit e xkimajij uk'yaqik che ab'aj. Ri xe'ilowik weri', xkiya' ri ratz'yaq xe'raqan uq'ab' jun ala che Sa'ulo ub'i'. ⁵⁹Aretaq chi' tajin uk'yaqik ri ab'aj chrij, ri Esteba'an kub'an we ch'awem ri': «Ajawxel Jesus, chak'ama' paq'ab' we wuxlab'al». ⁶⁰K'atek'uri', kqaj ri uch'ek e kub'ij pa jun nimalaj raqoj chi'aj: «Ajawxel, makoj b'a' we kimak ri' pakiwi'». Aretaq xb'itaj weri', ri are' xwar ub'ik.

8^{1a} Ri Sa'ulo, ri are', utz kril we kamisanik ri'.

^{1b}Chi pa we q'ij ri' xmajtaj jun nimalaj k'ax puwi' ri Komon Tyox rech ri Jerusalem. Konojel ke'animajik ub'ik, keb'e pa taq ri Jude'a, e pa taq ri Samari'a, xuwi ri etaqo'nelab' kekanaj kanoq.

²Ejupun taq achijab' che kkiloq'oq'ej ri Dyos, kkimuq ri Esteb'an e kkib'an nimalaj oq'ej puwi'.

³E ri Sa'ulo, xub'an nimalaj k'ax chrech ri Komon Tyox; xb'e pa ronojel ja, xe'uk'am ub'i achijab' e ixoqib' ruk' chuq'ab' e xe'uk'yaq pa che'.

Ri Felipe xxuli' ub'ik pa ri Samari'a

⁴Ri enik'aj che xe'animajik, keb'ek e ke'kib'ij ri Utzalaj Tzij. ⁵Xa jek'uri' ri Felipe (Apal), xxuli' ub'i pa jun tinimit rech ri Samari'a, e kuya' ub'ixik ri Kristo chkech ri winaq. ⁶Ri winaq kkik'ulaj ri utzij xa ruk' jun kanima', rumal rech che konojel kkita ri tzij puwi' taq ri k'utb'al xub'ano e ronojel ri kkilo. ⁷Rumal rech che ek'i ri itzel taq uxlab'al ke'el ub'i kuk' ri winaq, ek'i ri echaptal rumal ri itzel; e kkiraqagej kichi' ke'el ub'ik. Xoquje' sib'alaj ek'i ri kaminaq kib'aqil e ri ech'oko', kekunatajik. ⁸K'atek'uri' xk'oji' sib'alaj ki'kotemal pa we jun tinamit ri'.

Ri Simon jun achi kub'an nimalaj taq sub'unik

⁹Xas ojer chik k'o pa we tinimit ri' jun achi, Simon ri ub'i'; ri are' kub'an nimalaj taq sub'unik, e ri siwantinimit ek'o pa ri Samari'a xkil weri' je' jas jun mayib'al. Ri are' kub'ij che Nimalaj ri ub'anik, ¹⁰k'atek'uri', konojel ri winaq, chi e'alaj e chi enima'q kkiterne'b'em ri are'. Kkib'ij: «Wa' we achi ri' uchuq'ab'alil wa' ri Dyos, che Nimalaj kuchuxik». ¹¹Xas kkinimaj ri are', rumal rech che k'i q'ij utz xkil ri sub'anik kub'ano. ¹²K'atek'ut, aretaq chi' xekojon chrech ri Felipe che xub'ij ri Utzalaj Tzij chkech che rech ri Rajawib'al ri Dyos e rech ri ub'i' ri Jesus Kristo, xkimajij uk'amik ri qasna' chi achijab' e chi ixoqib'. ¹³Xoquje' ri Simon xkojon chrech weri'. Xuk'am ri qasna' e xas man kuya ta chi kan ri Felipe; ri are' sib'alaj utz kril ri k'utb'al e ri nimalaj taq mayib'al xb'antaj chuwach.

¹⁴Aretaq chi' ri etaqo'nelab' che ek'o pa ri Jerusalem xkito che ri Samari'a xkik'am ri Utzij ri Dyos xe'kitaq ub'i ri Lu' e ri Xwan kuk'. ¹⁵Ri e'are' xexuli' uloq pa ri kitinimit ri e'ajsamari'a, k'atek'uri' kech'aw ruk' ri Dyos pakiwi' ri e'are', arech kya'taj ri Tyoxlaj Uxlab'axel chkech ¹⁶rumal rech che man k'o ta jun chkixo'l ri e'are' ya'tajinaq chi chrech; xuwi k'amatajinaq chi ri qasna' kumal pa ri ub'i' ri Ajawxel Jesus. ¹⁷Xa je'k'uri', ri Lu' e ri Xwan kkikoj ri kiq'ab' pakiwi', k'atek'uri', kkik'am ri Tyoxlaj Uxlab'xel.

¹⁸Ri Simon, aretaq chi' krilo, che ri Tyoxlaj Uxlab'xel kya'taj rumal rech ri ukojik kiq'ab' ri etaqo'nelab', kuchi'j ri pwaq chkech. ¹⁹Kub'ij: «Xoquje' chiya'a' b'a' we kowinem ri' chwech ri in, arech, ri jachin kinkoj na ri nuq'ab' puwi' xas kuk'amo ri Tyoxlaj Uxlab'xel». ²⁰K'atek'ut, ri Lu' kub'ij chrech: «Chatkamoq e chak'ama' ub'i ri apwaq awuk', rumal rech che xachomaj che kaloq' ri usipanik ri Dyos ruk' ri apwaq. ²¹Pa we jastaq ri', ri at man k'o ta awech chrech, xoquje' man k'o ta wa' awechb'al chrech, rumal rech che le awanima' man suk' ta chuwach ri Dyos. ²²Chaya'a' b'a' kan ri itzel achomab'al ri' e chatch'aw ruk' ri Dyos arech kusach we jun chomanik ri' che xel uloq pa ri awanima'; ²³rumal rech, che ri in kinwilo che ri at, at k'o pa ri k'achaqijchi' e atyutulik pa ri itzel». ²⁴Ri Simon kub'ij: «Chixch'awoq ix ruk' ri Ajawxel panuwi' ri in, arech ma kpe ta panuwi' ri in ronojel ri jastaq che kib'ij ri'».

²⁵Aretaq chi', xya'taj ub'ixik kumal ri jastaq che xkilo e aretaq xya'taj ub'ixik ri Utzij ri Ajawxel; ketzelej ub'ik pa ri Jerusalem e kkib'ij ri Utzalaj Tzij pa k'i taq kitinimit ri e'ajsamari'a.

**Ri Felipe kuqasaj uja'
jun mencho'r ajeti'opi'a**

²⁶Ri anjel rech ri Ajawxel, kuch'ab'ej ri Felipe, kub'ij chrech: «Chatel ub'ik e jat chi pa ri kab'lajuj kajb'al pa ri b'e che kxuli' ub'ik chi pa ri Jerusalem e kb'ek si kusuk' chi ub'ik pa ri Gasa; tz'inalikalaj we k'olib'al ri'». ²⁷Kel ub'ik e kb'ek; k'atek'uri', jun mencho'r ajeti'opi'a, che jun nimalaj q'ataltzij ruk' ri Kandase, ri are' che ixoq ajawinel pa ri Eti'opi'a e che are tak'al puwi' ronojel ri upwaq ri tinimit; ri are' xub'ana' jun ub'inem chuwach ri Dyos pa ri Jerusalem, ²⁸tzalejem kub'ano, t'uyulik cho ri uchich' e tajin kusik'ij ri Isa'i'as ri q'axal utzij ri Dyos. ²⁹Ri Tyoxlaj Uxlab'xel kub'ij chrech ri Felipe: «Jat e jariqa' le jun ch'ich' le'». ³⁰Ri Felipe kutij anim xas ruk' ub'ik ri are', e kuto che ri mencho'r achi, tajin kusik'ij ri Isa'i'as ri Q'axal utzij ri Dyos. Kuta chrech: «¿La kach'ob'o ri jastaq che tajin kasik'ij?». ³¹Ri are' kub'ij: «¿La kinkowin in che uch'ob'ik weri', we man k'o ta jun winaq kk'utuw chnuwach?». K'atek'uri' kumok ri Felipe arech kaq'an ub'ik pa ri uch'ich' e kt'uyi' chunaqaj ri are'. ³²Ri tzij che tajin kusik'ij ri are' are weri':

Jeri' jacha jun chij che xk'am
ub'i pa ri kamsab'al awaj,
jeri' jacha jun alaj chij che mem
chuwach ri tajin kusokaj rij,
jeri' nak'ut ri are',
man kuk'ab' ta uchi' che winik.
³³Aretaq chi' ri are' wonob'am kanoq,
man xya ta b'e chrech, arech utz
suk'il q'atb'altzij kb'an chrech.
¿Jachin kuriqa' na che kucholej ub'ixik
weri' chkiwach ri erija'al?
Rumal rech che ri uk'aslemal xk'am
ub'ik, xb'oq ub'ik pa ri uwachulew.

³⁴K'atek'uri', ri mencho'r achi kub'ij chrech ri Felipe: «Ri in kinta chaweche, ¿jachin k'uri' ri are' che kb'ix weri' puwi' rumal ri q'axal utzij ri Dyos? ¿Chi puwi' aq'anchb'il rib' ri q'axal utzij ri Dyos on puwi' jun chik winaq?». ³⁵K'atek'uri', ri Felipe kutor ri uchi', e ruk' we tzij ri' che rech ri Tyoxlaj Wuj, kuya ub'ixik chrech, ri Utzalaj Utzij ri Jesus.

³⁶Kkiterne'm ub'i ri b'e, k'atek'uri', ke'opan pa jun k'olb'al jawije' k'o wi ri ja'; ri mencho'r achi kub'ij: «Waral k'o ja'. ¿La k'o jun jas uwach che kuq'atej arech kqasax nuja' in?»⁽³⁷⁾ ³⁸Kutak'ab'a' ri ch'ich'. Ekeb' keqaj pa ri ja', ri Felipe e ri mencho'r achi. K'atek'uri' kuqasaj ri uja'. ³⁹Aretaq chi' kel uloq pa ri ja', ri Ruxlab'xel ri Ajawxel kuk'am b'i ri Felipe e ri mencho'r achi, man kril ta chi jumul ri are'. K'atek'uri' sib'alaj kki'kotik xutaqej ri ub'e. ⁴⁰Ri Felipe xopan pa ri Azoto; pa ri ub'e, kub'ij ri Utzalaj Tzij pa ronojel tinimit che kuriqa', e jeri' kopan pa ri Sesare'a.

**Ri Sa'ulo, aretaq chi' k'o pa ri b'e
che naqaj chik k'owi chrech ri Damasko**

⁹K'atek'uri', ri Sa'ulo man kruxlab'aj ta chi jun jas uwach, xane are ri itzel e ri kamikal pakiwi' ri e'utijoxelab' ri Ajawxel; kb'ek e kuriqa' ri Nim Chuchqajaw, ²e kuta chrech nik'aj taq wuj che tz'ib'am uwach arech kuk'ut pa taq ri Sinagogas k'o pa ri Damasko, arech we kuriqa' jun winaq che rech ri B'e, chi achijab' on chi ixoqib', eyutulik ke'uk'am ub'ik pa ri Jerusalem.

³Kb'e ub'ik, e aretaq chi' naqaj chik k'o wi che ri Damasko; chi xaqte' jun chäj xpe uloq pa kaj e kusutij rij ruk' ri usaqil. ⁴Ktzaq cho ri ulew, k'atek'uri' kuta jun ch'ab'al che kub'ij chrech: «Sa'ulo, Sa'ulo ¿jasche che ri at kab'an k'ax chwech?». ⁵Ri are' kuta chrech: «¿At jachin ri at Ajawxel?» Ri are' kub'ij chrech: «In ri in Jesus ri kab'an k'ax at chrech. ⁶K'atek'ut, chatwa'lijoq, chatokoq pa ri tinimit e kb'ix na ri' chawech jas uwach ri kab'an na ri at». ⁷Ri winaq che eb'enaq ruk' ri are' emem xetak'i'k pa ri b'e rumal ri xib'rikil; utz utatb'exik ri ch'ab'al xkib'ano, k'atek'ut, man k'o ta jun winaq kkil uwach. ⁸Ri Sa'ulo kwa'laj cho ri ulew, k'atek'uri', kne'b'a' ujaqom ri uwoq'och man k'o ta jun jas uwach krilo. Xas che ri uq'ab' kkik'am ub'ik ri are' e kokisaj ub'ik pa ri Damasko. ⁹Oxib' q'ij man kka'y taj, man kwa' taj e man k'o ta kuqumuj.

¹⁰K'o k'ut pa ri Damasko jun tijoxel che Anani'as ri ub'i'. Ri Ajawxel kusik'ij ri are' pa jun jas uwach che krilo: «Anani'as». kcha chrech. Kub'ij ri are': «In k'olik ri' Ajawxel». ¹¹Ri Ajawxel kub'ij: «Chatel ub'ik e jat ub'i pa ri suk' b'e e chata ukoq utzijol pa ri rachoch ri Judas jun winaq che Sa'ulo ri ub'i', e che ajtarso. Ri are', tajin kch'aw ruk' ri Dyos. ¹²K'atek'uri', xril jun achi che ub'i' Anani'as xok ub'ik e kukoj ri uq'ab' puwi' ujolom arech kutzalijisaj k'ak' taq uwoq'och chrech». ¹³Ri Anani'as kub'ij: «Ajawxel, ri in sib'alaj nutom utzijoxik we jun achi ri' kumal ri winaq, xoquje' nutom ronojel ri k'ax ub'anom chkech ri etyoxlaj taq awinaq pa ri Jerusalem. ¹⁴Ri are' k'o waral kamik ri' ruk' nimalaj ukowinem kumal ri enimalaj taq chuchqajawib', arech ke'uyut konojel ri kesik'in chrech ri ab'i'». ¹⁵Ri Ajawxel kub'ij chrech: «Jat na k'ut, rumal rech, che ri jun achi ri' jun chukb'al pa nuq'ab' arech kuk'am ub'i ri nub'i' chkiwach taq ri siwantinimit che man k'o ta ri qakojonik kuk', chkiwach ri e'ajawib' e chkiwach ri e'ajisra'el. ¹⁶Ri in, kink'ut na ri' chuwach ronojel ri k'ax kuq'axej na ri are' arech nimalaj utz chrech ri nub'i' in». ¹⁷Ri Anani'as kel ub'ik, kok pa ri ja, kukoj ri uq'ab' puwi' ri Sa'ulo e kub'ij chrech: «Sa'ulo, wachalal, xinutaq uloq awuk' ri Ajawxel, che are ri Jesus, che ri at xawil uwach pa ri b'e jawije' at petinaq uloq; xinutaq uloq arech ri at kk'oji' k'ak' taq awoq'och e arech katnoj chrech ri Tyoxlaj Uxlab'xel». ¹⁸K'atek'uri', ktzaq chi tza ri uwoq'och uloq jacha uk'ixal rij kar, e xk'oji' k'ak' taq uwoq'och. E xas we uchanim ri' xqasax uja'; ¹⁹k'atek'uri' kutij uwa e kk'oji' k'ak' uchuq'ab'.

Ri utzij ri Sa'ulo pa ri Damasko

Kkanaj kan keb' oxib' q'ij kuk' ri etijoxelab' chila' pa ri Damasko. ²⁰K'atek'uri', chi uchanim kok chech ub'ixik ri Jesus pa taq ri sinagoga, kub'ij che ri Are' Uk'ojol ri Dyos. ²¹Konojel ri ketowik ri are' ksach kik'u'x, man kkich'ob' ta ub'e'al weri' e kkib'ij: «¿La man are ta wa' we jun winaq ri' che pa ri Jerusalem sib'alaj xub'an k'ax chkech ri kkib'ij we jun b'i'aj ri', e la man xpe ta waral ri' arech eyutulik ke'uk'am ub'i ri e'are' chkiwach ri enimalaj taq chuchqajawib'?» ²²K'atek'uri', ri Sa'ulo k'o sib'alaj uchuq'ab' e kuyojij kijolom ri e'ajjudayib' che ek'o pa Damasko aretaq chi' kuk'utu che ri Jesus are ri Kristo.

²³Sib'alaj naj xkich'ij ri e'ajjudi'o, k'atek'uri' xkichomaj ukamisaxik. ²⁴Ri Sa'ulo, kreta'maj weri'. Xoquje'; xas laq'ab'atal taq ri uchi' ri tinimit chi paq'ij e chaq'ab' arech kuya'o kkikamisaj ri are'. ²⁵K'atek'uri', ri etijoxelab', chi chaq'ab' kkik'am ub'i ri are' e kkiqasaj ruk' kolob' pa jun chakach cho ri tapya.

Ri Sa'ulo kopan pa ri Jerusalem

²⁶Aretaq chi' xopan pa ri Jerusalem kraj kok kuk' ri etijoxelab', k'atek'ut konojel ri e'are' kkixib'ij kib' chech, ma kkikoj taj che ri are' xoquje' jun tijoxel. ²⁷Xa jek'uri', ri B'ernab'e kuk'am ub'ik ri are' e kopan chkiwach ri etaqo'nelab' e kub'ij chkech, jas rilik ri Ajawxel pa ri b'e xub'an ri Sa'ulo e jas uch'ab'exik xb'anik, e ri utzalaj ch'awem xub'an puwi' ri ub'i ri Jesus pa ri Damasko. ²⁸Kb'in kuk' pa ri Jerusalem, ruk' chuq'ab' kch'awik pa ri ub'i' ri Ajawxel. ²⁹Kb'e kuk' ri e'ajhelenista¹³⁹ e kujunamaj ri utzij kuk' ri e'are'; k'atek'ut, ri e'are' kkaj kkikamisaj. ³⁰Ri etijoxelab', aretaq chi' kketa'maj weri', kkitzalejisaj ub'ik pa ri Sesare'a e chila' kkitaq ub'ik pa ri Tarso.

Ri Ekomon Tyox enojinaq che ri ja'maril

³¹Pa taq we q'ij ri', ri Ekomon Tyox enojinaq che ri ja'maril pa ronojel ri Jude'a, ri Galile'a e pa ri Samari'a; kkiyak kib' e kek'iy che ri nimanik chrech ri Ajawxel e sib'alaj enojinaq che ri ukub'sib'al uk'u'x ri Tyoxlaj Uxlab'xel.

Ri Lu', kukunaj ri Ene'as pa ri Lida

³²Ri Lu', che xas kutzalij uwach ronojel k'olib'al, xoquje' kqaj ub'ik pa ri kachoch ri etyoxlaj taq winaq pa ri Lida. ³³Chila' kuriq jun achi che ub'i' Ene'as, jilnik cho jun ch'at chi wajxaqib' junab' uloq; ri are' kaminaq ri ub'aqil. ³⁴Ri Lu' kub'ij chrech: «Ene'as, ri Jesus Kristo katukolo. Chatwa'lijoq e chab'ana' utz che le ach'at». Xas chanim kwa'lajik. ³⁵Konojel ri siwantinimit rech ri Lida e rech ri li'a'nik Saron, kkil ri are' e kkik'ex kik'u'x chuwach ri Ajawxel.

Ri Lu' kuk'astajisaj uwach jun ixoq pa ri Joppe

³⁶K'o pa ri Joppe chkixo'l ri etijoxelab' jun ixoq che ub'i' Tab'ita, pa ri ch'ab'al gri'ego Dorkas kcha'. Ri are' sib'alaj q'inomalaj winaq, rumal ri utzalaj taq jastaq kub'ano e rumal ri pwaq che kuya' pa sipanik. ³⁷K'atek'uri' ri are' kyab'inik pa taq we q'ij ri' e kkamik. Aretaq chi' xch'ajtajik, kya chikaj pa ri ukab' aq'anb'al ja. ³⁸Rumal che ri Lida naqaj k'o wi chrech ri Joppe; aretaq chi' ri etijoxelab' kketa'maj che ri Lu' k'o chila', ke'kitaq ub'i keb' achijab' arech kkita weri' chrech: «Sa'j chi kamik uloq pa we qatinimit».

³⁹Ri Lu', xas chanim kb'e ub'i kuk'. Aretaq chi' kopanik, chi chanim kkik'am ub'ik pa ri ukab' aq'anb'al ja, jawije' ek'o wi ri emalka'nib' ixoqib' che tajin ke'oqik, keqeb' ruk' e kkik'ut chuwach ri jetaq atz'yaq e ri jetaq k'ul xub'an ri Dorkas aretaq chi' k'o ri are' kuk'. ⁴⁰Ri Lu' ke'eresaj uloq konojel ri winaq, kxuki'k e kch'aw ruk' ri Dyos. K'atek'uri' kka'y che ri kaminaq b'aqilal e kub'ij: «Tab'ita, chatwa'lijoq¹⁴³». Ri are', kujaq ri uwoq'och, e aretaq chi' kril ri Lu' kt'uyi' uloq. ⁴¹Ri Lu' kuchap ukoq chrech ri uq'ab' e kuwa'lisaj ri are'. Ke'usik'ij ri etyoxlaj taq winaq, ri emalka'nib' ixoqib' e kuk'ut chkiwach che ri are' k'aslkalaj winaq. ⁴²Weri', xeta'maxik pa ronojel ri Joppe, e sib'alaj ek'i ri xekojon chrech ri Ajawxel.

⁴³Ri Lu' kkanaj kan keb' oxib' q'ij pa ri Joppe, pa ri rachoch ri Simon che jun winaq ajq'olol tz'um.

**Ri Lu' kb'e pa ri rachoch jun k'amalb'e
chkech ok'al ajch'o'jab' pa ri Roma**

10¹Pa ri Sesare'a, k'o jun achi che Korneli'o ri ub'i'; ri are' k'amalb'e chkech ok'al e'ajch'o'jab' pa ri Roma. ²Ri are' kb'e kuk' ri ajjudi'o che uterne'xik ri Dyos, e xoquje' je' jas konojel ri e'uwinaq, ri are' kuya sib'alaj sipanik chrech ri kitinimit ri e'ajjudi'o e sib'alaj kub'an uch'awem ruk' ri Dyos.

³Kril pa ri ub'elej kajb'al paq'ij, saqalaj rilik kub'ano che ri Anjel rech ri Dyos kok pa ri rachoch e kusik'ij ri are': «Korneli'o». ⁴Ri are' kuka'yej e sib'alaj kuxib'ij rib'. Kub'ij: «¿Jas wa' weri' Ajawaxel?». –Ri anjel kub'ij: «Ri ach'awem ruk' ri Dyos e ri asipanik, xpaqi' ub'ik chuwach ri Dyos je' jas jun na'tisab'al awech. ⁵K'atek'uri', kamik ri' che'ataqa' ub'ik enik'aj achijab' pa ri Joppe, e chtaqa' uk'amik uloq ri Simon ri kb'ix Lu' chrech arech kpe waral. ⁶Ri are' uwuqxa'nim rib' pa ri rachoch jun achi ub'i' Simon, ri are' ajq'olol tz'um che k'o ri rachoch chuchi' ri polow». ⁷Aretaq chi' xb'e ub'i ri anjel che ri xch'aw ruk', ri Korneli'o ke'usik'ij ekeb' upataninelab' e jun soldado che kb'e kuk' ri ajjudi'o, we are' ri' jun chkixo'l ri epatanijel rech, ⁸kuya ub'ixik chkech ronojel ri xrilo e ke'utaq ub'i pa ri Joppe.

⁹Pa ri jun q'ij chi aq'anoq, aretaq chi' eb'enaq e naqaj chik ek'o wi chrech ri tinimit, ri Lu' kaq'an puwi' ri ja pa ri uwaq kajb'al arech kub'an ri uch'awem ruk' ri Dyos. ¹⁰Xuna' numik e kraj kutij uwa. Aretaq chi' tajin kb'an ri uwa xril weri'. ¹¹Krilo che jaqalik ri kaj, e k'o jun nimalaj usu'tal uwach mexa che yut'ulik che ri kijeb' utza'm e che qajem kub'an uloq chuwachulew. ¹²Chuwach ri jun su't ri' k'o ronojel kiwach chikop che kijeb' kaqan, ek'o kumatz e ronojel kiwach ri chikop e'ajuwokaj. ¹³K'atek'uri' jun ch'ab'al kub'ij chech: «Lu', chatwa'lijoq, chakamisaj jun chkech ri chikop e chatija». ¹⁴K'atek'uri' ri Lu' kub'ij: «¿Jayi' Ajawxel, rumal rech che ri in man k'o ta jumul nutijom jun tz'il e jun jas uwach che man suk' taj!». ¹⁵Ri jun ch'ab'al pa ukamul kub'ij chrech: «Ri jastaq che usuk'ub'am ri Dyos, mab'ij b'a' tz'il at chrech». ¹⁶Weri', oxmul xb'antajik, k'atek'uri' chi aninaq xpaqib'ax ri jun su't chikaj. ¹⁷Ri Lu' sib'alaj sachinaq uk'u'x, man kuch'ob' ta ub'e'al weri' e tajin kuchomaj jas ub'e'al ri' ri xrilo; aretaq chi' ri achijab' che etaqom ub'i rumal ri Korneli'o, aretaq chi' tzukutajinaq chi kumal ri rachoch ri Simon, xe'opan chuwach ri uchi'ja. ¹⁸Kek'ork'otik ukoq e kkita koq la k'o chila' ri Simon ri kb'ix Lu' chrech. ¹⁹Rumal che ri Lu' tajin kchoman puwi' ri xrilo, ri Tyoxlaj Uxlab'xel kub'ij chrech: «Ek'o chiri' enik'aj achijab' che katkitzujuk. ²⁰Jat b'a', chatqaj ub'ik e utz che katb'e ub'i kuk', rumal rech che in e'intaqowinaq uloq». ²¹Ri Lu' xqaj uloq kuk' ri achijab' ri' e kub'ij chkech: «In ri' jun che kitzujuk ri ix. ¿Jasche che xixpe uloq waral?». ²²Ri e'are' kkib'ij: «Ri k'amalb'e Korneli'o che jun suk'laj winaq e che utzalaj winaq chuwach ri Dyos, chi k'amom uq'ab' che xas jewi ri are'; rumal rech che konojel ri tinimit e'ajjudi'o jeri' kkib'ij; che xas utz wi ri are'; ri are' xuk'amowaj ri tzij chi chrech jun anjel arech ri are' kutaq asik'ixik ri at pa ri rachoch, arech kuta ri tzij che xas at wi rajawaxik katb'linik». ²³Ri Lu' kerokisaj pa ri rachoch e ke'upatanij.

Pa ri jun q'ij chik, kwa'lajik e kb'e b'i kuk', keb'e ub'i ruk' ejujun e'achalaxik che e'ajjope. ²⁴Pa ri jun chik q'ij kok pa ri Sesare'a. Ri Korneli'o ereye'm. Xe'umulij ri erachalaxik e ri e'utzalaj taq erachi'l. ²⁵Aretaq chi' okem kub'an ri Lu', ri Korneli'o xuk'ulu', kqaj cho ri raqan e kuq'ijilaj ri are'. ²⁶Ri Lu' kuwa'lisaj e kub'ij chrech: «Chatwa'lijoq. Ri in, xoquje' xaq in jun winaq». ²⁷K'atek'uri', aretaq chi' tajin ktzizon ruk' kok ub'ik pa ja, k'atek'uri' ke'uriga' ek'i winaq che kimulim kib'; ²⁸kub'ij chkech: «Ri ix iweta'm che man ya'tal ta chrech jun ajjudi'o che kk'o'ji' ruk' jun kaxlan winaq e che kok pa ri rachoch. K'atek'ut, kamik ri', ri Dyos xuk'ut chnuwach ri in, che man kb'ix ta tz'il on man suk' taj, chrech jun winaq. ²⁹Rumal k'uri' aretaq chi' xinsik'ixik man xub'an ta keb' nuk'u'x che kinpe uloq. Kinta b'a' chiwech ¿jas rumal xitaq nusik'ixik?». ³⁰Ri Korneli'o kub'ij: «Kub'an oxib' q'ij

kamik ri', ri in tajin kinb'an ri ch'awem ruk' ri Dyos pa ri b'elej kajb'al pa ri wachoch, k'atek'uri', chi xaqte' xk'oji' chnuwach jun achi che k'o ratz'yaq che kchub'linik. ³¹K'atek'uri' kub'ij chwech: «Korneli'o, xtataj ri ach'awem ruk' ri Dyos, e xna'taj ri asipanik chuwach ri Dyos, ³²chattaqan b'a' ub'ik pa ri Joppe arech kk'am uloq ri Simon ri kb'ix Lu' chrech; ri are' uwuqxa'nim rib' pa ri rachoch ri Simon ri ajq'olol tz'um, chunaqaj ri polow". ³³Chi aninaq xintaqan ub'ik che ri ak'amik uloq; e ri at, utz xab'ano che xatpetik. E kamik ri', qonojel ri uj, uj k'o chawach at, arech kqata ri pixab' che b'im chawech rumal ri Ajawxel».

Ri utzij ri Lu' pa ri rachoch ri Korneli'o

³⁴K'atek'uri', ri Lu' kub'ij: «Qastzij nak'ut kinwilo, kinch'ob'o che ri Dyos man kril ta na kiwach ri winaq, ³⁵xane pa ronojel tinimit, jachin kuxib'ij rib' chuwach ri are' e kub'an ri suk'il, utzalaj winaq ri' chuwach ri Are'. ³⁶Ri are' xutaq uloq ri utzij chkech ri e'ajisra'el, xuya ub'ixik chkech ri utzlaj tzij rech ja'maril rumal ri Jesukristo, ri are' che Ajawxel chkech konojel winaq.

³⁷Ri ix iweta'm ri xk'ulmataj pa ronojel ri Jude'a. Ri Jesus che Ajnasaret, xuchapale'j ub'anik pa ri Galile'a, aretaq chi' ri Xwan xya'taj ub'ixik rumal ri qasna', ³⁸je' jas ri Dyos xuya chech ri are' ri Tyoxlaj Uxlab'xel rech ri uchuq'ab', ri are' xq'axik e xub'an ri utzil e xe'ukunaj konojel ri jachintaq k'o ukowinem ri k'axtok' pakiwi'; rumal rech che k'o ri Dyos ruk'. ³⁹K'atek'uri', ri uj, uj ril rech, uj tal rech ronojel ri jastaq uwach che xub'an pa ri kitinimit ri e'ajjudi'o e pa ri Jerusalem. Ri are', xkamisaxik, xokisax cho jun ripib'al. ⁴⁰Ri Dyos xuwa'lisaj ri are' pa ri urox q'ij e xuya chrech che kuk'ut rib'. ⁴¹Man chkiwach ta konojel ri winaq, xane chkiwach ri e'are' ri eril rech ri etal rech che xas echa'tal chi kanoq rumal ri Dyos, chqawach uj che xujwa' ruk' e xujqumun ruk' aretaq chi' wa'lajinaq chi ub'i chkixo'l ri ekaminaqib'; ⁴²k'atek'uri', xtaqan chqech arech kqaya' ub'ixik chkech ri winaq; e kqak'utu che ri are' okisam rumal ri Dyos q'atb'altzij pakiwi' ri ek'ask'oj e pakiwi' ri ekaminaqib'. ⁴³Konojel ri eq'axal utzij ri Dyos kib'im che konojel ri kekojon chrech ri Are', kkik'am na ri' pa ri ub'i' ri are' ri sachb'al taq umak».

Ri kiqasna' ri e'are' che ri man e'ajjudi'o taj

⁴⁴Aretaq chi' tajin kch'aw ri Lu', ri Tyoxlaj Uxlab'xel xtzaq uloq pakiwi' konojel ri tajin kkita ri tzij. ⁴⁵K'atek'uri' konojel ri k'o kikojonik che q'atom uwi' ri kikowil, che epetinaq uloq ruk' ri Lu', sachib'al k'u'x kekanajik aretaq chi' kkilo che ri usipanik ri Tyoxlaj Uxlab'xel xq'ejejexik pakiwi' ri e'are' che man pusim ta uwi' ri kikowil. ⁴⁶Rumal rech che kkito che ri e'are' kech'aw pa taq k'i ch'ab'al e che kkib'ij nimalaj taq utzil puwi' ri Dyos. K'atek'uri', ri Lu' kub'ij: ⁴⁷«¿La k'o jun kkowinik che man kuya ta ri qasna' chkech we e'are' ri' che xk'amtaj ri Tyoxlaj Uxlab'xel kumal je' jas ri uj?». ⁴⁸K'atek'uri', ktaqanik arech kya ri qasna' chkech pa ri ub'i' ri Jesukristo. Xas chanim kkita chrech, arech ri are' kkanaj kan kuk' keb' oxib' q'ij.

Ri Lu' kub'ij pa ri Jerusalem ronojel ri jastaq xub'an pa ri Joppe

11¹Ri etaqo'nelab' e ri e'achalaxik che e'ajjude'a, keta'm che ri winaq che man pusim ta uwi' ri kikowil xkik'am ri utzij ri Dyos. ²Xa jek'uri', aretaq chi' ri Lu' xpaqi' uloq pa ri Jerusalem, ri winaq che pusim uwi' kib'aqil, kech'o'jin ruk'¹⁵⁸. ³Kkita chech: «¿Jasche, che ri

at xatok kuk' ri winaq che man pusim ta uwi' ri kikowil e xatwa' kuk'?).⁴Ri Lu', chjunal kub'ij chkech ronojel ri jastaq. ⁵Kub'ij: «Ri in tajin kinch'aw ruk' ri Dyos pa ri tinimit Joppe aretaq chi' xinwil weri' pa ri wuxlab'al: jun jas uwach kqaj uloq chi pa ri kaj uloq je' jas jun su't uwi' mexa che yut'ulik pa ri kijeb' utza'm, k'atek'uri' xopan chnuwach in. ⁶Sib'alaj xinka'yej weri', k'atek'uri' xinwil chikop erech we uwachulew che k'o kijeb' kaqan, xinwil e'awaj che erech ri juyub', ri ekumatz e ri echikop ajuwokaj. ⁷K'atek'uri', xinta jun ch'ab'al che xub'ij chwech: "Lu', chatwa'lijoq, chakamisaj jun awech e chatija". ⁸Ri in xinb'ij: "jJayi', Ajawxel, rumal rech che man k'o ta jumul okinaq jun tz'il on jun man suk'il taj pa nuchi'!". ⁹Pa ukamul chik ri jun ch'awib'al chikaj xub'ij chwech: "Ri jas uwach che suk' kub'an ri Dyos chrech, mab'ij at chrech che man suk' taj". ¹⁰Weri' si oxmul xub'ano, k'atek'uri', pa uk'isb'alil ronojel xb'e chi chikaj.

¹¹«K'atek'uri', xas chanim xe'opan oxib' achijab' cho ri ja jawije' ujk'o wi ri uj; etaqom uloq chi pa ri Sesare'a uloq. ¹²Ri Ajawxel xub'ij chwech che utz kinb'e in kuk'. Ri ewaqib' e'achalaxik che e'ajchila', xoquje' xeb'e wuk' e xujok pa ri rachoch ri achi ri'. ¹³Xub'ij chqech, jas rilik ri anjel xub'ano che xuk'ut rib' pa ri rachoch e xub'ij chrech: "Chattaqan ub'ik che uk'amik uloq pa ri Joppe ri Simon, che kb'ix Lu' chrech. ¹⁴Ri are' kub'ij na ri chawech ri tzij che kuya na ri kolob'al chawech ri at e chkech konojel ri e'awachalaxik".

¹⁵«K'atek'uri', aretaq chi' nuchaple'm ri nutzij in, ri Tyoxlaj Uxlab'xel xqaj pakiwi', je' jas uqajik xub'an paqawi' ri uj. ¹⁶K'atek'uri', ri in, xna'taj chwech ri tzij che xub'ij ri Ajawxel: Ri Xwan xuya' ri qasna' ruk' ri ja', k'atek'ut ri ix kqasax na ija' pa ri Tyoxlaj Uxlab'xel. ¹⁷Xajek'uri', we ri Dyos, junam uya'ik xub'an chkech jacha xub'an chqech ri uj, rumal rech che xekojon chrech ri Ajawxel Jesukristo, ¿In jachin k'u ri in arech kink'ule'lan chrech ri Dyos?».

¹⁸Utz xkita we tzij pa kanima', k'atek'uri', nim kkil wi ri Dyos e kkib'ij: «Xoquje', chkech ri winaq che man pusim ta uwi kikowil, ri Dyos xub'ano che kkik'ex ri kik'u'x arech k'o ri kik'aslemal!»

Ri uwokik Komon Tyox pa ri Anti'oki'a

¹⁹Ri winaq, che xe'animajik aretaq chi' xriqitaj ri k'ax ruk' ri Esteb'an, keb'e chi k'ate' na pa ri Fenisi'a, pa ri Chipre e pa ri Anti'oki'a; e man kkiya ta ub'ixik ri tzij chkech enik'aj winaq chik, xane xuwi chkech ri e'ajjudi'o. ²⁰K'atek'ut, ek'o kuk' ejujun taq e'ajchipre e e'ajsirene che epetinaq uloq pa ri Anti'oki'a, e ri e'are' ketzijon kuk' ri e'ajgri'ego e kkiya ub'ixik chkech ri Utzalaj Utzij ri Ajawxel Jesus. ²¹Ri uq'ab' ri Ajawxel k'o kuk' ri e'are', k'atek'uri', ek'i ri xekojonik e xkik'ex kik'u'x ruk' ri Ajawxel.

²²Ri Komon Tyox rech ri Jerusalem kkita utzijol weri', xa jek'uri' kkitaq ub'ik ri B'ernab'e pa ri Anti'oki'a. ²³Aretaq chi' kopan chila' e kril ri nimalaj usipanik ub'anom ri Dyos chila', kki'kotik e kuya kichuq'ab' konojel, arech qas ruk' ukowil kanima' kek'oji'k e qas esuk' chuwach ri Ajawxel, ²⁴rumal rech che ri are' jun utzalaj achi, nojinaq chrech ri Tyoxlaj Uxlab'xel e chrech ukojonik. Sib'alaj winaq xe'okik, xkimulij kib' ruk' ri Ajawxel.

²⁵K'atek'uri', ri B'ernab'e kb'e ub'ik che uk'amik uloq ri Sa'ulo chi pa ri Tarso uloq. ²⁶Kuriqa' ri are', k'atek'uri', kuk'am ub'i pa ri Anti'oki'a. Xas ronojel jun junab', junam kekanaj kan kuk' ri Komon Tyox e kkiya ub'ixik ri tzij chkech sib'alaj ewinaq. Waral pa ri Anti'oki'a, chi nab'e mul, ri etijoxelab' xkik'am ri jun b'i'aj «ekristi'ano».

Ri B'ernab'e e ri Sa'ulo xetaq ub'i kumal ri kachi'l pa ri Jerusalem

²⁷Pa taq we q'ij ri', enik'aj taq eq'axal utzij ri Dyos, kexuli' uloq chi pa Jerusalem uloq e ke'opan pa ri Anti'oki'a. ²⁸Jun chkech ri e'are', Agab'o ri ub'i', kwa'lajik, k'atek'uri' rumal ri Tyoxlaj Uxlab'xel, kuya ub'ixik che kpe na jun nimalaj wi'jal pa ronojel ri uwachulew. We wi'jal ri' ruk' ri Kla'udi'o kpe na wi. ²⁹Ri etijoxe'lab', xkichomaj che utz ri' ktaq ub'i' nik'aj taq sipanik chkech ri e'achalaxik ri ek'o pa ri Jude'a, ronojel ri kekowin chrech; ³⁰jeri' xkib'ano; xkitaq ub'i ri sipanik chkech ri enim winaq kuk' ri B'ernab'e e ri Sa'ulo.

**Ri Lu' che k'o pache'
e ri Anjel che kresaj ub'ik**

¹²K'atek'uri', aretaq chi' k'o weri', ri ajawinel Herodes, kukoj uq'ab' pakiwi' ejujun taq winaq che erech ri Komon Tyox arech kub'an k'ax chkech. ²Kukamisaj ri Santi'ago ruk' ri ch'ich' rech ch'o'j, ri are' che rachalal ri Xwan. ³Aretaq chi' krilo, che weri' kqaj chkiwach ri e'ajjudi'o, xoquje' kuchap ri Lu'. Weri' xk'ulmatajik pa jun q'ij rech ri kaxlanwa che man k'o ta uch'amilal. ⁴Kub'ano che kchapik e kuk'yaq pa che'. Kuya pakiq'ab' ekijeb' juq'at achijab' che erech ch'o'j, ekijeb' achijab' pa jujun taq juq'at, arech kkilaq'ab'ej ri are'. Kraj che kuk'ut ri are' chkiwach ri winaq aretaq kok'ow ri Q'axeb'al. ⁵Aretaq chi' laq'ab'atalik ri Lu' pa ri che', ri Ekomon Tyox, sib'alaj kech'aw ruk' Dyos puwi' ri are'.

⁶K'atek'uri', are ri jun chaq'ab' chuxe' kanoq ri jun q'ij che ri Herodes kuk'ut chkiwach ri winaq; ri Lu' warinaq panik'aj chkech ri achijab' che erech ch'o'j; Jat'im rumal keb' ch'ich' e chuwach ri uchi'ja, ek'o chi keb' winaq che kilaq'ab'em pa ri che'. ⁷K'atek'uri', chi xaqate', ri anjel rech ri Ajawxel kpetik e knoj ri upaja che sib'alaj saqil. Ri anjel kuya jun re ri Lu' pa ri uk'alk'a'x, kuwa'lisaj e kub'ij chrech: «ǀXas chanim chatwa'lijoq!». E ri utiqom rib' taq ch'ich' ktzaq ub'i che ri uq'ab'. ⁸Ri anjel kub'ij chrech: «Chaxima' ri apam e chakojla' ri axajab'»; ri are' kub'an weri'. Kub'ij chik: «Chak'eqala' ri aq'u' chawij e chinaterne'b'ej ub'ik». ⁹Ri Lu' kel ub'ik, uterne'b'em ub'i ri are' e man kuchomaj taj che we qastzij wa' ronojel weri', ri rumal che xpe ri anjel, xane kuchomaj che k'o jun tajin krilo. ¹⁰Kkiq'axej jun nab'e k'olib'al che laq'ab'atalik e xoquje' ri ukab'; e ke'opan chuwach ri jun ch'ich'ilaj uchi'ja che kb'e chuwach ri tinimit. Ri uchi'ja kujaq rib' chkiwach. Ke'el uloq, keb'ek chi jawi' kk'is wi ri jun b'e, k'atek'uri', ri anjel kuya kan ri are'. ¹¹Chi chanim pa rax winaq kchoman ri Lu' e kub'ij: «Chi kamik ri', ri in, qastzij xinweta'maj che are ri Ajawxel xutaq uloq ri anjel e xinresaj ub'i pa ri uq'ab' ri Herodes e pa ronojel ri kkaj ri e'ajjudi'o».

¹²Saq chi chuwach e reta'm chik ri riqitajinaq wi, kb'e pa ri rachoch ri Mari'y, ri unan ri Xwan, che Markos kuchuxik ri jun chik ub'i', jawije' kimulin wi kib' e tajin kech'aw ruk' ri Dyos. ¹³Kk'ork'ot ukoq che ri uchi'ja, e are jun mokom kpe uloq che utorik, che ub'i' Rode. ¹⁴Ri are' reta'm ri uch'ab'al ri Lu' e rumal che sib'alaj kki'kotik man xutor ta ri uchi'ja, xane xutij anim, xok ub'ik che ub'ixik, che ri Lu' k'o chik chila' cho ri uchi'ja. ¹⁵K'atek'uri', ri e'are' kkib'ij chrech: «Ri at, at mox», k'atek'ut, ri are' chi utz ub'ixik kub'ano che qastzij weri'. Ri e'are' kkib'ij: «ǀLa are ne lo ri anjel rech are'?» ¹⁶K'atek'uri' ri Lu', kk'ork'ot chi jumul che ri uchi'ja. Aretaq chi' xkijaq ri uchi'ja, utz rilik xkib'ano e sib'alaj xsach kik'u'x. ¹⁷Ri are' ruk' ri uq'ab' kuta chkech arech man kech'aw taj, e xub'ij chkech jas resaxik xub'an ri Ajawxel pa ri che'. K'atek'uri', kub'ij: «Chiya'a' ub'ixik weri' chrech ri Santi'ago e chkech ri enik'aj achalaxik chik». Kel ub'ik e kb'e ub'i pa jun k'olib'al chik.

¹⁸Aretaq chi' ksaqar uwach ri q'ij, sib'alaj kech'u'jar ri elaq'ab'anelab': ǀJawije' ri' k'o wi ri Lu'? ¹⁹Ri Herodes kuta chkech arech kkik'am uloq ri are', k'atek'uri', man kkiriq ta chik ri are'. Rumal rech che man kkiriq taj, ktaqan chkech ri ajch'imi'yab' arech kekamisax ri e'are'. K'atek'uri' ri Herodes kxuli' ub'ik chi pa ri Jude'a pa ri Sesare'a, e chila' kkanaj wi.

Ri ukamikal ri Herodes

²⁰Ri Herodes, yakatajinaq nimalaj royowal kuk' ri winaq e'ajtiro e ri e'ajsidon. Ruk' ronojel kanima', ri e'are' kepe uloq chuwach ri Herodes aretaq chi' ch'akatajinaq chi ri B'lasto kumal, ri are' che upataninel ri ajawinel, arech kkita ri ja'maril chrech; rumal rech che ri kamaq' xas chila' wi, pa ri utinimit ri ajawinel kkik'ama' wi ri kiwa. ²¹Chi pa jun q'ij che xkich'iko, ri Herodes ukojom taq ri ratz'yaq rech ajawinel; t'uyulik cho ri tem, e aretaq chi' kch'aw chkiwach ri winaq, ²²ri e'are' kkiraqajej kichi' chrech: «¡Ri are' che tajin kch'awik, jun Dyos, ri are' man jun achi taj!». ²³K'atek'ut xas we uchanim ri', ri anjel rech ri Ajawxel kuch'ayo ri are', rumal rech che man nim ta xril wi ri Dyos, k'atek'uri', je' jas ri kiwa ri ixjut, xujach ri ruxlab'al.

Ri B'ernab'e e ri Sa'ulo ketzalij pa ri Anti'oki'a

²⁴K'atek'uri', ri utzij ri Ajawxel xk'iyik e kwachin uwach. ²⁵Ri B'ernab'e e ri Sa'ulo, aretaq chi' xb'antaj ri kichak pa ri Jerusalem, ketzalij ub'ik; kkik'am ub'ik ri Xwan kuk', ri are' che Markos ri jun chik ub'i' xkikoj ri winaq.

Ri uchak ri B'ernab'e e ri Pab'lo. Ri nim mulin ib' rech ri Jerusalem

¹³K'atek'uri' pa ri Tyox rech ri Anti'oki'a ek'o ejujun eq'axal utzij ri Dyos e enim taq ajtijab': ri B'ernab'e, ri Sime'on che Niger ri jun chik ub'i', ri Lusi'o ri ajsirene, ri Manaham ri junam xetub'anik ruk' ri Tetrarka Herodes, e ri Sa'ulo. ²K'atek'uri', pa jun q'ij aretaq chi' kkinimaq'ijarisaj ri Ajawxel e kemewajik; ri Tyoxlaj Uxlab'axel kub'ij: «Che'itasa' kiwach ri B'ernab'e e ri Sa'ulo iwuk' ix, arech kkib'an ri chak che nuchoman in chkech». ³K'atek'uri', aretaq chi' xemewajtajik e xech'awtaj ruk' ri Dyos, kkikoj kiq'ab' pakiwi' ri e'are'; kekiya' kanoq arech kkik'am uq'ab' ri kichak.

Ri Sa'ulo e ri B'ernab'e pa ri Chipre

⁴K'atek'uri', ri e'are' xetaq rumal ri Tyoxlaj Uxlab'xel arech kkib'an ri kichak, xa jek'uri' keqaj ub'i chi k'a pa ri Sele'usi'a, e chi pa ri Sele'usi'a ub'ik keb'e pa ri Polow k'a pa ri Chipre. ⁵Aretaq chi' ri e'are' ke'opan pa ri Salamina kkib'ij ri Utzij ri Dyos pa taq ri kisinagoga ri e'ajjudi'o. K'o ri Xwan kuk' ri e'are', che to'b'anel kuk'.

⁶Aretaq chi' xeb'intaj pa ronojel ri ch'aqap ulew che k'o pa ri polow, chi k'a pa ri Pafos, kekiriqa' chila' jun mago, che esalwach chkech ri eq'axal utzij ri Dyos, B'ar Jesus ri ub'i'; ⁷ri are' jun chkixo'l ri uwinaq ri prokonsul Sergi'o Pa'ulo, ri are' jun nim winaq nim retamb'al. Ri are' ke'usik'ij ri B'ernab'e e ri Sa'ulo, rumal rech che kraj kuta' ri utzij ri Dyos. ⁸Tek'ut ri mago Elimas kch'aw kuk' rumal rech che ma kraj taj che ri prokonsul kkojonik –si are wa' ri kub'ij ri ub'i' pa qach'ab'al. ⁹Tek'uri' ri Sa'ulo –xoquje' Pa'ulo ri jun chik ub'i'– nojinaq chrech ri Tyoxlaj Uxlab'axel, ko kuka'yej ri are'. ¹⁰Kub'ij chrech: «Ri at che atnojinaq che ronojel ri jo's taq jastaq e che ronojel ri itzel taq jastaq, at uk'ojol ri k'axtok, ri k'ulel rech ri suk'il, ¿la man kaya ta kan ub'anik ri itzel taq k'ax chech ri utz taq ub'e ri Ajawxel? ¹¹Kamik ri', chawila' ri uq'ab' ri Ajawxel k'o paw'i' ri at. Moy katkanaj kanoq e man kawil ta chi ri q'ij pa jujun taq ik'». K'atek'uri', xaqb'i' xpe ri sutz e ri q'equ'm puwi' ri are', kutzukuj jun winaq arech kuk'am ub'e. ¹²Aretaq chi', ri prokonsul kril weri', xkojonik e nim xril wi ri utzij ri Ajawxel.

Ke'opan pa ri Anti'oki'a che rulew ri Pisidi'a

¹³Pa ri Pafos, ri Pab'lo e ri erachi'l ke'aq'an pa jun jukub'; keb'e chi k'a pa ri Perge pa ri Panfili'a. Ri Xwan ke'uya' kan ri e'are' e ktzalej pa ri Jerusalem. ¹⁴K'atek'uri' ri e'are' ke'opan pa ri Anti'oki'a che rulew ri Pisidi'a. Pa ri q'ij Sab'ado ke'ok pa ri sinagoga e ket'uyi'k. ¹⁵Aretaq chi' xsik'itajik ri Pixab' e ri kitzij eq'axal utzij ri Dyos; ri ekinimal ri sinogoga xetaqan chkech: «E'achalaxik, we k'o jun tzij rech chuq'ab' che kixkowinik kib'ij chkech le winaq chib'ij b'a'». ¹⁶Ri Pab'lo kwa'lijik, k'atek'uri' kub'an jun k'utb'al ruk' ri uq'ab' e kub'ij:

Ri utzij ri Pab'lo chkiwach ri e'ajjudi'o

«Ix winaq ix ajisra'el e ri ix che ix k'o kuk' ri e'ajjudi'o, chitatab'ej b'a' weri'. ¹⁷Ri Kidyos we winaq ri', ri Dyos kech ri Isra'el, xe'ucha' ri eqatat e xub'an nim chkech we winaq ri' aretaq chi' ri e'are' naj ek'o wi pa ri rulew ri Egipto. E rumal uchuq'ab' ri uq'ab' xe'uk'am ub'ik arech ke'el ub'ik. ¹⁸Pa kawinaq junab' xub'an ri utzil chkech pa ri tz'inalik ulew. ¹⁹Aretaq chi' xekamisatajik wuqub' tinimit pa ri rulew ri Kana'an, xuya ri ulew chkech ²⁰pa juq'o' lajuj (450) junab'. K'atek'uri' xuya chkech ri enim taq winaq, chi k'ate' ri q'axal utzij ri Dyos, Samue'l. ²¹K'atek'uri', xkita' jun ajawinel, e ri Dyos xuya' ri Sa'ul chkech che uk'ojol ri Sis, rech ri ujuq'at ri B'enjamin, pa kawinaq junab'. ²²K'atek'uri', ri Dyos xuk'yaq ub'i' ri are', e xuya ri David chkech je' jas ajawinel. Puwi' ri are' xub'ij we tzij ri': Ri in xintzujuk ri David che uk'ojol ri Jesse, jun achi che utz kril ri wanima', ri are' kub'ij na ri' ronojel ri jastaq che kinwaj in. ²³Chi pa ri rija'al ri are', je' jas kub'ij ri tz'ib'atalik, ri Dyos, xuya ri Jesus chrech ri Isra'el je' jas jun kolonel. ²⁴Ri Xwan che xpe kan nab'e chuwach ri are', xusuk'umaj ri ropanem aretaq chi' xuya ub'ixik jun qasna' arech konojel ri e'uwinaq ri Isra'el kkik'ex ri kik'ux. ²⁵Aretaq chi' xuk'is ri ub'e, ri Xwan xub'ij: "Ri jun che kichomaj ix che in, man in taj; ri are' petinaq chwij ri in, e ri in man taqal ta chwij arech kinkir ri uxajab'".

²⁶Achalaxik, ri ix che ix ralk'uwa'l rija'al ri Ab'raham, e ri ix che ix k'o kuk' ri e'ajjudi'o, chiwech ri ix taqom uloq we tzij ri' che rech kolotajem. ²⁷Ri e'uwinaq ri Jerusalem e ri ekinimal, xkib'an taq ri kitzij ri eq'axal utzij ri Dyos che ksik'ix ronojel Sab'ado kne'b'a' man xkich'ob' taj. ²⁸Ri e'are' man k'o ta jun jas uwach xkiriq puwi' ri are' che taqal ri kamikal chrij, k'atek'ut xkib'an q'atojtzij puwi' e xkita' ri ukamisaxik chrech ri Pilato. ²⁹Aretaq chi' xb'antaj kumal ronojel ri tz'ib'atalik puwi' ri are', kulkiqasaj cho ri ripib'al, k'atek'uri', xkikoj pa ri muqub'al. ³⁰Tek'ut, ri Dyos xuwa'lisaj ri are'; ³¹pa ki' taq q'ij, ri are' xuk'ut rib' chkiwach ri xe'paqi' ruk' chi pa ri Galile'a k'ate' pa ri Jerusalem; ri e'are' che we kamik ri', kkiya' ub'ixik chkech ri winaq ri jastaq che xkilo e xkito.

³²«Xoquje' ri uj, kqaya' ub'ixik ri Utzalaj Tzij: ri tzij che xya ub'ixik chkech ri eqatit qamam, ³³ri Dyos xub'an paqawi' ri uj ri ujrak'uwal ri toq'ob' je' jas ri utzij: ri are' xuwa'lisaj ri Jesus, je' jas ri tz'ib'atalik pa taq ri b'ix: Ri at nuk'ojol, ri in pa we q'ij ri' xatinwalk'uwa'laj. ³⁴Che ri Dyos xuwa'lisaj xas chkixo'l ri ekaminaqib' e man ktzalij ta chi jumul pa ri kamikal; utz ub'ixik ub'anom weri': ri in kinya na ri' ri tyoxlaj taq jastaq rech ri David chiwech, kujkowinik utz ukojik kqab'an we jastaq ri'. ³⁵Rumal k'uri' kub'ij pa jun chik k'olib'al: man kaya' ta b'e ri' che ri tyoxlaj awinaq kril na ri kamikal. ³⁶Xa jek'uri', ri David, ri are' che xub'an pa ri uk'aslemal ri xraj ri Dyos, ri are' xkamik, xokisax kuk' ri eqatat, k'atek'uri' xril ri kamikal. ³⁷E k'u ri jun, che xuwa'lisaj ri Dyos, man xril ta ri kamikal.

³⁸«Utz uch'ob'ik b'a' chib'ana' weri' achalaxik, che rumal ri are' ri', xya ub'ixik ri sachb'al mak chiwech ri ix; e ri tz'aqatalaj suk'il che man xya ta ub'ixik chiwech pa ri Upixab' ri Mo'ises, ³⁹xaq apachin winaq che kkojonik, kya'taj wa' weri' chech rumal ri Are'.

⁴⁰«Qas china'a' b'a' iwib', wene' kixqaj pa ri tzij xya ub'ixik pa ri eq'axal utzij ri Dyos: ⁴¹Chiwilampe' ri ix, che kiwetzelay uwach ronojel, chixib'ij b'a' iwib' e chupoq b'a' iwach ix! Rumal rech che pa taq ri iq'ij, ri in kinb'an na jun jas uwach, che ri ix man kikoj ta ri', kne'b'a' kya ub'ixik chiwech».

⁴²K'atek'uri', aretaq chi' ke'el ub'ik, kkita' chkech ri e'are', arech kkiya ub'ixik jun tzij puwi' weri' pa ri jun Sab'ado chik. ⁴³Aretaq chi' xkijach ub'i kib', ejujun taq ajjudi'o e ejujun che ek'o kuk' ri e'ajjudi'o che kkiq'ijilaj ri Dyos, xkiterne'b'ej ri Pab'lo e ri B'ernab'e; ri e'are' kkita' chkech che utz chekanajoq pa ri utoq'ob' ri Dyos.

Ri kitzij ri Pab'lo e ri B'ernab'e chkech ri winaq che man e'ajjudi'o taj

⁴⁴Pa ri jun Sab'ado chik, konojel ri tinimit xkimulij kib' arech ke'kita' ri utzij ri Dyos. ⁴⁵Ri e'ajjudi'o sib'alaj man utz taj kkina'o aretaq chi' kkil we sib'alaj winaq ri', k'atek'uri' xkib'ij itzel taq tzij puwi' ri Dyos che uk'ule'laxik taq ri utzij ri Pab'lo. ⁴⁶Chi aninaq, ri Pab'lo e ri B'ernab'e, ruk' chuq'ab' kkib'ij: «Rajawaxik che nab'e xya ub'ixik ri utzij ri Dyos chiwech ri ix; k'atek'ut, rumal che ri ix xipaqchi'j ri tzij e che ri ix kib'an q'atojtzij piwi' che man taqal ta chiwij ri junalik k'aslemal; utz che ri uj kujb'e kuk' ri man k'o ta kikojonik. ⁴⁷Rumal rech che jeri' xtaqan ri Ajawxel chqech:

Ri in, katinkojo at saqil
chkech ri jetaq amaq',
arech kak'am ub'i ri kolotajem
chi pa taq ri uk'isb'alil
ri uxkut uwachulew».

⁴⁸Ri winaq che man k'o ta ri kikojonik, sib'alaj keki'kotik ruk' we tzij ri', e nim kkil wi ri utzij ri Ajawxel; konojel we winaq ri' xekojonik, ri e'are' taqal chkij ri junalik k'aslemal. ⁴⁹Ri Utzij ri Ajawxel xb'e utzijol pa ronojel ri jetaq tinimit.

⁵⁰K'atek'ut, ri e'ajjudi'o xkikoj kik'u'x ri enim taq chuchu'ib' che kkiq'ijilaj ri Dyos e ri enim taq winaq rech ri tinimit; xkiwa'lisaj k'ax pakiwi' ri Pab'lo e ri B'ernab'e, e xekik'yaq ub'i' pa ri kitinimit. ⁵¹Ri e'are' xkikota' kan pakiwi' ri ulew k'o cho taq ri kaqan, k'atek'uri' xeb'e ub'i pa ri Ikonyo. ⁵²Ri e'achalaxik enojinaq chrech ri ki'kotemal e chrech ri Tyoxlaj Uxlab'xel.

Ri uya'ik ub'ixik ri Utzalaj Tzij pa ri Ikonyo

¹⁴¹Pa ri Ikonyo, xoquje' xe'ok pa ri kisinagoga ri e'ajjudi'o, k'atek'uri' xech'awik e ruk' ri tzij xkib'ij sib'alaj ek'i winaq e'ajjudi'o e e'ajgri'ego xekojonik.

²K'atek'uri', ri e'ajjudi'o che man xekojon taj, xe'kiwa'lisaj ri winaq che man k'o ta ri kikojonik kech ri e'are', arech itzel kilik kkib'an ri e'achalaxik. ³Ri Pab'lo e ri B'ernab'e xekanaj kan jujun taq q'ij chila' e enojinaq chech ri uchuq'ab' ri Ajawxel; ri Ajawxel xub'an taq ri k'utb'al e xub'an taq ri mayib'al rumal ri kiq'ab' e'are' arech utz rilik kkib'an ri winaq ri nimalaj utoq'ob' ri utzij ri Dyos. ⁴Ri siwantinimit xkijach kiwach: Ejujun ek'o kuk' ri e'ajjudi'o, e ri ejujun chik ek'o kuk' ri etaqo'nelab'. ⁵Ri man e'ajjudi'o taj e ri e'ajjudi'o, enab'e ri ekinimal chkiwach, xkichomaj kkiq'yaq ab'aj pakiwi', ⁶k'atek'ut, aretaq chi'

xketa'maj weri', xeb'ek e xkijab'uj kib' pa taq ri tinimit rech ri Lika'oni'a e pa ri Listra, pa ri Derb'e e pa taq ri tinimit che ek'o chunaqaj; ⁷k'atek'uri' chila' xkiya' ub'ixik ri Utzalaj Tziz.

Ri Pab'lo kub'ij: ¡Chatwa'lijoq, chattak'aloq ruk' ri awaqan!

⁸K'o chila', jun achi che t'uyulik, che'rinq taq ri raqan; xas jeri' aretaq chi' xalaxik, man k'o ta jumul b'ininaq. ⁹Xuta' ri utzij ri Pab'lo. Ri Pab'lo utz rilik xub'an ri are' e reta'm che ri are' k'o ukojonik arech kkunatajik. ¹⁰Kub'ij chrech ruk' jun kowlaj uch'ab'al: «¡Chatwa'lijoq, chattak'aloq ruk' ri awaqan!». Ri are' kch'oplinik, kwa'lijik e kb'inik.

¹¹Ri winaq, aretaq chi' kkilo ri jas uwach che xub'an ri Pab'lo, kkiraqaqej kichi' pa ri ch'ab'al Lika'oni'o: «Ri edyos, je' jas ewinaq, xeqaj uloq pa ri qatinamit». ¹²Ri e'are', Se'us xecha chrech ri B'ernab'e, e Hermes xecha chrech ri Pab'lo, rumal rech che are ri are' ruk'am ub'i ri tziz. ¹³Ri echuchqajawib' rech ri Se'us-che-k'o-chuwach-ri-tinimit kkik'am uloq chuwach ri uchi'ja rech ri tinimit ejujun ama' wakax ruk' utzalaj taq jastaq chkij, k'atek'uri' kkisuk'umaj kib' kuk' ri winaq, arech kkichi'j jun tab'al toq'ob'. ¹⁴Aretaq chi' ri etaq'nelab', ri B'ernab'e e ri Pab'lo xketa'maj weri', xkiraqatij ri katz'yaq. k'atek'uri', aninaq xeb'e chkiwach ri winaq e kkiraqaqej kichi': ¹⁵«Eqachi'l, ¿jasche che ri ix jela' kib'ano? Ri uj xaq uj winaq, ri uj, junam ri qak'aslemal k'olik je' jas ri ix, ri uj, ujwinaq che kqab'ij jun tziz chiwech arech ri ix kiya kanoq ronojel we man tziz taj edyos ri', arech ri ix kixb'in chuwach ri k'aslik Dyos ri xb'anow ri kaj, ri uwach ulew, ri polow e ronojel ri k'o pa ri are'. ¹⁶E kuk' taq ri eqamam eqatat, ya'talik rumal ri Dyos che konojel tinimit keb'inik pa ri ub'e; ¹⁷k'atek'uri', utz uk'utik xub'ano che ri are' xuya' ri utz taq jastaq chiwech, xuya' ri kaj, ri jab' e ri utz taq q'ijil, xunojisaj ri iwanima' che utzil e che ki'kotemal». ¹⁸Ruk' we tziz ri', ruk' k'ax xekiq'atej ri winaq arech man kkiya' ta jun tab'al toq'ob' chkech e'are'.

Pa taq ri uk'isb'al ri chak

¹⁹K'atek'uri', kepetik chi pa ri Anti'oki'a uloq e pa ri Ikoni'o ejujun e'ajjudi'o che kkikoj kik'ux ri winaq. Kkik'yaq ab'aj chrech ri Pab'lo, k'atek'uri', kkik'am ub'i ri are' tza'n ri tinimit, kkichomaj che ri are' kaminaq chik. ²⁰K'atek'ut, aretaq chi' ri e'utijoxelab' ek'o chunaqaj ri are', kwa'lijik e kok pa ri tinimit. Pa ri jun q'ij chik, ri are' kb'e ub'i pa ri Derb'e rachi'l ub'ik ri B'ernab'e.

²¹Aretaq chi' xb'itaj rumal ri utzalaj tziz pa we tinimit ri' e aretaq chi' ek'o chi' sib'alaj etijoxelab', xeb'e chi jumul pa ri Listra, pa ri Ikoni'o e pa Anti'oki'a. ²²Kkiya' ri uchuq'ab' ri kanima' ri etijoxelab'; kkib'ij taq ri tziz chkech arech kekanaj pa ri kikojonik: «Rajawaxik che ri uj kujq'ax pa ri k'ax arech kujok pa ri rajawib'al ri Dyos». ²³Kkikoj kan ejujun taq nim winaq pa ronojel taq ri komon tyox e aretaq chi' kech'aw ruk' ri Dyos ruk' mewajik, kekiya ri e'are' pa ri uq'ab' ri Ajawxel, ri kekojon chrech ri Are'.

²⁴Keb'e pa ri Pisidi'a e ke'ok pa ri Panfili'a. ²⁵Aretaq chi' xb'itaj ri tziz pa ri Perge, xexuli' ub'i pa ri Atali'a. ²⁶Xas chila', ri kyaqiq' kuk'am ub'i ri kijukub' pa ri Anti'oki'a, jawije' wi ri e'are' xe'el ub'ik e xkik'am ri utoq'ob' ri Dyos arech kkib'an we chak ri'.

²⁷Aretaq chi' xe'opanik, xekimulij ri Komon Tyox, k'atek'uri' kkib'ij chkech, ronojel ri jastaq che xub'an ri Dyos kuk', xoquje' jas ri ujaqik ri konojonik chub'an chkiwach ri winaq che ma e'ajjudi'o taj. ²⁸K'atek'uri', kekanaj jujun taq ik' kuk' ri etijoxelab'.

Ri jetaq k'ax pa ri Anti'oki'a

¹⁵K'atek'uri', xexuli'k chi pa ri Jude'a uloq ejujun taq winaq che xkib'ij chkech ri etijoxelab': «We ri ix man kik'am ta ri upusik ri uwi' ri ikowil che petinaq chi ruk' ri Mo'ises uloq, ri ix ma kixkolotaj taj». ²Xech'ujarik e xch'ojin ri kitzij kuk' ri Pab'lo e ri B'ernab'e, xa jek'uri', xkichomaj che ri Pab'lo e ri B'ernab'e, xoquje' ejujun winaq chik chkixo'l ri e'are', kepaqi' pa ri Jerusalem kuk' ri etaqo'nelab' e kuk' ri enim taq winaq, arech kkil rij we jastaq ri'.

³Ri e'are', rumal rech che etaqatalik kumal ri Komon Tyox, keb'e pa ri Fenisi'a e pa ri Samari'a; kkiya ub'ixik che ri winaq ri man e'ajjudi'o taj xkik'ex kik'u'x, k'atek'uri' ruk' we tzij ri' ri e'achalaxik sib'alaj keki'kotik. ⁴Aretaq chi' xe'opan pa ri Jerusalem, ri komon tyox, ri etaqo'nelab' e ri enim taq winaq xekik'ulaj ri e'are', k'atek'uri' ri e'are' xkiya' ub'ixik ronojel ri jastaq uwach che xub'an ri Dyos kuk' ri e'are'.

Ri jetaq k'ax pa ri Jerusalem

⁵K'atek'uri' ejujun chkech ri ujuq'at ri efarise'o che k'o ri kikojonik, kech'ujarik e kkib'ij che xas rajawaxik wi che ri ma e'ajjudi'o taj kpus ri uwi' ri kikowil e che keniman chrech ri Upixab' ri Mo'ises. ⁶Ri etaqo'nelab' e ri enim taq winaq kkimulij kib' arech kkinik'oj rilik we jastaq ri'. ⁷Aretaq chi' naj xetzijontajik, ri Lu' kwa'lijik e kub'ij:

Ri ucholajil ri utzij ri Pedro

«E'achalaxik, ri ix iweta'm weri': che xas pa taq ri nab'e q'ij uloq, ri Dyos xinusik'ij chixo'l ri ix arech ri man e'ajjudi'o taj kkita' chi ruk' nuchi' ri in ri utzlaj tzij e arech kekojonik. ⁸K'atek'uri', ri Dyos, ri are' che reta'm taq ri anima', xuk'ut ri utoq'ob' pakiwi' ri e'are', aretaq chi' xuya ri Tyoxlaj Uxlab'xel chkech je' jas uya'ik xub'an chqech uj. ⁹K'atek'uri' xeril ri e'are' je' jas rilik xub'an chqech ri uj, rumal rech che xusuk'ub'a' ri kanima' ruk' ri konojonik. ¹⁰Jas k'uche, che ri ix kib'an k'ax chrech ri Dyos aretaq chi' kiwaj kikoj jun che' pakiwi' ri etijoxelab', che ri eqamam eqatat e xoquje' ri uj man k'o ta qachuq'ab' che ub'anik weri'? ¹¹Ri uj kqachomaj, che rumal ri' ri utoq'ob' ri Ajawxel Jesus kujkoltaj ri' je' jas ri e'are'».

¹²Konojel ri komon tyox man xech'aw ta chik, e kkita ri utzij ri B'ernab'e e ri Pab'lo che kkib'ij ronojel taq ri k'utb'al e ronojel taq ri mayib'al che xub'an ri Dyos chkixo'l ri man e'ajjudi'o taj.

Ri utzij ri Santi'ago

¹³Aretaq chi' xkik'is ri kitzij, ri Santi'ago kub'ij: «E'achalaxik, chinitatab'ej. ¹⁴Ri Sime'on xuk'utu chqawach je' jas ri xub'an ri Dyos chi pa ri nab'e q'ij uloq, arech ri winaq che man e'ajjudi'o taj che xas etasal chrech ri ub'i' ri are'. ¹⁵Weri', utz ruk' ri kitzij ri eq'axal utzij ri Dyos, rumal rech che tz'ib'atalik:

¹⁶Ri in kintzelej na ri'
e kinyak chi jumul na ri' ri ukab'al
ri David che yojolik kanoq;
kinyak chi na jumul
che yojka'r ub'anom,
k'atek'uri', kinyak chi na jumul ri',
¹⁷arech ri kik'isb'alil ri winaq

kkitzukuj ri Ajawxel,
 xoquje' konojel ri jetaq amaq'
 che etyoxrisam chrech ri Nub'i',
 jewa' kub'ij ri Ajawxel che kuk'ut
¹⁸we jastaq ri' chi pa junalik.

¹⁹«Rumal kuwa' weri', ri in kinb'an q'atojtzij, che xas rajawaxik man kya' ta ri k'ax chkech ri man e'ajjudi'o taj, ri kkik'ex ri kik'ux chuwach ri Dyos. ²⁰Xuwi tz'ib'ax ub'ik chkech che k'o xa keb' taqanik: makitij ri ti'j che kech ri man tzij taj edyos, makib'an taj ri man suk' k'ulanem taj, makitijo ri ti'j che xa xejitz'ax ri awaj e makitijo ri kik'el. ²¹Rumal rech che xas ojer tzij ri', ri Mo'ises ek'o uwinaq pa ronojel taq tinimit arech kkisik'ij uwach weri' ronojel taq Sab'ado».

Ri tz'ib'anik kech ri etaqo'nelab'

²²K'atek'uri', ri e'taqo'nelab' e ri enim taq winaq, junam uchomaxik kkib'an kuk' konojel ri ekomon tyox, che utz che kecha'ik ejujun chxixo'l ri e'are' e utz che ketaq ub'i ri e'are' pa ri Anti'oki'a kuk' ri Pab'lo e ri B'ernab'e. Ri e'are', e'are ri Judas ri kb'ix B'arsab'as chrech, ri Silas, ri are' jun achi che utz kkil ri e'achalaxik. ²³K'atek'uri', kkiya' ub'ik chkech ri e'are' we jun wuj che xtz'ib'axik:

«Ri etaqo'nelab' e ri enim taq winaq, e ri e'iwachalal, chkech ri e'achalaxik che man e'ajjudi'o taj, ri ek'o pa ri Anti'oki'a, pa ri Siri'a e pa ri Silisi'a, kya apan jun rutzil kiwach. ²⁴Ri uj qeta'm che ek'o ejujun winaq chqaxo'l ri uj che man etaqom ta ub'ik pa ri itinimit e xkib'ij nik'aj tzij che xukoj ri k'ax chixo'l e xub'an keb' ik'ux pa ri iwuxlab'al. ²⁵Ri uj junam uchomaxik xqab'ano che utz che keqasik'ij ejujun chqaxo'l uj e keqataq ub'i e'are' kuk' ri loq'alaj B'ernab'e e ri Pab'lo, ²⁶ri e'are' che kijachom ruk' toq'ob' ri kik'aslemal chuwach ri ub'i' ri Qajawaxel Jesukristo. ²⁷Xa jek'uri', ri uj keqataq ub'i ri Judas e ri Silas, ri e'are' kkik'am na ub'i wa' weri' chiwech, xoquje' kkik'am ub'i we tzij ruk' ri kich'ab'al. ²⁸Ri Tyoxlaj Uxlab'xel e ri uj xqab'an q'atojtzij puwi' weri'. Ri uj kqaya' chiwech xa jun taqanik puwi' weri': ²⁹Mitij ri ti'j che xkamisax chkiwach ri man tzij taj edyos, mitij ri kik'el, mitij ri uti'j awaj che xa xjitz'axik e mib'an ri man suk' k'ulanem taj. ¡Utz kib'ano, we kik'ol iwib' chuwach weri'! Ch'ab'ej chi b'a».

Ri etaqo'n pa ri Anti'oki'a

³⁰K'atek'uri', ri achijab' che xetaq ub'ik; kekich'ab'ej kan ri e'are' e kexuli' ub'ik pa ri Anti'oki'a, chila' xekimulij ri komon tyox, k'atek'uri' kkijach chkech ri wuj che tz'ib'am ub'i chkech. ³¹Kkisik'ij uwach, k'atek'uri' keki'kotik rumal ri tzij kub'isab'al ku'x kub'ij. ³²Ri Judas e ri Silas, ri e'are' che eq'axal utzij ri Dyos, xkiya ub'ixik nim ucholexik ri tzij chkech ri etijoxelab' arech kk'o'ji' kichuq'ab' e kkub'i' kik'u'x. ³³K'atek'uri' aretaq chi' ok'owinaq chi keb' oxib' q'ij, xechab'ex uloq ruk' nimalaj utzil kumal ri' e'achalaxik, arech ketzalej uloq kuk' ri xetaqow ub'ik. ³⁵Ri Pab'lo e ri B'ernab'e xekanaj kan pa ri Anti'oki'a, e ek'i achalaxik ke'achi'lanik, kkik'utu e kkiya' ub'ixik ri Utzalaj Tzij, ri Ttzij ri Ajawxel.

Ri uchak ri Pab'lo. Ri Pab'lo kuya kan ri B'ernab'e e kb'e ruk' ri Silas

³⁶K'atek'uri' pa jun q'ij chik, ri Pab'lo kub'ij chrech ri B'ernab'e: «Chujtzalejoq e je'qila' ri e'achalaxik pa ronojel ri jetaq tinimit jawije' wi ri xqab'ij wi ri utzij ri Ajawxel, arech

kqilo jas ub'e'al eb'enaq ri e'are'». ³⁷Ri B'ernab'e kraj kuk'am ub'i ri Xwan, ri kb'ix Markos chrech; ³⁸k'atek'ut ri Pab'lo man kraj taj kuk'am ub'i ri are', ri jun che xe'uya kan ri e'are' pa ri Panfili'a e man xchakun ta kuk'. ³⁹Kech'ujarik, xajek'uri' kkijach kib'. Ri B'ernab'e kuk'am ub'i ri Markos ruk' e pa jun jukub' kb'e pa ri Chipre. ⁴⁰Ri Pab'lo kusik'ij ub'i ri Silas e keb'e ub'ik, rumal taqom ub'ik ri are' pa ri utoq'ob' ri Dyos, kumal ri e'achalaxik.

Ri Pab'lo e ri Timote'o pa ri Lika'oni'a

⁴¹Kb'e pa ri Siri'a e pa ri Silisi'a, jawije' kuya wi ri kichuq'ab' ri Komon Tyox.

16¹Xopan pa Derb'e e pa Listra. Chila' k'o jun tijoxel che Timote'o ri ub'i, ral jun ajjudi'a che k'o ri ukojonik, e ri utat jun ajgri'ego achi. ²Ri e'achalaxik pa ri Listra e pa ri Ikoni'o utz kkil ri are'. ³Ri Pab'lo kuq'alajisaj chuwach che kraj kuk'am ub'i ri are'. Kuk'am ub'i ri are' e kupus ri uwi' ri ukowil, rumal rech che ek'o nik'aj e'ajjudi'o pa we tinimit ri', k'atek'uri' konojel ri winaq keta'm che ajgri'ego ri utat are'.

⁴Pa taq ri tinimit jawije' keb'e wi, kkiya' ub'ixik ri jetaq tz'ib'anik che xkitz'ib'aj ri etaqo'nelab' e ri enim taq winaq rech ri Jerusalem, e kkiya' ub'ixik chkech che rajawaxik keniman chrech weri'.

⁵K'atek'uri', ri Ekomon Tyox xk'o'ji' kichuq'ab' pa ri kikojonik e ronojel taq q'ij kek'yarik.

Keb'e ub'ik pa ri Asi'a

⁶Keq'ax pa ri rulew ri Frigi'a e pa ri kulew ri e'ajgalasi'a, xane rumal rech che ri Tyoxlaj Uxlab'xel xe'uq'atej che uya'ik ub'ixik ri Tziz pa ri Asi'a. ⁷Aretaq chi' ri e'are' ek'o chi chunaqaj ri Misi'a, kkaj ke'ok pa ri B'itini'a, k'atek'ut man ya'tal ta chkech rumal ri Tyoxlaj Uxlab'xel. ⁸Keb'e pa ri Misi'a e kexuli' pa ri Tro'ada.

Keb'e ub'ik pa ri Filipos

⁹K'atek'uri' chaq'ab', ri Pab'lo xril weri': Jun ajmasedoni'a k'o chila', tak'alik xuta' weri' chrech: «Chatok b'a' pa ri Masedoni'a, sa'j uloq e chujakolo'». ¹⁰K'atek'uri', xas chanim kqaj kujok pa ri Masedoni'a, rumal rech che kqachomaj che ri Dyos utz qasik'ixik kub'ano arech ri uj kqak'am ub'ik ri utzalaj tziz pa we tinimit ri'.

¹¹Kujel ub'i pa jun kukub' rech ri Tro'ada, e kujb'e pa ri Samotrasi'a, e pa ri jun q'ij chik kujb'e pa ri Ne'apolis, ¹²chi pa ri Ne'apolis kujb'e ub'i pa ri Filipos, che jun tinimit che xas are nab'e nim ub'antajik pa ri Masedoni'a; pa we jun tinimit ri' ek'o e'ajromano. Kujkanaj keb' oxib' q'ij pa we tinimit ri', ¹³k'atek'uri' pa ri Sab'ado, xujel ub'i pa ri uchi' ri tinimit, kujb'e chuchi' jun nima', jawije' kb'an wi ri ch'awem ruk' ri Dyos. Aretaq chi' ri uj t'uyulik, ri uj kqaya' ub'ixik ri tziz chkech ri ixoqib' che xkimulij kib' chila'. ¹⁴K'atek'uri', jun ixoq, che Lidi'a ri ub'i xuta ri qatziz; ri are' jun ajk'ay ajti'atira; xuq'ijilaj ri Dyos. Ri Ajawxel kujaq ri ranima' arech ri are' utz kril taq ri utziz ri Pab'lo. ¹⁵K'atek'uri' aretaq chi' ri are' e ri uwinaq xkik'am ri qasna', kuta' weri' chqech: «We ri ix kichomaj che ri in, in utz chuwach ri Ajawxel, chisa'j b'a' e chixkanaj kanoq pa ri wachoch». K'atek'uri', weri', jun taqanik ri xub'an chqech.

Ri Pab'lo e ri Silas ke'ok pache'

¹⁶Pa jun q'ij che ri uj xujb'e pa ri uk'olib'al ri ch'awem ruk' ri Dyos, ri uj xqariq jun mokom che chapom rumal jun uxlab'al Pitom. Ri erajaw xkich'ak sib'alaj pwaq ruk' ri utzij che kuya ub'ixik puwi' ri jastaq che kpe na. ¹⁷Ri are' xujuterne'b'ej, ri Pab'lo e ri uj; sib'alaj kuraqaqej uchi': «We winaq ri' e'upataninel ri Dyos ri Nimalaj ub'antajik; kkib'ij chiwech ri ub'e ri kolotajem». ¹⁸Jeri' xub'an pa k'i taq q'ij. K'atek'uri' ri Pab'lo kpe royowal, kuka'yej ri are' e kub'ij chrech ri uxlab'al: «Kinya jun taqanik chawech pa ri ub'i' ri Jesus Kristo, arech ri at katel ub'i pa we ixoq ri'». Ri jun uxlab'al chi aninaq xel ub'ik.

¹⁹K'atek'ut, ri erajaw, aretaq chi' kkilo che xkitzaq ri sib'alaj kipwaq, xkikoj kiq'ab' chkech ri Pab'lo e ri Silas, e kekik'am ub'i ri e'are' pa ri k'ayb'al chkiwach ri eq'atal taq tzij. ²⁰E kkib'ij aretaq chi' kekikoj ri e'are' chkiwach ri strategi'os: «We winaq ri' ke'kich'uych'a' ri qatinimit; wa' we e'are' ri', e'ajjudi'o, ²¹k'atek'uri' kkik'ut jujun jas taq uwach che man yata'l ta kumal ri e'ajromano che kqak'ulaj e kqaterne'b'ej uj weri'». ²²Ri winaq kkimulij kib' chqawach, e ri strategi'os xkib'ano arech kesax ri qatz'yaq chqij, ketaqanik arech kujch'ayik ruk' taq ch'imiy. ²³Aretaq chi' sib'alaj xujch'aytajik, xujk'yaq pa ri che', k'atek'uri' kkiya' ub'ixik chrech ri jun che kchajin ri che' che utz qachajixik kub'ano. ²⁴Ruk' we tzij ri', ri chajinel xe'uk'yaq pa ri che' k'atek'uri', utz uyutik ri kaqan kub'ano.

Jun nim kab'raqan kub'an pa ri ja etz'apatal wi

²⁵Pa ri kab'lajuj kajb'al rech ri chaq'ab', ri Pab'lo e ri Silas xech'aw ruk' ri Dyos, xkib'ixoj taq ri b'ix rech ri Dyos; ri ek'o pa che' xkita weri'. ²⁶Xas chanim xpe jun nim kab'raqan, k'atek'uri', sib'alaj k'ax xuriq ri ja. Xaqb'i, ronojel taq ri uchi'ja xjaqatajik, k'atek'uri' xt'oqapinik ronojel ri jat'ib'al kech ri ek'o pa che'. ²⁷Ri ajchajinel chech ri che' xk'astajik, k'atek'uri' aretaq chi' krilo che jaqatalik ri uchi' taq ja, kuk'am ub'i ri uch'ich' rech ch'o'j e kraj kukamisaj rib', rumal rech che kuchomaj che ri ek'o pa che' xe'el ub'ik. ²⁸K'atek'ut, ri Pab'lo kuraq uchi' chech: «Mab'an k'ax chech awib', rumal rech che qonojel ujk'o waral ri'».

²⁹Ri ajchajinel chech ri che' kuta' jun chäj, ruk' b'irb'item kutij anim xok ub'ik, k'atek'uri' kuk'yaq rib' chuwach ri kaqan ri Pab'lo e ri Silas. ³⁰Kub'ano che ri e'are' ke'el ub'ik e kub'ij: «E'ajaw, ¿jas ri kinb'an na ri' ri in arech kinkolotajik?». ³¹Kkib'ij chrech: «Chatkojon chrech ri Ajawxel Jesus e katkolotajik ri at e ri e'awinaq». ³²K'atek'uri', kkiya ub'ixik chrech ri utzij ri Ajawxel, e chkech konojel ri e'uwinaq ek'o pa rachoch. ³³K'atek'uri', xas chanim, ri ajchajinel, chaq'ab' ke'ukam ub'i ri e'are' ruk'; kuch'aj ri sokotajinaq chkech, k'atek'uri', xas chanim xuk'am ri qasna' ri are', xoquje' konojel ri e'uwinaq. ³⁴K'atek'uri', kub'ano arech ri e'are' kepaqi' pa ri rachoch; kusuk'umaj ri mexa e kki'kot kuk' konojel ri e'uwinaq rumal rech che xkojon che ri Dyos.

³⁵Aretaq chi' kopan ri q'ij, ri strategi'os ke'kitaq ub'ik ri liktores arech kb'ix chrech ri ajchajinel: «Che'awesaj ub'ik we winaq ri'». ³⁶Ri ajchajinel kub'ij we tzij ri' chrech ri Pab'lo: «Ri strategi'os xekitaq uloq winaq arech kekib'ij chqech che kixqatzaqopij ub'ik. Chixel b'a' ub'ik, e jix ub'ik». ³⁷K'atek'ut, ri Pab'lo kub'ij chkech ri liktores: «Ri e'are' xkib'ano che ri uj xujch'ay chkiwach nimalaj konojel winaq, k'atek'uri' man k'o ta q'atb'altzij xkib'an paqawi', ri uj che uj ajromano, k'atek'uri' xujkik'yaq pa ri che', e kamik ri' ¿la are kkaj che pa awatalik kujkesaj ub'ik? ¡Jayi! Chepet b'a' ri e'are' che qesaxik ub'ik arech xas e'are' kujkitzoqopij ub'ik».

³⁸Ri liktores kkik'am ub'ik we tzij ri' chkech ri strategi'os. Ri e'are' kkixib'ij kib' aretaq chi' keta'maj che e'ajromano ri e'are'; ³⁹ri strategi'os xepetik e sib'alaj xkita' chkech arech

kkiya kan ri tinimit. ⁴⁰Aretaq chi' ke'el ub'ik pa ri che', ri Pab'lo e ri Silas keb'e pa ri rachoch ri Lidi'a; ke'kil chi na ri e'achalaxik, k'atek'uri' xkiya jun tzij chkech rech kichuq'ab'; k'atek'uri' xeb'e ub'ik.

Keb'e pa ri Tesalonika.

Ri k'ax k'ulmatajik kuk' ri e'ajjudi'o

¹⁷Keb'e pa ri Anfipolis e Apoloni'a e ke'opan pa ri Tesalonika, jawije' k'o wi jun kisinagoga ri e'ajjudi'o. ²Xoquje' waral ri', ri Pab'lo katzijon kuk' ri e'are'. Pa oxib' Sab'ado kch'aw kuk' puwi' ri Tzij. ³Xuk'ut ri saqalaj tzij chkiwach, che rajawaxik che ri Kristo kuk'axk'olij e kk'astaj uwach chkixo'l ri ekaminaqib', ri are' kub'ij: «Ri Kristo, are ri Jesus che ri in kinb'ij chiwech». ⁴Ejupun chkech ri e'are' kkichomaj che utz we tzij ri' e xe'ok kuk' ri Pab'lo e ri Silas, xoquje' ek'i chkech ri e'okinaq kuk' ri e'ajjudi'o keb'e kuk' ri e'are', xoquje' ek'i e'ajgri'ego xe'ok kuk', xoquje' ri ek'i ekinimal ri ixoqib' xe'ok kuk'.

⁵K'atek'uri' ri e'ajjudi'o enojinaq che ti'tik; kekik'am ub'i pa ri k'ayb'al enik'aj winaq che eb'anal taq k'ax, ri e'are' xekimulij ri winaq e kkikoj kik'u'x ri tinimit; keb'e cho ri rachoch ri Jason, che kitzukuxik ri Pab'lo e ri Silas arech kekik'am uloq chkiwach ri siwantinimit. ⁶Rumal k'ut che man kekiriqa' taj, kkik'am ub'i ri Jason e enik'aj taq e'achalaxik chik chkiwach ri eq'atb'altzij e kkiraqaqej kichi': «We winaq ri' kekojon k'u'x e kech'uych'a'nik chech ronojel we uwachulew, e pa we uchanim ri' ri e'are' ek'o waral ri', ⁷e we Jason ri' e'uk'ulam pa ri rachoch. Konojel we winaq ri', man esuk' ta chuwach ri upixab' ri Sesar, rumal rech che kkiya ub'ixik che k'o jun chik ajawinel, che are ri Jesus». ⁸Chuwach we raqoj taq chi'aj ri', kkixib'ij kib' ri winaq e ri eq'atb'altzij, ⁹kekita' pwaq chkech ri Jason e ri enik'aj chik, k'atek'uri' kekitzoqopij ub'ik.

Ri k'ax kk'ulmatajik pa ri B'ere'a

¹⁰K'atek'uri', pa aninaqil, ri e'achalaxik kkib'ano arech ri Pab'lo kel ub'ik chaq'ab' e xoquje' ri Silas, kekitaq ub'ik pa ri B'ere'a. Aretaq chi' ri e'are' ke'opan jela', keb'e pa ri sinogoga kech ri e'ajjudi'o. ¹¹Ri e'ajjudi'o ek'o waral ri', k'o jun kuxlab'al che utz chi na chuwach ri e'ajtesalonika; chanim kkik'am ri tzij. Ronojel taq q'ij ri e'are' kkisik'ij taq ri tzij arech kkil rij we qas jeri' ronojel ri jastaq. ¹²Ek'i chkech ri e'are' kekojonik, xoquje' ri ekinimal ri ixoqib' che e'ajgri'ego, e ejupun taq achijab'.

¹³K'atek'uri', aretaq chi' ri e'ajjudi'o che ek'o pa ri Tesalonika, kketa'maj che ri Pab'lo, xas xoquje' xub'ij ri utzij ri Dyos pa ri B'ere'a, keb'e jela', ke'kikojo' kik'u'x e ke'kich'uych'a' ri winaq chila'. ¹⁴Pa aninaqil, ri e'achalaxik kkib'ano che ri Pab'lo kel ub'ik e kb'e ub'ik, kusak' ub'ik pa ri polow; ri Silas e ri Timote'o kekanaj kan chila'. ¹⁵Ri xek'amow ub'i ri Pab'lo kkik'am ub'i ri are' chi k'a pa ri Atenas, k'atek'uri' ketzalej uloq ruk' jun taqkil arech ri Silas e ri Timote'o xas chanim keb'e ub'i ruk' ri Pab'lo.

Aretaq chi' k'o ri Pab'lo pa ri Atenas

¹⁶Aretaq chi' ri Pab'lo ereye'm ri e'are' pa ri Atenas, ri ruxlab'al kpe royowal chuwach taq ri wachb'al kech ri man tzij taj edyos, che nojinaq ri tinimit chrech. ¹⁷Kch'aw kuk' ri e'ajjudi'o e kuk' ri kkiq'ijilaj ri Dyos pa ri sinagoga, e ronojel taq q'ij kch'aw kuk' ri winaq che ek'o pa ri k'ayb'al. ¹⁸Xoquje', ek'o jupun taq winaq che nimalaj kitijojb'em kib': ri epikure'os e ri esto'ikos che xe'opan ruk' ri are'. Ejupun kkib'ij: «¿Jas kraj wa' kuroq'rotej

we jun winaq ri'?). Ejupun chik kkib'ij: «Ri are' kjunamatajik ruk' jun che ktzijon pakiwi' ekaxlan taq dyoses», rumal rech che kuya ub'ixik ri Jesus e ri k'astajib'al uwach.

¹⁹Kkik'am ub'i ri are' chuwach ri A'eropago e kkib'ij chrech: «¿La ya'talik chqech uj che kqeta'maj ri tzij che kak'ut ri at? ²⁰Rumal rech che ri uj man saq ta chqawach ri tzij che kab'ij ri at chqech. Ri uj kqaj qeta'maj ri jastaq che kub'ij we tzij ri'». ²¹Rumal rech, che konojel ri e'ajatenas e ri ekaxlan taq winaq che ri ek'o chila', ri e'are' man k'o ta jun chik kichak, xuwi ek'o che utayik ri k'isb'al taq uwach jastaq elenaq uloq.

Ri utzij ri Pab'lo pa ri Are'opago

²²K'atek'uri', ri Pab'lo, tak'alik panik'aj chrech ri A'eropago kub'ij:

«Ri ix, ix siwantinimit rech ri Atenas, ri in kinwilo, che ri ix sib'alaj are nim ikojb'al chkiwach konojel winaq. ²³Rumal rech, che aretaq chi' xinb'in pa ri itinimit e xinwil ri etyoxlaj taq nim ja, ri in xinriq jun tab'al ruk' we tzij ri': "Chech ri man eta'matal ta uwach dyos". K'atek'uri', ri in, are kilinya ub'ixik chiwech ri jun che kiq'ijilaj ri ix e che man iweta'm ta uwach.

²⁴«Ri Dyos che xb'anow ri uwachulew e ronojel ri jas taq uwach, ri are', are Ajawxel chrech ri kaj e chrech ri ulew, man kjeqi' ta pa jun ja che ktz'aqik ruk' kiq'ab' winaq. ²⁵Ri kiq'ab' ri winaq man kkipatanij ta ri are', rumal rech che ri are' man rajawaxik ta jun patanajik chrech, ri are' che are kya'ow ri k'aslemal, ri kya'ow ri uxlab'al e ronojel ri jastaq. ²⁶Ri are', xas pa jun umajib'al uloq xe'uk'iyisaj konojel ri winaq, arech kejeqi' pa ronojel ri uwachulew; xukoj ronojel uwach taq q'ij pa ri uwachulew jawije' kejeqi' wi ri winaq. ²⁷Xub'an weri' arech ri winaq kkitzujukuj ri jastaq rech ri kaj, arech kekowinik kkiriq ri are', k'atek'uri', ri are' man naj taj k'o wi chqech ri uj. ²⁸Ri uj, pa ri are' k'o wi ri qak'aslemal, ri uj kujsilob'ik pa ri are' e ujk'o pa ri are'. Wa' weri' xb'itaj kumal ejupun winaq che ek'o chixo'l ri ix:

"Rumal rech che ri uj xas uj rija'lil ri are'".

²⁹«Xa jek'uri', we uj rija'al ri Dyos, maqachomaj b'a' che ri jastaq rech ri kaj, jeri' jas ri q'an pwaq, ri saq pwaq on ri ab'aj, che kichakun ri winaq ruk' je'lik taq chak e ruk' ri no'jb'al.

³⁰«K'atek'uri', kamik ri', ri Dyos, xyupi' uwoq'och chuwach taq ri man keta'mam ta ri winaq, e kuya ub'ixik chkech konojel winaq pa ronojel k'olib'al, arech ri e'are' kkik'ex kik'u'x ³¹rumal rech che kukoj na jun q'ij che ri are' kub'an na ri q'atojtzij puwi' ri uwachulew, je' jas ri usuk'il ri are', rumal ri jun achi che xukoj ri are'; xuk'ut chkiwach konojel, che qastzij wa' weri', aretaq chi' xukol ri are' chuwach ri kamikal».

³²Aretaq chi' kkita we tzij ri' puwi' ri k'astajib'al wachaj chkixo'l ri ekaminaqib', ek'o nik'aj kketz'ab'ej uwach, enik'aj chik kkib'ij: «Ri uj kqak'ot na ri achi' ri' pa jumul chik puwi' weri'». ³³Jeri' nak'ut, ri Pab'lo xel ub'ik chkixo'l ri e'are'. ³⁴Ejupun winaq ke'ok ruk' ri are' e kekojonik. Jun chkech, are ri Di'onisi'o A'eropagita, xoquje' k'o jun ixoq Damaris ri ub'i', e ek'o nik'aj chik.

Ri uwokik Komon Tyox pa ri Korinto

¹⁸¹Ri Pab'lo kel b'i naj che ri Atenas, kb'e ub'i pa ri Korinto. ²Kuriqa' jun ajjudi'o, Akila ri ub'i, e che are ri Ponto utinimit, che k'ateri' xopan pa ri Itali'a ruk' ri rixoqil Prissila, rumal rech che xel jun Upixab' ri Kla'udi'o che ktaqanik, che konojel ri e'ajjudi'o ke'el ub'ik pa ri Roma. Ri Pab'lo kopan kuk' ri e'are', ³ri are' junam ri uchak kuk' ri e'are' e kkanaj pa ri kachoch e kchakun kuk' ri e'are'. Ri kichak are kkib'an taq kab'al. ⁴Ronojel Sab'ado

xkik'am ub'i pa ri sinagoga e ri are' sib'alaj kraj kukoj uchoq'ab' chkech ri e'ajjudi'o e ri e'ajgri'ego, arech kekojonik.

⁵Aretaq chi' ri Silas e ri Timote'o xe'opan chi pa ri Masedoni'a uloq, ri Pab'lo, chi ronojel taq q'ij xok che ub'ixik ri tzij, xub'ij chkech ri e'ajjudi'o che ri Jesus are ri Kristo. ⁶Chuwach taq ri k'ax che xkib'an chrech ri are' e chuwach ri itzel taq tzij xkib'ij, ri Pab'lo kutota' ri ratz'yaq e kub'ij chkech: «Tzaq b'a' ri ikik'el piwi! Ri in in suk' chuwach weri', k'atek'uri', chi pa ri ukamik ri' kinb'e kuk' ri man e'ajjudi'o taj», ⁷Ri Pab'lo kel ub'i chila', kb'e pa ri rachoch jun achi che Justo ri ub'i', ri are' jun winaq che kq'ijilan che ri Dyos; ri rachoch k'o chunaqaj ri sinagoga. ⁸Ri Krispo, ri are' che are kinimal ri sinagoga, xkojon che ri Ajawxel kuk' konojel ri uwinaq. Ek'i e'ajkorinto che xkita' ri utzij ri Pab'lo, xekojonik e xkik'am ri qasna'. ⁹Chaq'ab', pa jun wachb'al, ri Ajawxel kub'ij chrech ri Pab'lo: «Maxib'ij awib'. Chataqej ub'ixik ri tzij, matz'apij achi'. ¹⁰Rumal rech che ri in, in k'o awuk', e man k'o ta jun winaq kukoj na ri' jun q'ab' chawech arech kub'an ri k'ax chawech, rumal rech che ri in, xas ek'o wi sib'alaj enuwinaq pa we tinimit ri'». ¹¹Xkanaj chila' jun junab' ruk' waqib' ik', xuk'ut ri utzij ri Dyos chkech ri winaq.

Ri Pab'lo kjach pa uq'ab' ri q'atb'altzij

¹²K'atek'uri', aretaq chi' ri Gali'on ajq'atb'altzij (prokonsul) pa ri Akaya; ri e'ajjudi'o kekik'yaq kib' puwi' ri Pab'lo e kekik'am ub'i ri are' chuwach ri q'atb'altij, ¹³e kkib'ij: «We jun winaq ri' are kraj kukoj kik'u'x ri winaq arech kkib'an nik'aj jastaq che uq'ijilaxik ri Dyos che kuk'ule'laj uwach ri Pixab'». ¹⁴Ri Pab'lo kraj kujaq ri uchi', aretaq chi' ri Gali'on kub'ij chkech ri e'ajjudi'o: «Weta k'o jun makaj on jun itzel jas uwach, ri in kink'am uq'ab' ri' ri ich'o'j. ¹⁵K'atek'ut, rumal rech che ri ix kixtzijon puwi' taq tzij, puwi' taq b'i'aj e puwi' ri ipixab' ri ix, jix b'a chixilowoq weri'! ;Ri in, ma kinwaj taj in q'ataltzij puwi' weri'!». ¹⁶E xe'eresaj uloq pa ri q'atb'altzij. ¹⁷K'atek'uri', xkichap ub'i ri Sostenes, ri are' che kinimal ri winaq pa ri sinagoga, e chuwach ri q'atb'altzij kkich'ay ri are'. E ronojel weri' xas man k'o ta upatan chuwach ri Gali'on.

Utzalijem ri Pab'lo pa ri Anti'oki'a e urox relik ub'ik

¹⁸Ri Pab'lo kkanaj na kan chila' pa ri Korinto k'i taq q'ij, k'atek'uri' kel ub'ik chkixo'l ri e'achalaxik e kaq'an ub'i pa jun kukub' che kb'e pa ri Siri'a. Ri Prissila e ri Akila keb'e ub'i ruk'. Ri Pab'lo xusokaj ronojel ri uwi' pa ri Senkre'as, rumal rech che xuya' jun utzij chuwach ri Dyos.

¹⁹Xe'opan pa ri Efeso e chila' xkijach kib'. Kb'e pa ri sinagoga e kch'aw kuk' ri e'ajjudi'o. ²⁰Ri e'are', kkita' chrech ri are' arech kkanaj keb' oxib' q'ij kuk', k'atek'uri', ri are' man xraj taj. ²¹E aretaq chi' kel ub'ik, kub'ij chkech: «Ri in kinpe chi na wa' iwuk' we kraj ri Dyos». K'atek'uri' kb'e ub'i pa ri Efeso pa ri polow.

²²Xqaj pa ri rulew ri Sesare'a, e ku'ulya jun rutzil kiwach ri komon tyox, k'atek'uri' xxuli' ub'i pa ri Anti'oki'a; ²³xkanaj keb' oxib' q'ij chila', kel ub'ik e kb'e pa ri Galasi'a e pa ri Frigi'a, e kuya ri kichuq'ab' ri etijoxelab'.

Ri Apolo

²⁴Jun ajjudi'o, Apolo ri ub'i, ri are' ajalejandri'a. Xpe pa ri Efeso; ri are' utz uk'amik e utz reta'maxik ri Tzij xub'ano. ²⁵Xk'ut chuwach ri ub'e ri Ajawxel, e ruk' ri uchuq'ab' ri

Uxlab'axel, utzalaj ub'ixik e uk'utik kub'an ronojel ri jastaq puwi' ri Jesus, k'atek'ut ri are' xuwi reta'm ri qasna' rech ri Xwan. ²⁶Ri are' utz ub'ixik ri Tzij kub'an pa ri Sinagoga. Aretaq chi' ri Prissilla e ri Akila xkita' ri are', xkik'am ub'i kuk' e kkik'ut chuwach ri utzljaj B'e.

²⁷Ri are' kraj kb'e pa ri Akaya; xa jek'uri' ri e'achalaxik kkiya uchuq'ab' arech kb'e chila', e kekitz'ib'aj ub'ik ri etijoxelab' arech utz uk'ulaxik kkib'an ri are'. Aretaq chi' ri are' xopan jela', kk'ulaxik ruk' utzil e jun nimalaj to'b'anik chkech ri ekojonelab', ²⁸rumal rech che sib'alaj utz uk'utik xub'an chkiwach ri e'ajjudi'o, che ri Jesus are are' ri Kristo; e weri' ruk' ri Tzij kuk'utu.

Nik'aj taq e'utijoxelab' ri Jesus pa ri Efeso

¹⁹Aretaq chi' k'o ri Apolo pa ri Korinto, ri Pab'lo kuq'axej ri nim taq juyub' e kok pa ri Efeso, jawije' xe'uriqa' wi ejujun taq tijoxelab', ²k'atek'uri' kuta' chkech: «¿La xik'am ix ri Tyoxlaj Uxlab'xel aretaq chi' xixkojonik?». Ri e'are kkib'ij chrech: «Ri uj man xqata taj we k'o ri Tyoxlaj Uxlab'xel». ³K'atek'uri' ri Pab'lo kub'ij: «¿Jas k'u uwach qasna' xik'am ri ix?». Kkib'ij: «Are ri uqasna' ri Xwan». ⁴K'atek'uri' ri Pab'lo kub'ij: «Ri Xwan xuya jun qasna' rech k'exeb'al k'u'x, aretaq chi' xub'ij chkech ri winaq, arech kekojon chrech ri jun che petinaq uloq chrij ri are', che are ri Jesus». ⁵Ruk' taq we tzij ri', xkik'am ri kiqasna' pa ri ub'i ri Ajawxel Jesus; ⁶e aretaq chi' ri Pab'lo kukoj ri uq'ab' pakiwi', ri Tyoxlaj Uxlab'xel kpe pakiwi' ri e'are', k'atek'uri' kech'aw pa taq ch'ab'al e kkib'an eq'axal utzij ri Dyos. ⁷Ekab'lajuj we e'achijab' ri'.

Ri Uwokik ri Komon Tyox pa ri Efeso

⁸Ri Pab'lo kb'e pa ri sinagoga e pa oxib' ik' ruk' chuq'ab' kch'awik. Kuya ub'ixik ri tzij puwi' ri rajawib'al ri Dyos e kraj che utz kqaj chkiwach weri'. ⁹K'atek'ut, ek'o jujun che man xkikoj ta weri', xkib'ij ri itzel puwi' ri B'e chkiwach ri winaq. Man kb'e ta chi kuk' ri e'are', ke'uk'am ub'i ri etijoxelab'. Ronojel taq q'ij kuya ub'ixik ri Tzij chkech pa ri utijonb'al ri Tirano. ¹⁰Jeri' xub'ano pa keb' junab', e konojel ri e'ajasi'a, ri e'ajjudi'o e ri e'ajgri'ego, xuya'o xkita ri Utzij ri Ajawxel.

Ri e'aje'esal itzel ek'o chkixo'l ro e'ajjudi'o

¹¹Ri Dyos xub'an nim taq mayib'al rumal ri uq'ab' ri Pab'lo, ¹²xa jek'uri', aretaq chi' kokisax pakiwi' ri eyawab'ib', jun payu' on jun su't che xukoj ri are', ri yab'il kel ub'i chkech e xoquje' ke'el ri e'itzel taq uxlab'al.

¹³E jujun chkech ri e'a'e'esal itzel ek'o chkixo'l ri e'ajjudi'o che keb'inkatik pa taq ri b'e, xoquje' kkaj kkib'ij ri ub'i ri Ajawxel Jesus pakiwi' ri winaq che k'o itzel taq uxlab'al kuk'. Kkib'ij: «Ri in kinya ub'ixik weri' chiwech pa ri ub'i ri Jesus, ri jun che tajin kuya ub'ixik ri Pab'lo». ¹⁴Ek'o ewuqub' uk'ojol ri Esseva, jun nim chuchqajaw ajjudi'o, e'are ri e'are' keb'anow weri'. ¹⁵K'atek'uri' ri itzel uxlab'al kub'ij chkech: «Ri in weta'm uwach ri Jesus, xoquje' weta'm uwach ri Pab'lo; k'atek'ut, ¿Ix jachin ri ix?». ¹⁶E ri achi che chapom rumal ri itzel uxlab'al kuk'yaq rib' pakiwi' ri e'are', kch'ojin kuk' e kub'an k'ax chkech, k'atek'uri' ri e'are', ech'analik e esoktajinaq ke'el ub'i pa we ja ri'. ¹⁷Konojel ri e'ajefesi'o, ri e'ajjudi'o e ri e'ajgri'ego, xketa'maj weri'. Konojel sib'alaj xkixib'ij kib', k'atek'uri', nim xkil wi ri ub'i ri Ajawxel Jesus.

¹⁸Ek'i chkech ri e'are' che xekojonik, keb'e che ub'ixik ri kimak e kkik'utu ri itzel kik'aslemal. ¹⁹Ek'i chkech ri xkib'an ri itzel taq jastaq kuk' ri e'itzel taq uxlab'al, e xkik'am ub'i ri kiwuj e xkiporoj ri kiwuj chkiwach konojel. We wuj ri', rajil kawinaq lajuj mil saq pwaq. ²⁰Rumal k'uwa' weri', ri utzij ri Ajawxel kk'iyik e k'o sib'alaj uchuq'ab'.

Ri k'isb'al taq uchomam ri Pab'lo.

Kok pache' rumal ri Kristo

²¹K'atek'uri', ri Pab'lo, xuchomaj che kb'e pa ri Masedoni'a e pa ri Akaya arech kopan pa ri Jerusalem. Ri are' kub'ij: «Aretaq chi' xinq'axitaj ri in chila', xoquje' rajawaxik che ri in kinwil na ri Roma». ²²K'atek'uri', ke'utaq ub'i pa ri Masedoni'a ekeb' winaq che kechakun ruk' ri are', ri Timote'o e ri Erasto; e ri are' kkanaj kan keb' oxib' ik' pa ri Asi'a.

Ri jun nimalaj k'ax pa ri Efeso

²³K'atek'uri' k'o jun ch'o'j rumal ri B'e. ²⁴Jun winaq, Demetri'o ri ub'i', ri are' ajch'ayil pwaq, kub'an ri nim taq rachoch ri Artemis ruk' saq taq pwaq, e ruk' weri' kuya sib'alaj kichak ek'i ajchakib'. ²⁵Ke'umulij ri e'are' e xoquje' enik'aj ajchakib' chik, e kub'ij chkech: «Ix wachi'l, rumal we chak ri', ri ix k'o jun utzalaj ik'aslemal. ²⁶K'atek'uri', ri ix kiwilo e kito, che pa ri Efeso e xoquje' pa ronojel ri Asi'a, we Pab'lo ri' rumal ri utzij, kub'ano che sib'alaj ek'i winaq kkiterne'b'ej ri are', rumal rech che kub'ij che we qachak kqab'an ruk' we qaq'ab', man edyos taj. ²⁷Weri', man utz taj wa' chrech we qachak, e kretzelaj uwach ri nim rachoch ri ixoq dyos Artemis, e kusach ri uq'ijil ri are' che kq'ijilax uwach pa ri Asi'a e pa ronojel ri uwachulew». ²⁸Ruk' we tzij ri', ri e'are' sib'alaj xpe koyowal e kkiriqaqej kichi': «Nimalaj ub'antajik ri Artemis kech ri e'ajefeso». ²⁹Xk'o'ji' k'ax pa ronojel ri tinimit. Sib'alaj kkitij anim k'a ri uk'olib'al tzij, ekik'amom ub'ik ri e'ajmasedoni'o, ri Gayo e ri Aristarko, che xkachi'laj ri Pab'lo pa ri ub'e. ³⁰Ri Pab'lo kraj kok ub'ik chkiwach ri kimulin kib', k'atek'uri', ri etijoxelab' xkiq'ilo. ³¹Ejujun winaq che e'ajsi'arkas, che kkiloq'oq'ej ri are', sib'alaj kkita' chrech arech man kb'e taj jawi' ek'o wi ri winaq.

³²Enik'aj winaq jun wi ri kkiraqaqej kichi' chrech, e enik'aj chik, junwi chik kkiraqaqej kichi'. Ri winaq kimulin kib', sib'alaj kech'u'jarik, e are' sib'alaj ek'i ri man keta'm taj jasche k'o ri mulin ib'. ³³Ejujun taq winaq kkib'an che ri Alejandro –che ri e'ajjudi'o, kkikoj nab'e chikiwach–, kub'ij jun tzij chkech ri winaq. Kub'an jun k'utb'al ruk' uq'ab' e kraj kub'ij jun tzij chkech ri winaq. ³⁴Tek'ut aretaq chi' xketa'maj che ajjudi'o ri are', konojel xajunam uraqik kichi' kkib'ano keb' kajb'al: «jNimalaj ub'antajik ri Artemisa kech ri e'ajefeso!». ³⁵Aretaq chi' ri kinimal kkowinik kuqasaj kiwach, kub'ij chkech: «Ix ajefeso, jjachin man reta'm taj pa we uwachulew, che ri tinimit rech ri Efeso are' kolowinaq ri nimalaj rachoch ri Artemis e ri uwachb'al, che tzaqinaq uloq xas pa ri kaj uloq? ³⁶Rumal rech, che weri' qas saqalaj tzij, rajawaxik che ri ix kija'marisaj iwach e mib'an jun ch'u'jalaj jas uwach. ³⁷Ri ix xe'ikam uloq we achijab' ri': Ri e'are' ma k'o ta jun kimak kib'anom e man k'o ta jun itzel tzij kib'im puwi' ri ixoq dyos Artemis. ³⁸We ri Demetri'o ri' e ri e'ajchakib' che ekachi'lam uloq ri are', k'o jun kich'oj puwi' jun winaq, k'o jun q'atb'altzij e ek'o ri enim keqle'm (prokonsules): chki'ama' ub'i ri kich'o'j chkiwach ri e'are'. ³⁹K'atek'uri', we ri ix k'o chi na jun chik jas uwach, je'ib'ij chkech ri nimalaj mulin ib'. ⁴⁰K'atek'uri', kamik ri', kuya'o kchomaxik, che ri uj tajin kujch'o'jin ruk' ri Sesar, rumal rech che man k'o ta ub'e'al ucholajil we mulin ib' ri'». K'atek'uri', ruk' we tzij ri' xutukij uwach we mulin ib' ri'.

Ri Pab'lo kuya kan ri Efeso

20¹Aretaq chi' xk'is uwach ri uraqik kichi' ri winaq, ri Pab'lo ke'usik'ij ri etijoxelab', e kuya jun kub'isib'al k'u'x chkech, e aretaq chi' xech'ab'etaj kanoq, ri are' kel ub'ik e kb'e pa ri Masedoni'a. ²Kb'in pa we tinimit ri', e sib'alaj kuya ub'ixik taq ri tzij rech chuq'ab' chkech ri kekojonik; k'atek'uri', kopan pa ri Gresia, ³chila' kkanaj kan oxib' ik. Ri e'ajjudi'o xkichomaj jun k'ax puwi' ri are', aretaq chi' uchomam chik che kb'e na pa ri Siri'a pa ri polow, k'atek'ut rumal weri' ktzalez uloq pa ri Masedoni'a. ⁴Ri erachi'l, e'are ri Sopatros che uk'ojol ri Piro, ajb'ere'a; ri Aristarko e ri Segundo, ri e'are' e'ajtesalonika; ri Gayo che ajdob'eres e ri Timote'o; xoquje' ri e'ajasi'a che e'are ri Tikiko e ri Trofimo. ⁵Ri e'are' xenab'e'ajik chqawach e xujkeye'j pa ri Tro'ada. ⁶K'atek'uri', ri uj kujel ub'ik chi pa ri Filipos e xujok pa ri polow, pa k'isb'al q'ij rech ri kaxlanwa che man k'o ta uch'amilal (Azimos); e pa job' q'ij chik, xqiriq qib' kuk' ri e'are' pa ri Tro'ada, chila' kujkanaj kanoq wuqub' q'ij.

Pa ri Tro'ada kuk'asb'a' uwach jun kaminaq

⁷Ri nab'e q'ij rech ri xmano, ri uj xqamulij qib' che upirik ri kaxlanwa; ri Pab'lo che kel na ub'ik pa ri jun chik q'ij kch'aw kuk' ri e'are'. Kch'aw kuk' ri e'are' chi k'ate' pa nik'aj aq'ab'. ⁸K'o sib'alaj taq chäj pa ri k'olib'al chikaj jawije' ujk'o wi ri uj. ⁹Jun k'ojol ala, che ub'i' E'utiko, k'o puwi' ri uchi' wantana, ri are' sib'alaj k'ax chi uwaram, aretaq chi' tajin kch'aw ri Pab'lo. K'atek'uri', ri are' xtzaq ub'ik xas pa ri urox aq'anib'al ja ub'ik. K'atek'uri', xkich'elej, xas kaminaq chi wi. ¹⁰Ri Pab'lo kqaj uloq, kulukub'a' rib' puwi' ri are', kuq'aluj e kub'ij: «Mixib'ij iwib', ri ruxlab'al k'o pa ri are'». ¹¹Aninaq kaqa'n ub'ik, kupir ri kaxlanwa e kwa'ik; k'atek'uri', sib'alaj kch'aw chi k'ate' na xsaqarsanik. K'atek'uri' kel ub'ik. ¹²Ri k'ojol ala k'aslik; e weri' jun nimalaj kub'i'sab'al k'u'x.

Ri Pab'lo kb'e ub'ik pa ri Mileto

¹³K'atek'uri', ri uj kujnab'e'aj ub'i pa ri polow, kujb'in ruk' ri alaj jukub' kujb'e ub'ik chunaqaj ri Asso, jawije' kaqariqa' wi ri Pab'lo, arech kqak'ama' ub'ik ri are'; rumal rech che ri are' xuchomaj che chraqan kb'e ub'ik. ¹⁴Aretaq chi' ri are' xujuriqa' pa ri Asso, ri uj kqak'am ub'i ri are' pa ri qajukub', e kujb'e pa ri Mitilene. ¹⁵K'atek'uri', pa ri jun chik q'ij, kujel ub'ik, e kujb'e chuwach ri Ki'os. Pa ri jun chik q'ij, xujq'ax chuwach ri Samos, xujchaki' pa ri Trogili'on, e pa ri jun chik q'ij, xujopan pa ri Mileto.

¹⁶Ri Pab'lo, xuchomaj che xaq xq'ax ub'ik pa ri Efeso, arech man xaq ta kub'iy kan rib' pa ri Asi'a. Xas chanim kb'ek, rumal rech che we kkwonik, kraj ri are' k'o pa ri Jerusalem pa ri uq'ij ri Pentekostes.

Ri utzij ri Pab'lo pa ri Efeso

¹⁷Chi pa ri Mileto wi, ktaqan uloq arech ri enim winaq rech ri Komon Tyox pa ri Efeso, kepe ruk' ri are'. ¹⁸Aretaq chi' ke'opan ri e'are' ruk', kub'ij chkech:

«Ri ix iweta'm ri xinb'an ri in iwuk' chi pa ri nab'e q'ij, aretaq chi' xinopan ri in pa ri Asi'a, ¹⁹kinpatanij ri Ajawxel, ri in kinwonanik, ri in kinoq'ik e ri in xinriq sib'alaj k'ax rumal kech ri e'ajjudi'o. ²⁰Ri ix iweta'm che ri in xinb'an ronojel ri utzil chiwech, aretaq chi' rajawaxik che ri ix k'o ri tzij iwuk', xinya ub'ixik, kne'b'a' pa ri k'ayb'al on pa ri iwachoch, ²¹xinta' chkech ri e'ajjudi'o e chkech ri e'ajgri'ego arech kkik'ex kib' chuwach ri Dyos e kekojon chrech ri Jesus Qajawxel.

²²«K'atek'uri', kamik ri', ri in in jat'alik rumal ri Tyoxlaj Uxlab'axel, kinb'e ub'ik pa ri Jerusalem, k'atek'uri' man weta'm ta ri jastaq che kpe panuwi' chila', ²³k'atek'ut, pa ronojel tinimit, ri Tyoxlaj Uxlab'axel kub'ij chwech che inreye'm na sib'alaj k'ax. ²⁴K'atek'ut ri in, man kinya ta jun uq'ijil we nuk'aslemal, ri in xuwi kinwaj kintij anim e kinb'an ri nuchak che xuya ri Ajawxel Jesus chwech: rajawaxik che kinya ub'ixik ri utzil rech ri Utzalaj Tziz rech ri usipanik ri Dyos.

²⁵«K'atek'uri', kamik ri', ri in weta'm, che ri ix iwonojel man kiwil ta chi jumul nuwach, ri ix, che xink'oji' chixo'l e xinya' ub'ixik ri Rajawib'al ri Dyos. ²⁶Rumal k'u wa' weri', ri in kamik ri', kinb'ij chiwach ri ix: ri in man k'o ta jun numak ruk' ri kik'el nimalaj konojel winaq. ²⁷Rumal rech, che ri in, man xinxib'ij ta wib', xinya ub'ixik ronojel ri jastaq che rajawaxik kinb'ij, xinb'ij ri urayib'al ri Dyos chiwech.

²⁸«Ri ix, utz chiwila' iwib' e che'iwila' konojel ri ejuq'at che ri Tyoxlaj Uxlab'axel kixukoj ajuq' pakiwi', arech ri ix kixyuq'unik chrech ri Utyox ri Dyos, che ri are' xuloq' rumal ri ukik'el ri uk'ojol.

²⁹«Ri in weta'm, che aretaq chi' kinb'e ub'i ri in, kepe na ri' chixo'l ri ix ejujun taq utiw che kkib'an na ri' k'ax chkech ri juq'at, ³⁰e xoquje' xas chixo'l ri ix, kewa'lij na ri' ejujun taq achijab' che kkitzizoj na ri' xib'ib'al taq tziz, arech kekichorej ub'ik ri etijoxelab' kuk'. ³¹Rumal weri', utz rilik chib'ana' ronojel, chna'tajoq chiwech che pa oxib' junab', chi chaq'ab' e chi pa q'ij, ri in man xintani' ta che ri iyajik iwonojel ruk' oq'ej.

³²«K'atek'uri', kamik ri', kixinkoj chuwach ri Dyos e chuwach ri utzij ri usipanik, che kkowinik kuyak ri ja e che kkowinik kuya ri echb'al chiwech chkixo'l konojel ri etyoxlaj taq winaq.

³³«Ri in man xwaj ta pwaq, on q'an pwaq, on atz'yaq che rech jun chik: ³⁴ri ix iweta'm che aretaq chi' rajawaxik chwech ri in e chkech ri ewachi'l, are we nuq'ab' ri' xchakunik e xub'an ri jastaq che rajawaxik. ³⁵K'atek'uri', ri in, xink'ut weri' chiwech: rajawaxik che pa ri k'ax chak keqapatani' ri etuqa'r winaq e kna'tisaxik ri taq utzij ri Ajawxel Jesus, che xas are are' xb'inik: are nim chi na ri ki'kotemal kuya'o pa ri ya'anik, chuwach ri uk'amik».

³⁶Aretaq chi' xb'itaj rumal we tziz ri' xxuki' kuk', k'atek'uri', kch'aw ruk' ri Dyos. ³⁷Konojel ke'oq'ik, kkik'yaq kib' puwi' ri Pab'lo, k'atek'uri' kkiq'aluj ri are' e kitz'umaj ruk' ronojel kanima', ³⁸ri e'are' k'o k'ax pa ri kanima' rumal rech che ri are' xub'ij che man kkil ta chi uwach ri'. K'atek'uri' kkachi'laj ub'ik chi k'ate' na pa ri jukub'.

Ri upaqalik ri Pab'lo

pa ri ub'e ub'ik ri Jerusalem

²¹Aretaq chi' xech'ab'etaj kanoq ri e'are', ri uj xujok pa ri polow, k'atek'uri' xujb'e ub'ik chi pa ri Kos; pa ri jun chik q'ij, ri uj xujq'ax chuwach ri Rodos e ri Patara. ²Xqariq jun jukub' che kb'e ub'ik pa ri Fenisi'a, ri uj xujaq'an chupam e xujb'ek. ³Aretaq chi' ri uj, uj k'o apan chuwach ri Chipre, xqaya kanoq pa ri qamox, e ri uj kujb'e ub'i pa ri Siri'a, k'atek'uri' xujopan pa ri Tiro, rumal rech che chila', ri jukub' rajawaxik kuya kan ri eqa'n. ⁴Aretaq chi' xe'eqariqa' ri etijoxelab', xujkanaj chila' wuqub' q'ij. Ruk' ri Uxlab'axel, ejujun chkech ri e'are' xkib'ij chrech ri Pab'lo arech man kapaqi' ta pa ri Jerusalem. ⁵K'atek'ut, aretaq chi' xk'is ri wuqub' q'ij, ri uj xujel ub'ik. Ri uj xujkachi'laj konojel ri winaq, xoquje' ri ixoqib' e ri ak'alab'. Tza'n ja che ri tinimit, xujxuki' chuchi' ri polow e xujch'aw ruk' ri Dyos. ⁶K'atek'uri', aretaq chi' xya'taj ri rutzil qawach, ri uj xujaq'an pa ri jukub'. K'atek'uri', ri winaq xetzelej pa taq ri kachoch.

⁷Ri uj pa ri jukub', xujb'e chi pa ri Tiro k'a pa ri Tolema'ida; ri uj xqaya' rutzil kiwach ri e'achalaxik e xujkanaj kan jun q'ij kuk', ⁸k'atek'uri', xujel ub'ik pa ri jun q'ij chik chi k'a pa

ri Sesare'a: Xujqaj pa ri rachoch ri Felipe ri jun che are ya'l ub'ixik ri utzalaj tzij, ri are' jun chxixo'l ri Wuqub', k'atek'uri', xujkanaj kan pa ri rachoch. ⁹Ri are' k'o ekijeb' q'apoj umi'al che kkib'ij ri tzij je' jas ri eq'axal utzij ri Dyos. ¹⁰K'atek'uri', aretaq chi' ri uj xujkanaj kan chila' keb' oxib' q'ij; jun q'axal utzij ri Dyos, Agab'us ri ub'i, xqaj uloq chi pa ri Jude'a. ¹¹Xpe quk', k'atek'uri', xuk'am ukoq ri ximb'al upam ri Pab'lo, xuxim ri raqan e ri uq'ab' e kub'ij: «Ri Tyoxlaj Uxlab'axel kub'ij weri': Ri achi che rech we ximbal ri'; jewa' uximik ri are' kkib'an na ri e'ajjudi'o pa ri Jerusalem, k'atek'uri' kkik'am na ub'i ri are' chkiwach ri man kekojon taj». ¹²Ruk' we tzij ri', ri uj e ri winaq che e'ajchila', xqata chrech ri Pab'lo arech man kpaqi' ta ub'i pa ri Jerusalem. ¹³K'atek'uri' ri are' kub'ij: «¿Jasche, che ri ix kixox'ik e kib'an k'ax chrech ri wanima'? Ri in kink'amowaj che kinyutik e xoquje' che kinkamisaxik pa ri Jerusalem rumal ri ub'i ri Ajawxel Jesus». ¹⁴Rumal che man kraj taj kuta' ri qatzij chrech, kujtani' che ub'ixik ri qatzij, e kqab'ij: «Chb'antajoq b'a' ri urayb'al ri Ajawxel!».

¹⁵Aretaq chi' xok'ow we jujun taq q'ij ri', kqasuk'ub'a ri rajawaxik, e kujpaqi' chi pa ri Jerusalem. ¹⁶Ejupun tijoxelab' e'ajsesare'a xeb'e quk' e xujkik'am ub'i pa ri rachoch ri Mnason che ajchipre jun ojer tijoxel pa ri nab'e taq q'ij.

Ri Pab'lo kopan pa ri Jerusalem

¹⁷Aretaq chi' ri uj xujopan pa ri Jerusalem, ri e'achalaxik xujkik'ulaj ruk' sib'alaj ki'kotemal. ¹⁸Pa ri jun q'ij chik, ri Pab'lo kb'e quk' pa ri rachoch ri Santi'ago, jawije' xkimulij wi kib' konojel ri enim taq winaq. ¹⁹Aretaq chi' xuya' ri rutzil kiwach, kub'ij chkech, ronojel ri jastaq che xub'an ri Dyos chkech ri man kekojon taj rumal ri uchak ri are'. ²⁰K'atek'uri', ri e'are' nim xkil wi ri Dyos rumal ri tzij che xkito. K'atek'uri'; kkib'ij chrech: «Chawila' b'a' ri at qachalal, che sib'alaj e'ajjudi'o xekojonik, k'atek'uri', ri e'are' konojel sib'alaj e'achixom chrech ri Pixab'. ²¹Tatajinaq utzijol kumal ri e'are', che ri at ak'utum chkiwach ri e'ajjudi'o, ri ek'o chxixo'l ri man kekojon taj, che kkiya' kan ri Mo'ises, aretaq chi' ab'im chkech, che man kkipus ta chi ri uwi' ri kikowil ri ekalk'uwa'l e che man kkiterne'b'ej ta chi ri Pixab'. ²²¿Jas k'u kqab'ano? Ri winaq, xas kkimulij kib' ri', rumal rech che kkita' na ri' che ri at at k'o waral ri'. ²³Chab'ana' b'a' ri jastaq che ri uj kqab'ij chawech. Quk' ri uj ek'o ekijeb' achijab' che xkiya ri kitzij chrech ri Dyos. ²⁴Che'ak'ama' b'a' ub'i ri e'are', chab'ana' ri ch'ajch'ob'enik kuk' ri e'are' e chatojo' b'a' ri at rajil arech ksokax ri kiwi'. Xa jek'uri', konojel ri' ri winaq, kketa'maj ri' che man tzij ta ri' ri tzij che xkita' paw'i ri at, e xoquje', che ri at katerne'b'ej ri Pixab'. ²⁵Ri winaq che nab'e kanoq man kekojon taj e kamik ri' kekojon chik, xtaqatajik ub'ixik ri qatzij: kaq'il ib' che utijik ri ti'j che rech tab'al toq'ob' xya chkech ri e'esal uwach dyos, kaqil ib' che utijik ri kik'el, ri kiti'j ri jetaq away che kejitz'axik, e kaq'il ib' chrech ri jetaq k'ulanem che man utz taj».

²⁶Pa ri jun q'ij chik, ri Pab'lo ke'uk'am ub'i we achijab' ri', k'atek'uri' kb'e kuk' chrech ri ch'ajch'ob'enik e kok pa ri Nim Rachoch ri Dyos, arech kuya ub'ixik jumpa' kk'is taq ri q'ij rech ri ch'ajch'ob'enik, e jumpa' rajawaxik che kchi'xik ri tab'al toq'ob' che kech konojel ri e'are'.

¡Xuwa'lisaj rib' ronojel ri Jerusalem!

²⁷Aretaq chi' kk'is ri wuqub' q'ij, ri e'ajjudi'o che epetinaq pa ri Asi'a, kkil ri are' pa ri Nim Rachoch ri Dyos, kkib'ij ri k'ax puwi' ri are' chkech ri winaq e kkikoj kiq'ab' chrech ri are', ²⁸k'atek'uri' kkiraqajej kichi': «¡Achijab' ix ajisra'el, chujito'o' b'a'! ¡Are wa' we jun achi ri' che kub'ij chkech konojel e pa ronojel k'olb'al, ri itzel puwi' ri qatinimit, puwi' ri

Pixab' e puwi' we K'olb'al ri! K'atek'uri', ri are' ke'uk'am ne uloq ejujun e'ajgri'ego pa ri Nim Rachoch ri Dyos e xretzalaj we Tyoxlaj K'olb'al ri'. ²⁹Weri', xa rumal rech, che xkil ri are' pa ri tinimit ruk' ri Trofimo, ri are' che ajefeso, k'atek'uri', xkichomaj, che are ri Pab'lo xk'amow uloq ri are' pa ri Nim Rachoch ri Dyos.

³⁰Konojel ri tinamit kech'ujarik, e ri winaq kepe uloq chi pa ronojel k'olb'al uloq. Kkikoj kiq'ab' chrech ri Pab'lo e xkichorej ub'i ri are' chi pa ri Nim Rachoch ri Dyos, e kkitz'apij taq ri uchi' ri Nim Rachoch ri Dyos. ³¹Kkaj kkikamisaj ri are', aretaq chi', xopan ruk' ri nimalaj k'amalb'e chkech enik'aj ek'amalb'e chik che erech ch'o'j xopan ruk' we tzij ri': «Xuwa'lisaj rib' ronojel ri Jerusalem!». ³²Xas chanim, ke'uk'am ub'i ruk' ri are' ejujun taq soldados e ejujun taq senturi'ones, e kutij anim jawi' ek'o wi ri winaq. Ri e'are', aretaq chi' kkil ri kinimal e ri jetaq esoldado, ketani' che uch'ay'ik ri Pab'lo. ³³K'atek'uri', ri kinimal kaqit ukoq ruk', kuk'am ub'i ri are' e ktaqanik arech k'at'ix ri are' ruk' keb' ch'ich'; k'atek'uri' kuta'o jachin ri are' e jas xub'ano. ³⁴K'atek'uri', chkixo'l ri winaq, enik'aj jun wi ri kkiraqaqej kichi', e ri enik'aj chik jun wi chik kkiraqaqej kichi'. Pa we k'ax ri', man kb'an ta kowinem che jun saq tzij, k'atek'uri' ktaqanik arech kk'am ub'i ri are' pa ri ja rech ri ch'o'j. ³⁵Aretaq chi' kopan chuwach ri aq'anib'al, rajawaxik che ri jetaq exoltato kkitelej ri are', rumal rech che ri winaq sib'alaj k'ax tajin kkib'ano. ³⁶Sib'alaj winaq kkiterne'b'em ub'i ri are', kkiraqaqej kichi' e kkib'ij: «Chikamisaj ri are'».

³⁷Aretaq chi' ri Pab'lo k'o chuwach ri uchi'ja rech ri ch'o'j, kub'ij chrech ri kinimal: «¿La kuya'o kinb'ij jun tzij?». –Ri are' kub'ij chrech: «¿aweta'm b'a ri at ri gri'ego? ³⁸¿La man at ta ri jun ajegipto che pa taq we q'ij ri' xe'uwa'lisaj ekijeb' itzel taq winaq e xe'uk'am uloq ri e'are' pa ri tz'inalik ulew?». ³⁹–Ri Pab'lo kub'ij: «Ri in in ajjudi'o, in ajtarso, jun utinimit ri Silisi'a, e ri nutinimit k'o jun utzalaj utzijoxik. Kinta' chawech, chaya'a' b'a' chwech arech kinb'ij jun tzij chkech le siwantinimit». ⁴⁰Weri' xyata'j chrech ri Pab'lo. Ri are' tak'al cho taq ri aqanib'al, kub'an jun k'utb'al ruk' ri uq'ab'. Man k'o ta chi jun jas uwach ktatajik. K'atek'uri', ri are' xe'uchab'ej pa tzij Heb're'o.

Ri utzij ri Pab'lo chkiwach ri e'ajjudi'o che ek'o pa ri Jerusalem

22¹«E'achalaxik e eqatataxelab', chitatab'ej we tzij, che kamik ri' rajawaxik kinb'ij chiwech arech kinto' wib'». ²Aretaq chi' kkito che kch'aw kuk' pa tzij heb're'o, man k'o ta chi jun kch'awik, k'atek'uri', kub'ij: ³«Ri in, in ajjudi'o; ri in, xinalax pa ri Tarso che jun utinimit ri Silisi'a, k'atek'ut, ri in xink'iy pa we tinimit ri', e chuwach ri raqan ri Gamali'el, ri in, utz reta'maxik xinb'ano ri Pixab' kech ri eqatat, k'atek'uri', ri in sib'alaj inachixom chrech ri Dyos, ix jacha ri ix kamik ri'. ⁴Ri in xinwoqataj xas ruk' kamikal we Jun B'e ri', ri in xinkoj ri jetaq ch'ich' chkech ri achijab' e ri ixoqib', k'atek'uri', xe'ink'yaq pa ri che', ⁵jeri' jacha keta'm ri nim taq chuchqajawib' e konojel ri juq'at kech ri enim taq winaq. Xoquje' ri e'are' ri' xkiya' ub'i jujun taq wuj chwech kech ri e'achalaxik ek'o pa ri Damasko, k'atek'uri' ri in, xinb'ek, xinsuk' ub'i pa we tinimit ri', arech ruk' taq ch'ich' eyutulik ke'ink'am uloq in ri e'are' pa ri Jerusalem, e xa jeri' kk'ajisax kiwach ri e'are'.

⁶«Ri in, aretaq chi' inb'enaq pa ri b'e naqaj chik chrech ri Damasko, chi, xaqte', pa ri kab'lajuj kajb'al, k'o jun nimalaj saqil xas pa ri kaj petinaq wi uloq, xusutij wij e xchub'linik. ⁷Ri in xintzaq cho' ri ulew e xinta' jun ch'ab'al che xub'ij chwech: “Sa'ulo, Sa'ulo ¿jas rumal rech che kinawoqataj?”. ⁸Ri in xinb'ij: “¿At jachin ri at Ajawxel?”. K'atek'uri' kub'ij chwech: “In ri in Jesus ri Nasore'o che ri at kawoqataj”. ⁹Ri e'are' che ek'o wuk' xkil ri saqil, k'atek'ut, man xkita' ta ri uch'ab'al ri are' che xch'aw wuk' ri in. ¹⁰Ri in

xinb'ij: “¿Jas rajawaxik kinb'an na, Ajawxel? Ri Ajawxel kub'ij chwech: “Chatwa'lijoq. Jat ub'i' pa ri Damasko. Jela' kkib'ix na ri' chawech ronojel ri jastaq che rajawaxik kab'an na ri at”. ¹¹Ri in, man kinka'y ta chik rumal ri nimalaj saqil, jun chkech ri ewachi'l, xinuyujej ub'i chrech ri nuq'ab' e xa jeri' xinopan pa ri Damasko.

¹²«Chila' k'o ri Anani'as, jun utz achi chuwach ri Pixab' e konojel ri e'ajjudi'o ek'o pa ri tinimit, nim kkil wi ri are'; ¹³xpe wuk' in, e aretaq chi' ri are' k'o naqaj chwech, kub'ij chwech: “Sa'ulo, wachalal, chatka'y b'a' jumul chik”. K'atek'uri' ri in, chi chanim xinwil ri are'. ¹⁴K'atek'uri' kub'ij: “Ri Kidyos ri eqatat, xraj che ri at kawetama'j ri urayib'al ri are', arech ri at kawil ri Suk' winaq, e kata' ri uch'ab'al che xas kel uloq pa ri uchi'; ¹⁵rumal rech che rajawaxik, che ri at, utz che kab'ij chkiwach konojel ri jetaq winaq ri jastaq xawilo e xata'o. ¹⁶¿Jas jun chik tzij kaweye'j na kqab'ij? ¿Chatwa'lijoq! Chak'ama' ri qasna'. K'atek'uri' chach'aja' ri amak pa ri ub'i' ri Are'”.

¹⁷«Aretaq chi' ri in ink'o chi jumul pa ri Jerusalem³¹⁷, pa jun q'ij aretaq chi' kinch'aw ruk' ri Dyos pa ri Nim Rachoch, ri in k'o jun nuwichik'. ¹⁸Ri in, xinwil ri Ajawxel che xub'ij chwech: “¿Xas chanim ri', chatel ub'ik pa we Jerusalem, rumal rech che man kk'ulax ta ri' ri atzij panuwi' ri in!”. ¹⁹Ri in kinb'ij: “Ajawxel, ri e'are' keta'm, che ri in, pa taq ri sinagoga xe'ink'am ub'ik e xe'ink'yaq pa ri che' e xintaqanik arech kejich'ix ruk' asyar, ri jachintaq xekojon chawech; ²⁰e aretaq chi' xkichikej ri ukik'el ri Esteb'an, ri ya'l tzij paw'i, ri in, in k'o chila', xoquje' ri in, utz xe'inwilo ri jachitaq xekamisanik ri are' e in ri xink'olow ri katz'yaq ri e'are'.” ²¹K'atek'uri', xub'ij chwech: “Jat; ri in kinwaj naj katintaq ub'ik, katintaq ub'i kuk' ri man kekojon taj”».

Ri Pab'lo ri are' ajromano

²²Xkitatab'ej ri are' chi k'ate' na we tzij ri'. K'atek'ut ruk' taq we tzij ri', kkiraqajej kichi' e kkib'ij: «Chiwesaj ub'i cho ri uwachulew we jun winaq ri'. Ri are' man utz taj che k'o ri uk'aslemal». ²³Kkib'an sib'alaj k'ax, e kkik'yaq ri katz'yaq, kkik'yaq ri poqlaj pa taq kyaqiq'. ²⁴Ri kinimal kub'ano che kk'am uloq ri are' pa ri ja rech ri ch'o'j e ktaqanik arech kkik'ot uchi' ri are' ruk' ri xik'ay, arech keta'maj jasche kkiraqajej kichi' ri winaq puwi' ri are'.

²⁵Aretaq chi' k'at'im ri are', ri Pab'lo kub'ij chrech ri k'amalb'e chkech e'ok'al winaq: «¿La yata'l chiwech arech ri ix kijich'ij jun ajromano che man k'o ta jun q'atb'altzij xb'an puwi'»? ²⁶Ruk' taq we tzij ri' ri jun k'amalb'e kb'e ruk' ri kinimal arech kub'ij chrech: «¿Jas kab'an na ri'? We jun achi ri' ri are' jun ajromano». ²⁷Ri kinimal kpetik e kuta' chrech ri Pab'lo: «Chab'ij chwech, ¿la at ajromano ri at?». –Kub'ij: «Je' nak'ut ri in, in ajromano». ²⁸Ri kinimal kub'ij: «Ri in sib'alaj pwaq xinya'o che uloq'ik arech kinokik in ajromano». –Ri Pab'lo kub'ij: «Ri in, in ajromano chi pa ri walaxib'al uloq». ²⁹Ri winaq che xepe uloq che uch'ayik che ri are', ke'el ub'ik, k'atek'uri', ri kinimal kuxib'ij rib' rumal rech che xreta'maj che xujat'ij ri ch'ich' chrech jun ajromano.

Ri Pab'lo kk'am ub'i' chuwach ri Sanedrin

³⁰Pa ri jun q'ij chik, kraj kreta'maj jas ri gas kkib'ij ri e'ajjudi'o puwi' ri are'. Kub'ano che kkirik ri are' e ktaqanik arech kkimulij kib' ri enim chuchqajawib' e konojel ri Sanedrin. K'atek'uri' kuk'am uloq ri Pab'lo e kuya ri are' chkiwach.

23¹Ri Pab'lo ke'uka'yej ri Sanedrin e kub'ij: «E'achalaxik, ri in inb'enaq chuwach ri Dyos ruk' jun utz chomanik chi k'ate' pa we jun q'ij ri'». ²K'atek'ut, ri nim chuchqajaw Anani'as xas ktaqanik arech kwaq'alexik pa ri uchi'. ³K'atek'uri', ri Pab'lo kub'ij chrech: «Ri Dyos

katuch'ay na ri' ri at, che at jun tapya asa qarism awib'! Ri at, jla at t'uyulik arech kab'an ri q'atojtzij panuwi' ruk' ri Pixab', e kawetzelay uwach ri Pixab' aretaq chi' kattaqanik che nuch'ayik ri in!». ⁴Ri e'ajch'imiyab' kkib'ij chrech: «¿La kab'ij itzel taq tzij puwi' ri nim chuchqajaw rech ri Dyos?». ⁵Ri Pab'lo kub'ij:

«Ix wachalal, man weta'm taj, we are nim chuchqajaw ri' ri are'. Rumal rech che tz'ib'atalik: Mawetzelay uwach ri kinimal atinimit».

⁶Ri Pab'lo reta'm che k'o ri juq'at kech ri esaduse'o, e xoquje' ri juq'at kech ri efarise'o. K'atek'uri', kuraq uchi' pa ri Sanedrin: «E'achalaxik, ri in, in farise'o, in ralk'uwa'l jun farise'o. Ri in, in k'o chuwach ri q'atb'altzij ri' rumal rech che ri uj kqeye'j ri k'astajib'al kiwach ri ekaminaqib'». ⁷Ruk' we tzij ri' xas chanim kech'o'jin ri efarise'o kuk' ri esaduse'o e ri komon xkijach kiwach. ⁸Rumal rech che ri esaduse'o kkib'ij che man k'o ta ri k'astajib'al, man k'o ta e'anjel, man k'o ta e'uxlab'al, k'atek'ut ri efarise'o kkikoj weri' ri e'are'. ⁹K'atek'uri', xmajtaj jun nimalaj k'ax. Ejujun etz'ib'anelab' kech ri ekijuq'at ri efarise'o, kewa'lijik e sib'alaj kek'ulela'n che we jastaq ri': «Ri uj man kqariq ta jun itzel jas uwach puwi' we achi ri'. ¿La jun uxlab'al lo xch'aw ruk'? ¿On jun anjel ne lo?». ¹⁰E chanim xwa'laj jun nimalaj ch'o'j chkixo'l. Ri kinimal, kuxib'ij rib' we ri winaq kkimuch ri Pab'lo. Xa jek'k'uri' ke'utaq ri exoltato arech keqaj uloq e kkik'am ub'i ri are' pa ri ja rech ri ch'o'j.

¹¹Pa ri ju chaq'ab' chik, ri Ajawxel kuluriqa' ri are' e kub'ij chrech: «¿Chkub'i b'a ak'u'x! Jeri' jacha qas utz ub'ixik xab'an panuwi' ri in pa ri Jerusalem, xoquje' rajawaxik che jeri', utz ub'ixik kab'ano panuwi' ri in pa ri Roma».

Ri e'ajjudi'o kkichomaj jun k'ax chrij ri Pab'lo

¹²Aretaq chi' ksaqarsan uwach ri q'ij, ri e'ajjudi'o kkimulij kib' xechomanik e xkijikib'a kitzij xas ruk' ri anatema che man kewa' ta na e man kequmun ta na chi k'ate' na kkikamisaj ri Pab'lo. ¹³Ri e'are' che xkichomaj weri' ek'i chi na chuwach ri kawinaq. ¹⁴Ke'opan chkiwach ri enim taq chuchqajawib' e ri enim winaq e kkib'ij chkech: «Ri uj kqab'ij xas ruk' ri anatema che ri uj man kqatij ta na ri qawa e ri quk'ya' chi k'ate' na ri uj kqakamisaj ri Pab'lo. ¹⁵K'atek'uri', ri ix chanim ri', kuk' ri Sanedrin, chib'ij chrech ri kinimal, che rajawaxik che kk'am uloq ri are' iwuk' waral, arech ri ix utz rilik kib'ano ri ub'antajik, k'atek'uri', ri uj, aretaq chi' maja' kopanik, kqakamisaj na ri' pa ri b'e».

¹⁶Ri ral ri ranab' ri Pab'lo xreta'maj weri'. Kb'ek ub'ik chi pa ri ja rech ri ch'o'j, kok ub'ik e kub'ij weri' chrech ri Pab'lo. ¹⁷Ri Pab'lo kusik'ij jun chkech ri k'amalb'e chkech o'k'al e kub'ij chrech: «Chak'ama' ub'ik we ak'al ri' chuwach ri kinimal; rajawaxik che kub'ij jun tzij chrech ri are'». ¹⁸Ri k'amalb'e chkech ok'al kuk'am ub'i ri are' e kuk'am ub'ik chuwach ri kinimal. Kub'ij: «Ri Pab'lo che k'o pache', xinusik'ij e xuta' chwech arech kink'am uloq we ak'al ri' chawech, rumal rech che k'o kraj kub'ij chawech». ¹⁹Ri kinimal kuk'am ub'i ri ak'al chrech ri uq'ab', kuk'u' rib' ruk' e kuta' chrech: «¿Jas ri kawaj kab'ij at chwech?». ²⁰Kub'ij: «Ri e'ajjudi'o xkimulij kib' e kkaj kkita' chawech arech kak'am uloq ri Pab'lo chuwach ri Sanedrin chwe'q, arech utz unik'oxik kkib'an ri ub'antajik are'. ²¹Makoj kitzij ri e'are', ek'i chi na chuwach ri kawinaq ri kkiye'j ri are', xkib'ij ruk' ri anatema che man kkitij ta na kiwa kuk'ya' chi k'ate' na kkikamisaj ri are'. K'atek'uri', chanim ri' keye'm che ri at kaya' b'e chkech che ub'anik weri'». ²²Ri kinimal kuya kan ri ak'al e kuchilb'ej kanoq chrech we tzij ri': «Mab'ij chrech jun winaq che xab'ij chwech we jastaq ri'».

Ri Pab'lo kk'am ub'ik pa ri Sesare'a

²³K'atek'uri, ke'usik'ij ekeb' ek'amalb'e chkech ok'al e kub'ij chkech: «Pa ri oxib' kajb'al chaq'ab', pa aninaqil che'el ub'ik chi pa ri Sesare'a ekeb' ok'al exoltato, oxk'al lajuj kkikejb'ej ri kej, e ekeb' ok'al achijab' ruk' ri kijastaq rech ch'o'j. ²⁴K'atek'uri, xoquje' ejujun kej arech kukoj ri Pab'lo e utz uk'amik ub'ik ri are' chib'ana' chi k'ate' ruk' ri Q'ataltzij Felix».

²⁵K'atek'uri, kutz'ib'aj jun wuj: ²⁶«Ri Kla'udi'o Lisi'as kuya' jun rutzil uwach chrech ri utzalaj Q'ataltzij Felix! ²⁷Ri e'ajjudi'o xkichap we achi ri', e xkaj xkikamisaj ri are', aretaq chi' xinopan kuk' ri exoltato e xintoqij ri are' pa kiq'ab', rumal rech che weta'm che ri are' jun ajromano. ²⁸Ri in xinwaj xinweta'maj jas ri itzel xb'ix puwi' ri are', k'atek'uri, xink'am uloq ri are' chuwach ri Kisanedrin. ²⁹Xinwilo che ri e'are' kech'o'jin puwi' ri Kipixab', e man k'o ta jun jas uwach che kuya'o kkamisax rumal on che kaxim ruk' taq ri ch'ich'. ³⁰Aretaq chi' weta'm che kkichomaj ri itzel puwi' we achi ri', chi chanim kintaq ub'i ri are' chawech, k'atek'uri' xinb'ij chkech ri winaq ri', ri keb'in ri itzel puwi' ri are', che rajawaxik kkik'am ub'i ri kicho'j chawach ri at».

³¹Je' jas ri taqanik xya chkech, ri exoltato kkik'am ub'i ri Pab'lo e chaq'ab' kkik'am ub'ik ri are' pa ri Antipatrida. ³²Pa ri jun q'ij chik, ke'kiya' kan ri kikejenik arech e'are kek'amow ub'i ri are', e ri e'are' ketzalej pa ri ja rech ri ch'o'j. ³³Aretaq chi' xe'opan pa ri Sesare'a, ri kikejenik kkiya ri wuj chrech ri Q'ataltzij e kkiya ri Pab'lo chuwach. ³⁴Aretaq chi' xusik'ij ri wuj, ri q'ataltzij kuta'o jachike' ri utinimit ri are'. Aretaq chi' ri are' kreta'maj che ri are' ajsilisi'a, ³⁵kub'ij chrech: «Katintatab'ej na ri' aretaq chi' kepetik ri xekojon ri tzij paw'i». K'atek'uri' xtaqanik arech kokisax ri are' pa ri rachoch ri Herodes.

Ri q'atb'al tzij xb'an chuwach ri Felix

²⁴¹Pa ri job' q'ij chi' aq'anoq, ri nim chuchqajaw Anani'as kqaj uloq kuk' ejujun taq enim winaq e jun ch'awel pakiwi' winaq, Tertulo ri ub'i, e chuwach ri Q'ataltzij kkikoj jun ch'o'j puwi' ri Pab'lo. ²Kkisik'ij ri are', e ri Tertulo kuchaplej ri ch'o'j, jeri' kub'ij: «Maltyox che ri utzalaj ja'maril ri k'o quk' uj awumal ri at, e xoquje', maltyox che ri jastaq che xak'ex ri at pa we qatinimit ri', ³ri uj sib'alaj qamaltyoxij pa ronojel e ronojel k'olb'al chawech ri at, utzalaj Felix. ⁴K'atek'ut, ri in, man kinwaj taj kinb'an nimalaj k'ax chawech, kinta' chawech che katatab'ej jub'iq' ri nutzij ruk' ri utzil che k'o awuk' at. ⁵Ri uj xqilo che we achi ri' jun nimalaj b'innelyab'il, ri are' kub'an ri k'ax chkixo'l konojel ri e'ajjudi'o pa ronojel ri uwachulew, k'atek'uri', ri are' jun jo's k'amalb'e chkech ri kijuq'at ri e'ajnasore'o. ⁶Xoquje' ri are' xraj kretzelaj uwach ri Nim Rachoch ri Dyos, e ri uj xqaq'atej ri are'. ⁸K'atek'uri', ri at, katkowinik kak'ot uchi' arech kawilo che ri kqab'ij uj puwi', chi qastzij wi'». ⁹Ri e'ajjudi'o xkito'o e xkib'ij che qastzij ronojel weri'. ¹⁰K'atek'uri', aretaq chi' ri q'ataltzij kub'an jun k'utb'al chrech ri Pab'lo arech ri kuya'o kch'awik, ri Pab'lo kub'ij:

Ri ucholexik ri utzij

ri Pab'lo chuwach ri Felix

«Ri in weta'm che ri at, at Q'ataltzij puwi' we tinimit ri' xas sib'alaj junab' chi uloq; rumal weri' kinkub'a nuk'ux chawij aretaq chi' kinb'ij na chawech ri to'b'al wib' ri in kinb'ano. ¹¹Ri at, katkowinik kaweta'maj weri': man ub'anom ta kab'lajuj q'ij che ri in xinpaqi' uloq pa ri nimalaj rachoch ri Dyos pa ri Jerusalem; ¹²k'atek'uri', pa ri Nim Rachoch ri Dyos, on pa taq ri sinagoga, on pa ri tinimit, man in riqom taj che tajin kinb'an ri k'ax

chkech ri winaq aretaq chi' kinch'aw kuk'. ¹³Kamik ri', man kekowin ta chech usaqarisaxik chawach ri jastasq che kamik kkib'ij panuwi'.

¹⁴«K'atek'ut, kinq'alajisaj weri' chawach: ri in kinpatanij ri Kidyos ri enutat aretaq chi' kinterne'b'ej ri B'e, nuk'olom ri nukojonik pa ronojel ri jastaq che k'o pa ri Pixab' e pa ronojel ri tz'ib'atalik pa ri q'axal utzij ri Dyos, ¹⁵kineyen che ri Dyos ejacha' ri e'are', che k'o jun k'astajib'al kiwach ri esuk'alaj taq winaq xoquje' ri e'ajmakib'. ¹⁶Rumal kuwa', xoquje' ri in kinwaj che k'o jun utzalaj nuchomanik chuwach ri Dyos e chkiwach ri winaq.

¹⁷«Aretaq chi', k'o chi sib'alaj nujunab', ri in xink'am uloq jujun taq pwaq chrech we tinimit ri' e xinchi'j jujun taq tab'al toq'ob': ¹⁸K'atek'uri', xinkiriqa' pa ri Nim Rachoch ri Dyos aretaq chi' tajin kinb'an weri' chuwach chi aq'anoq ri in xinb'an ri ch'ajch'ob'enik xinb'ano e ri in man k'o ta k'ax xinb'ano arech ri winaq xkimulij kib'. ¹⁹K'atek'ut ejujun e'ajjudi'o e'ajasi'a – je'are ri' ri e'are' ri rajawaxik che kepe chawach e kkikoj jun ch'o'j panuwi', we k'o jun jastaq uwach panuwi' ri in! ²⁰K'atek'uri', we e'are' ri', che ri ek'o waral ri', chkb'ij b'a' ri numak che xkiriq panuwi' ri in aretaq chi' in k'o chkiwach ri Sanedrin! ²¹La xuwi rumal rech, che in xinraqaqej nuchi' chxixo'l ri e'are' e xinb'ij: ri in, kamik ri' kb'an q'atb'altzij panuwi' ri in rumal rech ri k'astajib'al kiwach ri ekaminaqib'».

Ri Pab'lo kok pache' pa ri Sesare'a

²²Ri Felix utz reta'maxik ub'anom ronojel we jastaq puwi' ri B'e, e kuya kan ri q'atb'altzij pa jun chik q'ij aretaq chi' kub'ij: «Aretaq chi' ri k'amalb'e Lisi'as, kxuli' uloq, ri in kinb'an na ri' nuq'atb'altzij puwi' ri kib'ij». ²³K'atek'uri', ktaqan chrech ri k'amalb'e chkech ok'al arech kuya ri are' pa che' e arech kuya b'e chrech arech tzoqopitalik jub'iq xoquje' man keq'il ta ri erachi'l arech kkipatanij ri are'.

²⁴Ok'owinaq chi keb' oxib' q'ij, ri Felix kpe ruk' ri rixoqil Drusila, che ri are' ajjudi'a. Ktaqanik arech kkik'am uloq ri Pab'lo e kuta' ri are' chrech arech kch'aw puwi' ri kojoniq chrij ri Kristo Jesus. ²⁵K'atek'ut, aretaq chi' kch'aw puwi' ri suk'il, ri q'ilik ib', ri q'atojtzij che kpe na, ri Felix kuxib'ij rib' e kub'ij: «Kamik ri' kuya'o ri at katb'ek. Ri in katinsik'ij chi na ri' jumul chik». ²⁶Xoquje' kreye'j che ri Pab'lo kuya' na ri' chrech nik'aj pwaq; rumal k'uri' sib'alaj ktaqan che uk'amik uloq ri are' arech kch'aw ruk'.

²⁷Aretaq chi' okowinaq chi' keb' junab', ri Felix k'o jun uk'exwach chik, are ri Porsi'o Festo; rumal rech che are kraj utz kkanaj chkiwach ri e'ajjudi'o, ri Felix kuya kan ri Pab'lo pache'.

Ri Pab'lo kraj che ri Sesar kub'an q'atb'altzij puwi' ri are'

²⁵¹Aretaq chi' ri Festo k'o chi oxib' q'ij pa ri tinimit, ri are' kpaqi' chi pa ri Jerusalem. ²Ri enim chuchqajaw e ri enim winaq kech ri e'ajjudi'o, kkikoj jun ch'o'j puwi' ri Pab'lo. Kkikoj tzij ³puwi' ri are', kkita' chrech jun toq'ob', arech kk'am ub'ik ri are' pa ri Jerusalem; e xa jek'uri' loq' kkisuk'umaj jun k'ax chrech pa ri b'e e kkikamisaj ri are'. ⁴K'atek'ut ri Festo kub'ij, che rajawaxik che ri Pab'lo laq'ab'em kkanaj pa che' pa ri Sesare'a, e che ri are' xas usuk'ub'am chi rib' arech kb'e ub'ik jela'. ⁵Kub'ij: «Jachin taq ri kekowinik kexuli' ub'ik wuk' ri in keb'e ub'ik, k'atek'uri', we ri achi ri' k'o jun umak, jachintaq k'o keqlem chkikojo' b'a' jun ch'o'j puwi' ri are'».

⁶Aretaq chi' xq'axtaj wajxaqib' on lajuj q'ij chxixo'l, kqaj ub'ik chi pa ri Sesare'a, xt'uyi' pa ri q'atb'altzij pa ri jun chik q'ij: ktaqanik che uk'amik uloq ri Pab'lo. ⁷Aretaq chi' ri Pab'lo xpetik, ri e'ajjudi'o che xeqaj uloq pa ri Jerusalem, kkimulij kib' chrij ri are', e

kkib'an nimalaj ch'o'j puwi' ri are', e man kekowin ta che uk'utik la qastzij ri kitzij. ⁸Ri Pab'lo xuto' rib' e kub'ij: «Ri in, man k'o ta jun numak xinb'an puwi' ri kipixab' kech ri e'ajjudi'o, e xoquje' puwi' ri Nim Rachoch ri Dyos on puwi' ri Sesar». ⁹Rumal che kraj ri Festo kub'an ri kirayb'al ri e'ajjudi'o, kub'ij chrech ri Pab'lo: «¿La kawaj katpaqi' chi pa ri Jerusalem arech ri at kb'an ri q'atb'altzij paw'i chnuwach ri in?». ¹⁰K'atek'ut, ri Pab'lo kub'ij: «Ri in, in k'o chuwach ri uq'atb'altzij ri Sesar; e rajawaxik che ri in chiri' kb'an wi ri q'atb'altzij panuwi'. Ri in, man k'o ta jun itzel jas uwach xinb'an chkech ri e'ajjudi'o, ri at utz reta'maxik ab'anom weri'. ¹¹K'atek'uri', we ri in qastzij k'o jun numak, we xinb'an jun jas uwach che taqaqalik ri kamikal chwech, ri in man kinpaqchij ta ri kamikal. K'atek'ut, we man k'o ta jun jas uwach pa ri ch'o'j che tajin kkib'an we winaq chwij ri', man k'o ta jun kkowinik kinuya chkech ri e'are'. Ri in kinta' ri q'atb'altzij chrech ri Sesar». ¹²K'atek'uri' ri Festo, ktzijon kuk' ri e'uwinaq e kutzalejisaj ri utzij: «Ri at kata' ri uq'atb'altzij ri Sesar, ri at katb'e na ri' chuwach ri uq'atb'altzij ri Sesar».

Ri Pab'lo chuwach ri Ajawinel Agripa

¹³Ok'owinaq chi keb' oxib' q'ij, ri ajawinel Agripa e B'erenise, kepe pa ri Sesare'a che uya'ik jun rutzil uwach ri Festo. ¹⁴Rumal che kekanaj kan keb' oxib' q'ij chila'; ri Festo kuya ub'ixik chuwach ri ajawinel ri uk'ulmam ri Pab'lo, kub'ij: «K'o jun achi waral che ri Felix xutz'apij kanoq pa ri che'. ¹⁵Aretaq chi' ri in, in k'o pa ri Jerusalem, ri enim chuchqajaw e ri enim winaq kech ri e'ajjudi'o xkikoj jun ch'o'j puwi' ri are', e xkita' q'atb'altzij puwi'. ¹⁶Ri in xinb'ij chkech, che ri e'ajromano, man kuya taj kkijach jun winaq we man k'o ta jun ch'o'j puwi', xoquje' rajawaxik che jachin taq xekojow ri ch'o'j, junam kepetik chuwach ri are', e ri are' kuya'o kuto' rib' puwi' ri ch'o'j. ¹⁷Ri e'are' xepe waral wuk' ri in, k'atek'uri' chi pa aninaqil, pa ri jun chik q'ij che xintuyi' pa ri nuq'atb'altzij, xintaqanik arech kk'am uloq ri achi. ¹⁸Chuwach ri are', ri winaq che xekojow ri ch'o'j puwi', man xkib'ij ta puwi' ri are', jun chkech ri mak che xinchomaj ri in. ¹⁹Ri e'are', xuwi kech'ojinik puwi' ri kikojonik e puwi' jun Jesus, che xkamisaxik, e ri Pab'lo kub'ij che ri are' k'aslik. ²⁰Ri in, rumal che man weta'm taj jas kinb'an chuwach we tzij ri', xinta' chrech ri are' we kraj kb'e pa ri Jerusalem, arech kb'an ri q'atb'altzij puwi' weri'. ²¹K'atek'ut, ri Pab'lo, xuta'o che are utz kb'e chuwach ri uq'atb'altzij ri emperador, k'atek'uri' xintaqanik arech klaq'ab'axik ri are' chi k'ate' na, kintaq na b'i ri in ri are' chuwach ri Sesar». ²²Ri Agripa kub'ij chrech ri Festo: «Ri in, xoquje' kinwaj kinta' we achi ri'». –Kub'ij: «Chwe'q, ri at, kata' na ri' ri utzij ri are'».

²³Pa ri jun q'ij chik, ri Agripa e ri B'erenise kepe ruk' nimalaj kiq'ij, e keb'e chi pa ri ja jawi' kb'an wi ri tzij, kuk' ri ekinimal e ri enim taq winaq kech ri tinimit. K'atek'uri' ri Festo ktaqanik arech kk'am uloq ri Pab'lo. ²⁴Ri Festo kub'ij: «Ajawinel Agripa e iwonojel ri ix che ix k'o waral quk', ri ix, kiwil we achi ri', ronojel ri kijuq'at ri e'ajjudi'o xepe uloq wuk' pa ri Jerusalem, k'atek'uri', waral ri', xkiraqaqej kichi' e xkib'ij che ri are' man taqal ta chik chrij che k'aslik. ²⁵Ri in xinwilo che man k'o ta xub'ano che rumal taqal ri kamikal chrij, k'atek'ut rumal che ri are' xuta' ri uq'atb'altzij ri emperador, ri in xinb'ij che kintaq na ri' ri are' jela'. ²⁶Ri in, man k'o ta jun utz tzij weta'm puwi' ri are' che kinkowinik kintz'ib'aj ub'ik puwi' chrech ri Ajawxel, rumal k'uri', ri in xintaqanik arech kk'am uloq ri are' chiwach ri ix, e nab'e chawach at, ajawinel Agripa, arech, che aretaq chi' xtataj ri are' awumal, ri in kuya'o k'o jun jas uwach kintz'ib'aj. ²⁷Ri in kinchomaj che jun moxil ri', we ri in kintaq ub'ik jun winaq pache' e man kinb'ij ta ub'ik jas uwach ri umak».

Ri ucholojil ri utzij ri Pab'lo

chuwach ri Ajawinel Agripa

26¹Ri Agripa kub'ij chrech ri Pab'lo: «Ri at ya'tal chawech che kato' awib'». K'atek'uri' ri Pab'lo kulik' ri uq'ab' e kub'ij:

²«Puwi' ronojel ri numak che kkikoj panuwi' ri e'ajjudayib', ri in sib'alaj kinki'kotik kamik ri', ajawinel Agripa, rumal rech che ri in kinkowinik kinto' wib' chawach, ³e sib'alaj nim, rumal rech che ri at aweta'm ronojel ri kipixab' e ri kitzij ri e'ajjudi'o. K'atek'uri', kinta chawech arech kata'tab'ej ri nutzij ruk' koch'onik.

⁴«Konojel ri e'ajjudi'o, keta'm nuwach e keta'm ri nuk'aslemal, chi aretaq chi' ri in, in ala na, e chi aretaq chi' xinmajij nuk'olem pa ri nutinimit Jerusalem. ⁵Ri e'are' keta'm nuwach chi sib'alaj q'ij uloq e kekowinik kkib'ij we kkej, che ri in xinterne'b'ej pa ri nuk'aslemal ri ujuq'at ri nimalaj suk' kech ri efarise'o. ⁶K'atek'uri', we kamik ri', we ri in, in k'o pa ri uq'ab' ri q'ataltzij, xane rumal rech, che ri in kinweyey ri tzij che xub'ij ri Dyos chkech ri eqatat, ⁷e, ri ekab'lajuj juq'at xas keye'm weri'; aretaq chi' amaq'el kkipatanij ri Dyos chi chaq'ab' e chi pa q'ij, keye'm ri utzalaj uk'isb'alil. Rumal k'uwa', che kinweyey weri', ajawinel, ri e'ajjudayib' xkikoj jun ch'o'j panuwi' ri in. ⁸¿Jas che, che man kikoj ta ri ix, che ri Dyos ke'uwalisaj ri ekaminaqib'?

⁹«K'atek'uri', ri in, xinchomaj, che kinb'an ronojel jastaq uwach, arech kinch'o'jij ruk' ri ub'i ri Jesus ri ajnasore'o. ¹⁰E ri in xinb'an weri' pa ri Jerusalem, ri in xe'ink'yaq pa ri che' esib'alaj tyoxlaj taq winaq, ri in xink'am we kowinem ri' chi pa ri kitaqanik ri enim chuchqajawib', e aretaq chi' xe'kikamisaj ri e'are', utz xinwil in weri'.

¹¹K'atek'uri' amaq'el, ri in xinb'e pa ri jetaq sinagoga, e xinwaj che ruk' taq k'ax, ri e'are' kkib'ij jujun taq itzel tzij puwi' ri Jesus, e sib'alaj woyowal chkech ri e'are', ke'inwoqataj xoquje' chi pa ri kaxlan taq tinimit.

¹²«K'atek'uri', ri in, xinb'e pa ri Damasko, ruk' ronojel kowinem e ruk' kitaqanik ri enim chuchqajawib'. ¹³Pa ri b'e, aretaq chi' are kab'lajuj kajb'al rech pa q'ij, xinwilo; ajawinel, jun saqil che kpe chi pa ri kaj uloq e sib'alaj kch'ub'lin chuwach ri q'ij e kjuluw panuwi' ri in e pakiwi' ri jachintaq ek'o wuk'. ¹⁴Qonojel xujtzaq cho ri ulew, e xinta' jun ch'ab'al che xub'ij chwech pa ri tzij heb're'o: "Sa'ulo, Sa'ulo, ¿Suche rech che kinawoqataj? K'ax kana'o aretaq chi' katch'o'jin ruk' ri ch'ich".

¹⁵Ri in xinb'ij: "At jachin ri at Ajawxel?". Ri Ajawxel kub'ij: "In ri in Jesus, che ri kawoqataj ri at. ¹⁶Chatwa'lijoq, e chattak'aloq. Rumal rech che ri in xink'ut wib' chawach, katinkoj na at pataninel rech, at tal rech e at b'il rech ri xq'alajanik chawach, jawi' ri xink'ut wib' chawach, xoquje' pa ri jetaq che kinq'alajsaj chi na wib' chawach. ¹⁷Rumal weri', katinto'tajisaj na ri' pa ri kiq'ab' ri siwan tinimit e chkiwach taq ri siwan taq tinimit che man kekojon taj, che jawi' katintaq na ub'ik ri in ¹⁸arech ri at kajaq ri kiwoq'och, e ri e'are' keq'ax na ri' chi pa q'equ'mal chi k'a pa ri saqil, e keq'ax chi pa ri rajawib'al ri Satanas chi k'a pa ri Dyos, arech ri e'are' kk'o'ji' ri kikojonik, ksachataj ri kimak, e kk'o'ji' ri kechb'al kuk' ri etyoxlaj taq winaq".

¹⁹«K'atek'uri', ajawinel Agripa, ri in man xinb'an ta ri k'ax chrech ri xk'ut chnuwach che rech ri kaj. ²⁰K'atek'uri', xane are nab'e chkech ri e'ajdamasko, chkech ri e'ajjerusalem e pa ronojel ri jetaq utinimit ri Jude'a, ri in, xinya ub'ixik che rajawaxik che kkik'ex kik'ux e ketzalej ruk' ri dyos e che kkib'an utz taq kichak jacha' kuta ri k'exoj k'aslemal. ²¹Rumal weri', ri e'ajjudi'o, xkikoj kiq'ab' chwech pa ri Nim Rachoch ri Dyos, e xkaj xinkikamisaj. ²²Ruk' ri uchoq'ab' ri Dyos, ri in, chi k'a pa we q'ij ri', xinb'ij ri tzij chkech e'alaj e enim taq winaq, e man xinb'ij ta jun tzij che man xkib'ij ta ri Mo'ises e ri eq'axal utzij ri Dyos: ²³che ri Kristo, kuk'axk'olij na ri' k'ax e are nab'e ri' ri are' che kk'astaj na uwach chkixo'l ri

ekaminaqib', e kub'ij na ri' ri saqil chkech ri siwantinimit e chkech taq ri amaq' che ma kekojon taj.

**¡Ri at, at jun ch'u'jlaj winaq,
Pab'lo! Kcha ri Festo chrech**

²⁴Aretaq chi', tajin kub'ij weri' ri Pab'lo rech to'b'al rib' are'; ri Festo ruk' jun kowlaj uch'ab'al kub'ij: «Ri at, at jun ch'u'jlaj winaq, Pab'lo; are ri nim taq chomab'al ub'anom k'ax chrech ri ajolom». ²⁵K'atek'uri' ri Pab'lo kub'ij: «Ri in, man in mox winaq taj, utzalaj Festo, ri in tajin kinb'ij saqalaj tzij e utzalaj taq tzij. ²⁶Ri ajawinel, utz retama'xik rumal ri are' ronojel wa' weri', ri are' che tajin kuta we nutzij ri', e chuwach ri are' ruk' chuq'ab' kinch'aw, rumal rech, che ri in, kinchomaj, che man k'o ta jun jas uwach che man ta saq chuwach ri are'. Rumal rech che ronojel weri' man pa awatalik taj petinaq wi. ²⁷¿La katkojon chkech ri eq'axal utzij ri Dyos, ajawinel Agripa? Ri in, weta'm che ri at katkojon chkech ri e'are'». ²⁸Ri ajawinel Agripa kub'ij chrech ri Pab'lo: «Uchanim ri', ruk' taq ri atzij kab'ij, kraj ne' lo, kab'an chwech kinokik in jun ajkristi'ano!». ²⁹K'atek'uri' ri Pab'lo kub'ij: «Kraj ta b'a' ri Dyos, kne'b'a' we ruk' jub'iq' on ruk' nim, che ri at katkojonik e xoquje' konojel ta b'a' ri tajin kkita we nutzij kamik ri', iwonojel ta b'a' ri ix kixuxik in jacha' ri in, k'atek'ut xuwi ta ne', mata kk'o'ji' chiwech we jetaq ch'ich' ri'».

³⁰K'atek'uri', kwa'lijik ri ajawinel, ri q'atb'altzij, ri B'erenise, e konojel ri e'are' che et'uyul kuk'. ³¹Aretaq chi' tajin ke'el ub'ik, kkib'ij chkib'il taq kib': «We jun achi ri', man k'o ta jun jas uwach xub'ano che taqal ri kamikal chrij on che taqal chrij kok pa che'». ³²Ri Agripa kub'ij chrech ri Festo: «Kujkowin na ri' che kqatzooqopij kan we achi ri' we ta ri are' man ta xuta ri uq'atb'altzij ri Sesar».

**Ri Pab'lo kumajij ub'ik
ri ub'e kb'e pa ri Roma**

²⁷¹Aretaq chi', xchomaxik che kujb'e chi pa Itali'a, xya' ub'i ri Pab'lo e enik'aj winaq chik che ek'o pa che' pa uq'ab' jun k'amalb'e chkech ok'al winaq rech ri kohorte A'ugusta, Juli'o ub'i' ri are'. ²Ri uj kujaq'an pa jun kukub' rech ri Adramiti'o che kb'e chi pa ri Asi'a e kujok pa ri polow. K'o quk' ri Aristarko jun ajmasedoni'a che rulew ri Tesalonika. ³Pa ri jun chik q'ij, ri uj ujk'o pa ri Sidon. Ri Juli'o, utz winaq xub'an ruk' ri Pab'lo, xuya b'e chrech arech ri are' kopan kuk' ri erachi'l arech kkipatanij ri Pab'lo. ⁴Xujel ub'ik chila', xujq'ax chuchi' ri rulew ri Chipre, rumal rech che ri kyaqiq' petinaq uloq chqawach. ⁵Ri uj kujb'e ub'i pa ri polow rech ri Silisi'a e pa ri polow rech ri Panfili'a, k'atek'uri', k'ate' xujopan pa Mira rech ri Lisi'a pa jo'lajuj q'ij. ⁶Chila', ri k'amalb'e chkech ok'al xuriq jun jukub' rech ri Alejandri'a che xas kb'e pa ri Itali'a e ri are' xujraq'anisaj ub'i chupam.

⁷Pa k'i taq q'ij, ri uj nojimal xujle'w puwi' ri polow, sib'alaj k'ax xqariqo arech ri uj xujopan chuwach ri Gnido. Rumal ri kyaqiq', ri uj man kuya taj kujok chila', k'atek'uri', are xqaterne'b'ej ri rulew ri Kreta chunaqaj ri Salmone, ⁸e, ruk' taq k'ax, ri uj xujopan chuwach jun uk'olb'al jukukub' ub'i' Puertos-B'uenos ri ub'i', chunaqaj k'o wi ri tinimit Lasaya.

Ri nim k'ax pa ri polow

⁹Ok'owinaq chi k'i taq q'ij, e ri qab'e pa ri polow sib'alaj k'ax, rumal rech, che xoquje' xq'axtaj ri mewajik. Ri Pab'lo, kub'ij chkech ri winaq: ¹⁰«Ixwachi'l, ri in kinwilo, che k'ax ri b'e pa ri polow e k'o k'ax kuriq ri taq eqa'n e xoquje' le jukub', e xoquje' k'ax kaqariq ri uj, uj winaq». ¹¹Ri k'amalb'e chkech ok'al, are xukub'isaj uk'u'x chrij ri kitzij ri kinimal ri

jukub' e ri kitzij ri ajk'ayib' che ek'o pa ri jukub', chuwach ri utzij ri Pab'lo; ¹²k'atek'uri', rumal rech che ri jun k'olib'al ri' ma utz taj che kkiq'axej ri q'alaj chila', xkichomaj che are utz ri' che kujkanaj chuq'axexik ri q'alaj pa ri uk'olib'al ri Fenisi'a, pa ri Kreta, che kka'y pa ri umox relb'alq'ij e pa ri rikyaq'ab' q'ij. ¹³Rumal rech che kub'an jun alaj kyaqiq' chi pa ri umox q'ij, xkichomaj che kuya'o kkib'an weri'. Xkib'oq ub'ik ri jetaq uchakalb'al ri jukub' e keb'in chunaqaj ri rulew ri Kreta. ¹⁴K'atek'ut, chi aninaq, pa ri ulew uloq xpe jun nimalaj kyaqiq', jun sutk'um, E'uro'akila ri ub'i'. ¹⁵Ri kyaqiq' xujukej ub'i ri jukub' e man kujkowi taj k'o jun jas uwach xqab'ano; k'atek'uri', man k'o ta chi ub'e ri jukub' xruk'aj. ¹⁶Aretaq chi', ujk'o chi chunaqaj jun alaj ch'aqap ulew, che Kla'uda ri ub'i'; ri uj ruk' k'ax xqach'elej ri jukub' rech tob'al qech. ¹⁷Aretaq chi' xqach'elej ri jukub', ri uj kujchakunik ruk' taq ri jastaq che rech tob'al qib': xqasutij rij ri jukub' ruk' taq ch'ich'; e rumal rech che ri uj kqaxib'ij qib' che wene' kb'e ri jukub' cho ri ulew rech ri Sirte, kqakoj pa ri ja' ri jun uchakalb'al che kale'w puwi' ri polow. Xa jek'uri', rumal weri', ri jukub' kb'e puwi' ri polow. ¹⁸Pa ri jun chik q'ij, rumal rech che ri jun nimalaj kyaqiq' sib'alaj kujuch'ikmej, kqak'yaq ub'i ri jastaq qech pa ri polow. ¹⁹K'atek'uri', pa ri urox q'ij chik, ri e'ajb'insanel che ri jukub' kkik'yaq ub'ik ri jetaq jat'ib'al jukub' pa ri polow. ²⁰K'i taq q'ij, man xka'y ta ri q'ij e man xe'el ta uloq ri ch'umil, xuwi kukoj uchoq'ab' paqawi' ri jun nimalaj kyaqiq'; e ri uj, man k'o ta chi jun qayeb'al che kujkoltajik.

²¹Ri uj, k'i taq q'ij chik kub'ano che man uj wo'qinaq ta chik, k'atek'uri' ri Pab'lo, xtak'i chkixo'l ri e'are' e kub'ij chkech: rajawaxik che ri ix, weta xitatab'ej ri nutzij e weta xujkanaj kanoq pa ri Kreta, kamik ri', man k'o ta na k'uri' wa' we k'ax ri'. ²²K'atek'uri', ri in kinta' chiwech kamik ri' che mub'an b'a' keb' ik'u'x, chkoji' ta b'a' ichoq'ab', rumal rech che man k'o ta jun wa' chqech kutzaq kan ri uk'aslemal, xuwi wa' we jukub' kqatzaq kanoq. ²³Rumal rech che pa we jun chaq'ab' ri', xuk'ut chnuwach in jun anjel rech ri Nudyos, ri are' che kinpatanij ri in, ²⁴e xub'ij weri' chwech: «Maxib'ij awib' Pab'lo. Rajawaxik, che ri at katopan na chuwach ri uq'atb'altzij ri Sesar. E ri Dyos, xuya na ri kik'aslemal konojel we winaq ri' che eb'enaq pa ri polow awuk' ri at». ²⁵Chkub'i' b'a' ik'u'x ixwachi'l, ri in kinkojon chrech ri Dyos che kub'an na ri', jeri' jas ri xub'ij chwech. ²⁶Ri uj, kujopan wa' pa jun ch'aqap ulew pa we polow.

²⁷Kajlajuj chaq'ab' chik che ri uj ujb'enaq pa ri polow Adri'atiko e man qeta'm taj ri b'e quk'am; aretaq chi' kab'lajuj kajb'al rech ri chaq'ab', ri e'ajb'insanel jukub' xkina'o che ri uj uj k'o chi chunaqaj jun ch'aqap ulew. ²⁸Xketaj ri upam ri polow, k'o juwinaq etab'al, k'atek'uri' jub'iq chi aq'anoq xketa'j ju'lajuj etab'al. ²⁹Ri e'are' kkixib'ij kib' we ri uj kujb'e puwi' taq ab'aj; xa jekuri' kkik'yaq ri jetaq uchakalb'al tza pa ri popa ub'ik; e sib'alaj kkeye'j che ksaqarisa'n uwach ulew. ³⁰K'atek'uri', ri e'ajb'insanel rech ri jukub', kkaj ke'animajik pa ri alaj jukub' rech tob'al qib'. Kkikoj ri jukub' rech tob'al qib' pa ri polow, e kkib'ij chqech che ri e'are' are kkaj kechakun chrech taq ri uchakalb'al rech ri popa. ³¹K'atek'uri' ri Pab'lo kub'ij chrech ri k'amalb'e chkech ok'al e chkech ri exoltato: «we man kekanaj ta kan pa we jukub' ri' le winaq le', ri ix ma kto'taj ta iwach la'». ³²Xa jekuri' ri exoltato, kkiramij ri yut'b'al rech ri alaj jukub' rech tob'al ib' e xkik'yaq ub'i pa ri polow.

³³Aretaq chi' keye'm che ksaqarisanik, ri Pab'lo kch'awik arech konojel kkitij kiwa, e kub'ij: «Kajlajuj q'ij kamik ri', che ri ix kixmewajik, e man k'o ta jun wa itijom. ³⁴Ri in kinta' chiwech arech kixwa'ik, rumal rech che weri', are wa' ri rumal kixto'tajik. Man k'o ta jun chixo'l ri ix che kutzaq na xa jun chrech ri uwi'». ³⁵Aretaq chi' kub'ij weri', xuk'am ukoq jun kaxlanwa, kmaltyoxin chrech ri Dyos chkiwach konojel; kupiro e kutijo. ³⁶Xa jekuri' ri enik'aj chik, xkikoch'o xkitij kiwa. ³⁷Ek'o chupam we jukub' ri' lajujk'al waqlajuj winaq. ³⁸K'atek'uri' aretaq chi' xtijtaj qawa, kqak'yaq ri triko pa ri polow arech ri jukub' man kjutjub' ta ub'i pa ri polow. ³⁹Aretaq chi' xsaqarisanik, ri e'ajb'insanel rech ri jukub', man

keta'm taj jawi' ulew ujk'o wi; xuwi kkil ri sanyeb' chuchi' ri polow e kkichomaj kkik'am ub'i ri jukub' chila'. ⁴⁰Kkikir taq ri uchakalb'al ri jukub' che kikojom pa ri polow, xoquje' kkikir ri yut'ub'al rech taq ri b'insab'al. K'atek'uri' kkikoj ri nimalaj vela rech ri artimon (vela especial), arech ri kyaqiq' kuk'am ri jukub' pa ri sanyeb'. ⁴¹K'atek'ut xkiriqa' jun k'olib'al jawije' naj upam ri polow, kkiya kan chila' ri jukub'. Ri pro'a kkanaj kan pa ri sanyeb', k'atek'uri' ri popa sib'alaj ksilob'ik e chanim kq'ajik.

⁴²Ri exoltato, kkaj kekikamisaj ri winaq che ek'o pache', rumal rech che kkixe'j kib' wene' k'o jun kanimaj b'ik aretaq chi' kemuxnik. ⁴³K'atek'ut, ri k'amalb'e chkech ok'al, ri kraj kuto' ri Pab'lo ke'uq'il chrech weri'; ktaqanik, che jachin taq kekowinik kemuxinik, are nab'e kkik'yaq kib' pa ri polow arech kekiriqa' ri ulew; ⁴⁴e ri enik'aj chik keb'e puwi' ri polow puwi' jujun taq tz'alam on puwi' taq ri uk'isb'al kanoq ri jukub' che k'o na. Xa jekuri', qonojel b'a' utz qawach xujopan cho ri ulew.

Ri ulew xujopan wi ub'i' Malta

²⁸Aretaq chi' ri uj xujkoltajik, xqeta'maj che ri ulew ri', ub'i' Malta. ²Ri winaq che e'ajchila', sib'alaj utz xkib'an chqech, xujkik'am ub'i chunaqaj jun q'aq' che xkikuch ri e'are', rumal rech che k'o sib'alaj jab' e sib'alaj tew. ³Ri Pab'lo kuk'am uloq jun q'alu'n chaqi'j xik'ay e kuk'yaq pa ri q'aq'; k'atek'uri', jun itzel kumatz kel uloq rumal rech xuna' ri q'aq' e kub'alq'atij rib' pa ri uq'ab'. ⁴Aretaq chi' ri e'ajwinaq chila' kkil ri chikop pa ri uq'ab', kkib'ij chkib'il taq kib': «Wa' we jun achi ri' qas jun kamisanel wa'. Ri are' loq' xanimaj chuwach ri polow, k'atek'uri', ri royowal ri Dyos man kuya ta b'e chrech arech kk'asi'k». ⁵K'atek'uri', kuk'yaq ri chikop pa ri q'aq' e man k'o ta jun k'ax xub'an chrech ri are'. ⁶Ri e'are' kkichomaj che ri are' ksipojik on ktzaq ub'ik e kkamik. Aretaq chi' q'axinaq chi keb' oxib' kajb'al, e kkilo che man k'o ta jun k'ax kuriqo, kkik'ex ri kichomab'al e kkib'ij, che ri are' jun dyos. ⁷K'o chunaqaj we k'olb'al ri', jun ulew che rech ri kinab'e'al ri e'ajchila', ri are' ub'i Pub'li'o. Ri are' kujuk'am ub'i pa ri rachoch e kujkanaj chila' oxib' q'ij. ⁸K'atek'uri', ri utat ri Pub'li'o k'o pa ri ch'at rumal q'aq' e rumal pomaj. Ri Pab'lo kb'e che rilik, kukoj uq'ab' puwi' e kukunaj. ⁹K'atek'uri', enik'aj chik eyawab'ib' che e'ajchila' kepe uloq ruk' ri Pab'lo e kekumatajik. ¹⁰Rumal weri', sib'alaj utz qilixik xkib'ano; e aretaq chi' xujb'e ub'ik, xkiya ub'i chqech ronojel uwach jastaq che rajawaxik chqech.

Chi pa ri Malta ub'ik kujb'e ub'i' pa ri Roma

¹¹Aretaq chi' xok'ow oxib' ik', ri uj xujb'e ub'ik, e xujok pa ri polow pa jun jukub' rech Alejandri'a che xkanaj kanoq chila' pa ri q'älaj, ruk'am ri k'utb'al rech ri Di'oskuros. ¹²Kujopan pa ri Sirakusa e kujkanaj kan chila' oxib' q'ij. ¹³Xas chila' ub'ik kujb'e chuchi' ri polow chi pa ri Regi'o. Pa ri jun q'ij chik, kwa'lajik ri kyaqiq' pa ri umox relb'alq'ij, k'atek'uri', pa keb' q'ij kujopan pa ri Possu'oli. ¹⁴Ri uj, chila' xe'b'eqariqa' wi nik'aj e'achalaxik e xkub'i' qak'u'x e kujkanaj kan wuqub' q'ij kuk'. E jeri', ri uj xujopan pa ri Roma.

¹⁵Ri e'achalaxik rech we tinimit ri', aretaq chi' xketa'maj che ri uj xujopanik, xujkik'ulu' chi pa ri Foro Api'o pa ri uk'olib'al ri Oxib' Tavernas. Aretaq chi' ke'rilo ri Pab'lo, kmaltyoxin chrech ri Dyos e xk'oji k'ak' uchuq'ab'. ¹⁶Aretaq chi' xujopan pa ri Roma, kya' b'e chrech ri Pab'lo, arech ri are' kk'oji' pa jun ja rech jun winaq e kk'oji' jun xoltato ruk' arech kuchajij.

Ri Pab'lo kuriq rib'**kuk' ri e'ajjudi'o che ek'o Roma**

¹⁷Ok'owinaq chi oxib' q'ij, ke'usik'ij ri ekinimal ri e'ajjudi'o. Aretaq chi' ri e'are' kkimulij kib', ri are' kub'ij chkech: «E'achalaxik, ri in man k'o ta jun retzalal xinb'an pakiwi' ri eqawinaq e puwi' ri kipixab' ri eqatat, k'atek'uri', ri in xinchapik pa ri Jerusalem e xinkiya pa kiq'ab' ri e'ajromano. ¹⁸Aretaq chi' xb'an rilik wij, ri e'are' xekanajik che kinkiya kanoq rumal rech che man k'o ta jun jas uwach panuwi' che taqal chwij ri kamikal. ¹⁹K'atek'uri' rumal rech che ri e'ajjudi'o man xkaj ta weri', rajawaxik che ri in xinta ri uq'atb'altzij ri Sesar, k'atek'ut, ri in ruk' weri', man kinwaj taj kinkoj ch'o'j puwi' ri nutinimit. ²⁰Rumal kuwa' weri', xinta'o, arech ri in kixinwil ri ix, arech kinch'aw iwuk'; xane rumal ri reyeb'al ri Isra'el k'o we taq ch'ich' chwech ri'».

²¹Ri e'are' kkib'ij chrech: «Ri uj man k'o ta jun wuj qak'amon paw' ri at che petinaq uloq pa ri Jude'a, e man k'o ta jun chkech ri e'alaxik petinaq uloq waral che ub'ixik man utz tzij taj paw' ri at. ²²K'atek'ut, ri uj kqaj kqata chi pa ri achi' ri at ri achomanik; rumal rech che ri uj qeta'm che pa ronojel k'olib'al, ri at ariqom k'ax puwi' ri atzij».

Ri utzij ri Pab'lo chkech ri e'ajjudi'o**che ek'o Roma**

²³Kkich'ik kan jun q'ij, e sib'alaj winaq ke'opan pa ri rachoch ri are'. Pa ri utzij kub'ij ri utzil chkech puwi' ri Rajawib'al ri Dyos e kutzukuj ub'anik arech utz kichoman puwi' ri Jesus, chi pa ri upixab' ri Mo'ises e pa ri eq'axal utzij ri Dyos; jeri' kub'ano chi pa ri aqab'il ub'ik chi k'ate' ri chaq'ab'. ²⁴Ek'o jujun kqaj chkiwach ri utzij, ek'o jujun chik man kkikoj ta ri utzij. ²⁵Aretaq chi' elem chik kkib'ano e man k'o ta jun utz kichomaj, ri Pab'lo kub'ij we tzij ri': «Qastzij nak'ut che ri tyoxlaj Uxlab'xel xub'ij chkech ri itat xas rumal ri uchi' ri q'axal utzij ri Dyos, ri Isa'i'as:

²⁶Je'ariqa' we winaq ri' e je'ab'ij chkech:

Ri ix, kitana,

k'atek'uri' man kich'ob' ta ub'e'al ri'

ri ix kiwil na ri',

k'atek'uri' man kixka'y ta ri'.

²⁷Rumal rech che sipojinaq ri kanima'

we siwan tinimit ri',

kitz'apim ri kixikin

e kiyub'a'm ri kiwoq'och,

arech man keka'y ta ruk' ri kiwoq'och

arech man kkita ta ruk' ri kixikin

arech man kkich'ob' ta pa ri kanima'

arech man ketzalej ta ruk' ri Dyos.

K'atek'uri', wene' ke'inkunaj ri e'are'.

²⁸Ri ix, chiweta'maj b'a' weri': chkech ri winaq che man kekojon taj xtaq wi' ri ukolotajem ri Dyos. Ri e'are' qas kkita' wa'».

Ri uk'isb'al ri wuj

³⁰Ri Pab'lo xkanaj keb' junab' pa we jun ja ri' che are are' xuqajo. Ri are' ke'uk'ulaj konojel ri winaq che kkaj ke'opan ruk' ri are'; ³¹kuya' ub'ixik ri tzij puwi' ri Rajawib'al ri

Dyos e kuk'ut ronojel ri jastaq puwi' ri Ajawxel Jesus ruk' choq'ab'alil e man k'o ta k'ax kuriqo.